

XXXI. Évfolyam 5. szám

zeneKar

nka Nemzeti Kulturális Alap

www.ZENE-KAR.HU

2024 /05

„Szövetségünk nem mindig érezheti a valódi partnerséget a kormányzati döntések előkészítési folyamatában”

„A klasszikus zene egy olyan érték, ami leginkább generációs formában adható tovább”

„Nem kérdéses, hogy a Zeneakadémiának modellt kell váltania”

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harmincegy éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN ÖN IS ELŐFIZETŐNK!

A

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének

közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt
2024-ben: **összesen 8000 Ft/év**

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

4 KALENDÁRIUM

6 ZENEI KÖZÉLET

MÜPA

„Nem kérdéses, hogy a Zeneakadémiának modellt kell váltania”

Rendezésről, műsorszerkesztésről, kulturális stratégiáról, a Wagner-napokról, a Zeneakadémiáról, Bartók Észak-afrikai arab dallamgyűjtéséről és a következő évad terveiről adott interjút a Zenekar számára Káel Csaba, a MÜPA vezérigazgatója. FORGÁCS ILDIKÓ

10 SZEGED

Új utak, új lendület a Szegedi Szimfonikusoknál

Az együttes terveiről Gyüdi Sándor igazgatóval és Dubóczky Gergely művészeti vezetővel beszélgettünk, szó esett kamarazenekari sorozatról, próbajátékokról, határon túli turnékról, valamint arról, hogy elodázhatatlan a komolyzenei terület magas művészi színvonalon teljesítő szereplői közötti égbekiáltó jövedelmi különbségek csökkentése. RÉFI ZSUZSANNA

13 MÁV SZIMFONIKUSOK

A japán kapcsolat

Kobaken feliratú rajongói sálak, üdvözlő molinók, táblás házak és hosszú percekig tartó, zúgó taps. A felkelő nap országában vendégszerepelt nyáron a MÁV Szimfonikus Zenekar, ahol 12 városban, 13 koncertet adtak. A Kobayashi Ken-Ichiróval közös turné olyan sikerrel zárult, hogy már a folytatásról is tárgyalt Lendvai György igazgató, akivel nemcsak a huszonötzres közönségről, a japán élményekről, hanem az új székházukról is beszélgettünk. RÉFI ZSUZSANNA

15 MISKOLC

Promenádtól az Aperitifig

Állva tapsolt a miskolci publikum azokon a különleges nyáresti operagálákon, amelyeken népszerű művek mellett ritkán hallható részletek is felcsendültek. Elégedetten számolt be az eltelt hónapokról az együttes ügyvezetője, Szászné Pónuzs Krisztina, aki annak is örül, hogy a következő évadra kiemelkedően szép számban fogytak el a bérleteik. RÉFI ZSUZSANNA

17 BDZ

Egy felelős vezető mindennap készíti számadást

Szomorú, hogy mi zenekarok, illetve zenekarvezetők sem voltunk és továbbra sem vagyunk képesek érdemi párbeszédet folytatni arról, hogy egy közös nevező mentén hogyan tudnánk egy biztonságos, tartós és tervezhető támogatási rendszert javasolni a mindenkori kormánynak – fogalmazott lapunknak a 70 éves születésnapját a napokban hangversennyel ünneplő Hollerung Gábor. KISS ESZTER VERONIKA

19 DUNA SZIMFONIKUSOK

„Jól döntöttünk, amikor együtt maradtunk”

Szklénár Ferenc, az együttes művészeti vezetője arról beszélt, hogy az utóbbi időszakban sikerült megtöbbszöröznüik a közönségüket, szépen fogynak a bérleteik, és izgalmas műsorösszeállítások is akadnak jócskán az évadukban. Ráadásul megújul, új tetőt is kap az otthonuk, amitől még komfortosabbá válik. RÉFI ZSUZSANNA

21 VISSZATEKINTŐ

10 és 20 éve írtuk

23 MŰHELY

OKTATÁS

„A klasszikus zene jelenléte a társadalom kulturális és szellemi minőségét befolyásolja”

Baráti Kristóffal a szólistaképzésről, a próbajátékokról és arról is beszélgettünk, miért búcsúzott el idén a Kaposfest művészeti vezetésétől. KISS ESZTER VERONIKA

27 PORTRÉ/FIATAL MŰVÉSZEK

Eljuttatni a zenét az emberekhez a szereteten keresztül

Juhász Bencével, a nemrég doktori diplomát szerzett, sokszínű és lelkes fiatal karmesterrel beszélgettünk a pályája alakulásáról: a kezdetekről, a tanulóévekről és a jelen kihívásairól, örömeiről. HÖRÖMPÖLI ANNA

31 TISZTELETJEGGYEL

Főzni tudó szakácsot keresünk

Tűnődés a mai zenekari vezénylés helyzetéről „OZAWA”

33 HELYZETKÉP

A kísértetpalota

Miért kell az olvasónak külön, darabonként fizetnie azért, hogy a könyvtár nem 19., hanem 21. századi technikával kezelje az olvasói rendeléseket? MALINA JÁNOS

35 ZENETÖRTÉNET

Kamarazene Pesten a reformkorban

A rendszeres kamarazenei hangversenyek elterjedése Magyarországon a reformkor kezdetével esett egybe. A zenei műfajok rangsorában a vonósnegyes állt az első helyen, a „hangászati mulatságok” műsora azonban elég színes képet mutatott. GOMBOS LÁSZLÓ

37 PRÓBAJÁTÉK

41 KRITIKA

HANGVERSENY

2024 nyár: A sevillei borbély és az Aida a veronai Arénában

A Veronai Arénában zajló programok mindig is feledhetetlen élményt nyújtottak. Valamikor talán gladiátorok harcoltak itt a közönség szórakoztatására – a panem et circenses elvét követve. Ha az öreg kövek mesélni tudnának, bizonyára olyan történeteket osztanának meg, amit Respighi a Római ünnepek 1. tételében mesél el. KOVÁCS ILONA

43 RECENZÍÓ

KÖNYV

A zenetörténet hálózobaitkai

Az elmúlt időszak egyik legsikeresebb zenei témájú publikációja Bócsa Ádám Nagy zenészek, nagy szerelmek című kötete. Vajon mi lehet a siker titka? KOVÁCS ILONA

45 CD

Grand Prix du Disque 2024

2024 júliusában zajlott a Liszt Ferenc Társaság 43. lemeznagydíj versenye (Liszt Ferenc International Grand Prix du Disque), és ezúttal nemcsak az előadók és a hangfelvételek készítői kerültek reflektorfénybe, hanem egy különleges hangszer is feltűnést keltett. GOMBOS LÁSZLÓ

Száznégyszáz zenekari művészével az ország egyik legnagyobb szimfonikus együttese, a Szegedi Szimfonikus Zenekar szeptember 3-án ünnepélyes társulati üléssel megkezdte az évad művészi munkáját. A gazdag programot Gyüdi Sándor igazgató és Dubóczky Gergely művészeti vezető ismertette a tagsággal és a sajtó képviselőivel. „Az év zenekari művésze” díjat Atyimó Ferenc tubaművész vehette át dr. Binszki József alpolgármestertől. A most kezdődő évadban a zenekar öt bérleti sorozatot indít. Két szimfonikus sorozata, a Fricsay- és a Vaszy-bérlet hét-hét hangversenyét a Szegedi Nemzeti Színházban és a Szegedi Dómban, a Vasárnapi matiné és a Csokimatiné négy-négy programját a Korzó Zeneházban játssza. Az évad újdonsága a Kisszínházban meghirdetett, klasszikus és preklasszikus műveket tartalmazó, négy hangversenyből álló sorozat, az Esterházy-bérlet.

Meghirdette a 2024/2025-ös évadát az Alba Regia Szimfonikus Zenekar. Az együttes nemcsak Székesfehérvár, hanem az ország meghatározó zenekara is, amely a következő évadban is rendkívül gazdag programmal várja a klasszikus zene kedvelőit. A hangversenyek és kortárs zenei est mellett érkeznek vendég fellépők is, valamint hét mű ősbemutatójára is sor kerül majd. A tájékoztatón Ruff Tamás, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar igazgatója elmondta, hogy a fenntartónak és a támogatóknak köszönhetően az elmúlt években folyamatosan bővült a hangszerpark és a zenekar. Új muzikusokat is tudtak szerződtetni. Dobszay Péter, az ARSO művészeti vezetője az évad műsorát ismertette elmondta, nagy öröm számára, hogy az elmúlt évek során a vezetők együttműködéséből létrejövő sokszínűség nagyon gyümölcsözőleg hatott a zenekarra. – Az a bővülés, ami a művészi és a hangszerállományban bekövetkezhetett, lehetővé teszi, hogy ebben az évadban elsődleges értéként a zenekart kínálhatjuk a közönségnek.

Ismét karmesterkurzust tartott Jorma Panula világhírű finn karmester, pedagógus a MÁV Szimfonikusokkal augusztus 21. és 29. között. A MasterclassBudapest szervezésében megvalósuló programon közreműködött a MÁV Szimfonikus Zenekar is. Jorma Panula 1930-ban született, és már több világhírű karmester került ki a kezei alól. Sokáig vezette a helsinki Sibelius Akadémia karmester osztályát, majd a stockholmi és a koppenhágai Királyi Zeneakadémia professzora lett. Jelenleg is rendszeresen tanít a Panula Akadémián. Saját bevallása szerint nagyon szívesen jár Magyarországon, ahol a MasterclassBudapest mellett a Kecskeméti Szimfonikus Zenekarral is több alkalommal tartott már mesterkurzust. Hollókői Huba szervező, a Maestro asszisztense szerint a kurzus töretlen népszerűségnek örvend, idén rekord számú, több mint 70 jelentkezés érkezett a világ minden tájáról. A jelentkezési folyamat során beküldött videók alapján 9 résztvevőt választott ki Panula, akik a MÁV Szimfonikus Zenekarral és az ő irányításával dolgozhattak. Idén Franciaországból, Finnországból, Litvániából, Lengyelországból, Belgiumból, Kínából, Japánból és Ausztráliából is érkeztek fiatal karmesterek a kurzusra. Az augusztus 21-én kezdődött intenzív munka gyümölcsét

a közönség augusztus 26-án, az Olasz Kultúrintézet Dísztermében hallhatta.

A 98 éves Kurtág György zeneszerző szeptember 3-án, a Budapest Music Centerben rendezett díjátadó ünnepségen vette át a Wolf Alapítvány rangos elismerését. A Wolf Alapítvány 1978 óta évente osztja ki díjait „az emberiség és a népek barátságának érdekében kifejtett tevékenységért” a mezőgazdaság, a kémia, a matematika, az orvostudomány és a fizika területén. 1981-ben a kört művészeti díjjal bővítették, amelyet évenkénti rotációval a festőművészet, zene, szobrászat és építészet területén osztanak ki. Ligeti György után Kurtág György a második magyar zeneszerző, aki kiérdemelte az elismerést. A BMC-ben megtartott szűk körű díjátadót, melyen barátok, pályatársak és kollégák vettek részt – megtisztelte jelenlétével öccsellencijája Yacov Hadas-Handelsman, Izrael állam Budapestre delegált nagykövete, valamint Hudecz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke is. Kurtág György a díj átvételekor meghatódottan mondott köszönetet néhai feleségének, Kurtág Mártának, akivel 72 évet töltöttek együtt, egykori legközelebbi munkatársának, Wilhelm András zenetörténésznek, valamint Gőz Lászlónak, a BMC alapítójának.

Ismét Budapesten találkoztak június 14-én a nemzetközi zenei élet kiemelt képviselői a Bach 2 Future konferencia keretében. A nagyközönség előtt is nyitott szakmai rendezvény idei fókuszában Európa Kulturális Fővárosai álltak. A Bach 2 Future konferencia 2019 óta minden évben izgalmas témákkal csábítja Budapestre a klasszikus zene jövőjét kutató szakembereket. A Papageno és a Magyar Zenei Tanács közös rendezvénye idén Európa Kulturális Fővárosait állította a középpontba a Müpa Előadótermében. Az Európa Kulturális Fővárosa, és az UNESCO City of Music címet elnyert városok szakemberei tucatnyi prezentációban és három kerekasztal-beszélgetésben mutatták meg eredményeiket és stratégiájukat. A rangos nemzetközi konferencián olyan előadók szóltak fel, mint Ovidiu Florian Andris (Tribul Artistic, Timisoara 2023), Marko Miletic (Novi Sad 2022), Ingrid Gordan (Gorica/Gorizia 2025), Lenka Kuricová (Trencin 2026), Jaan Ulst (Tartu 2024), Franziska Wizany (Saxon Mozart Society, Chemnitz 2025), Dr. Matthias Rauch (Mannheim UNESCO City of Music), Dorotea Solomun (Varazdin UNESCO City of Music) és Max Beckham-Ortner (IMZ). Magyarországot Mészáros Zoltán, a VeszprémFest alapító-ügyvezetője, a Veszprém-Balaton EKF 2023 projekt főtanácsadója és Oszkó-Jakab Natália a Művészetek Völgye Fesztivál ügyvezetője, az Európai Fesztivál Szövetség igazgatótanácsának tagja képviselte. Az előadásokat záró panel-beszélgetéseket Kovács Géza művészeti menedzser, Mike Friderika (VEB 2023) és Weyer Balázs (Hangvető) vezették.

Belehalt az éhségstrájkba Pavel Kusnir, akit idén májusban tartóztattak le háborúellenes videója miatt. Az orosz zongoraművész 39 éves volt. Pavel Kusnir négy olyan videót töltött fel a YouTube-csatornájára, melyekben Oroszország Ukrajna elleni invázióját ítélte el. A csatornának öt feliratkozója volt. A zongoraművészt idén

májusban tartóztatták le, és büntetőeljárás indult ellene, amelyben terrorista tevékenységre való nyilvános felhívással vádolták. Egy birodalmi börtönbe küldték, ahol hamarosan éhségsztrájkba kezdett, később pedig a vízívást is elutasította. Kusnir július 28-án hunyt el, 39 éves korában. Halálának híre augusztus 2-án derült ki, amikor egy jogvédő aktivista, Olga Romanova cikket jelentetett meg róla. A hírt Kusnir 79 éves édesanyja és egy Németországban élő barátja is megerősítette.

Állományrendezés során az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárának gyűjteményéből előkerült a világhírű zongoraművész és zeneszerző, Dohnányi Ernő (1877–1960) egyik átdolgozásának autográf partitúrája. A kompozíció nem más, mint Franz Schubert Moments musicaux (D. 780) című zongoraciklusának Dohnányi-féle hangszerelése, amelyet 1928-ban a Schubert centenárius alkalmával ké-

szített el. A kéziratot Laskai Anna, a Színháztörténeti és Zeneműtár csoportvezetője találta meg és azonosította be, aki évek óta foglalkozik Dohnányi életművével, ráadásul az utóbbi időszakban a zeneszerző Schubert-hangszerelése is vizsgálta. Az újonnan előkerült kézirat állományi számbavétele természetesen rögtön megtörtént, s a katalóguscédulán való regisztrálásán kívül mostantól az online adatbázisban is megtalálható tétel. A most előkerült partitúra több szempontból is nagy jelentőségű. A Zeneműtárban ugyanis mindeddig kopista, vagyis másolói kéztől származó partitúra volt elérhető az állományban, így az újonnan tanulmányozható szerzői kézirat olyan fontos adalékokkal szolgálhat majd, amelyet az eddig elérhető másodlagos forrás nem tartalmazhatott. Ezen kívül Dohnányi kézirata alkalmas ad a szerző másik, a Schubert centenárius alkalmával készített hangszerelésével – az f-moll fantáziával – való összehasonlításra is. ■

GRATULÁLUNK!

Hankó Balázs, a Kulturális és Innovációs Minisztérium minisztere, Zsigó Róbert a minisztérium miniszterhelyettese és Závogyán Magdolna kultúráért felelős államtitkár augusztus 20-a alkalmából kitüntetésekkel adta át a Pesti Vigadóban.

Díjazottak a zenei területen:

Magas színvonalú munkájáért Magyar Érdemrend lovagkereszt polgári tagozat kitüntetéssel vehetett át:

DR. NAGY CSABA ZOLTÁN oboaművész, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának megbízott tanszékvezető egyetemi tanára,

SZABÓ PÉTER LÁSZLÓ Liszt Ferenc-díjas gordonkaművész, a Budapesti Fesztiválzenekar szóloccsellistája, a Weiner Leó Katolikus Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakgimnázium tanára, a Szabó Csaba Nemzetközi Társaság elnöke,

SZILASI ALEX Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, a Gödöllői Királyi Kastély művészeti igazgatója, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara Művészettudományi és Szabadbölcsészeti Intézetének oktatója.

82 éves korában elhunyt Durkó Katalin zenei rendező, zongoraművész. A kitűnő muzikus több mint három évtizeden át volt a Magyar Rádió zenei munkatársa, nevéhez másfél ezernél is több rádió-, lemez- és tv-felvétel, élő közvetítés kapcsolódik. Durkó Katalin 1942-ben született Szegeden, dr. Durkó Gábor református lelkész és Patkós Iréne harmadik, legkisebb gyermekeként. Nála nyolc évvel idősebb bátyja, Durkó Zsolt zeneszerző hatására kezdett zongorázni, és kimagaslóan tehetségesnek bizonyult. Még zeneakadémiai zongoratanulmányai alatt kötött házasságot Devich János csellóművésszel, a világhírű Kodály-vonósnégyes csellistájával, második férje 1973-tól haláláig Zsoldos Péter kétszeres EuroCon-díjas író, zenei szerkesztő volt. Mindhárom fia a zene bűvöletében nőtt fel és választott pályát: Devich Márton, a Bartók Rádió csatornaigazgatója, Zsoldos Dávid zenetörténész, zenei újságíró, Zsoldos Bálint zongoraművész, a Magyar Állami Operaház muzsikusa. Négy unokája közül is ketten muzikus pályára léptek.

Fotó: Csibi Szilvia / MÜPA

„Nem kérdéses, hogy a Zeneakadémiának modellt kell váltania”

Rendezésről, műsorszerkesztésről, kulturális stratégiáról, a Wagner-napokról, a Zeneakadémiáról, Bartók Észak-afrikai arab dallamgyűjtéséről és a következő évad terveiről adott interjút a Zenekar számára Káel Csaba, a MÜPA vezérigazgatója.

Forgács
Ildikó

■ A Müpa vezérigazgatójaként, de a legkülönbözőbb műfajú zenei előadások rendezőjeként is a magyar és nemzetközi zenei élet igen széles spektrumára van rálátása. A „kicsitől” a „nagy” felé haladva, először konkrétan az ön személyéhez fűződő projektekről szeretném kérdezni: hogyan férnek meg a fejében és a mindennapi munkaidő-beosztásában egymás mellett az olyan igen különböző produkciók – és a hozzájuk fűződő feladatok –, mint Tan Dun Buddha Passiója, A sevillai borbély a Margitszigeten és mondjuk, a Tiszta forrás ösztönművészeti est?

– Igazság szerint az ember mindig ugyanazt csinálja – értelmez. Legyen szó akár operáról vagy más zenés műfajról, esetleg táncról, rendezőként ugyanazt teszi: értelmez. Megpróbálja az adott művet megfejteni dramaturgiai szempontból és vizuális szemmel egyaránt, annak érdekében, hogy minél jobban tudja közvetíteni azt a történetet és energiát, amit a zeneszerző belerakott. Azt szokták mondani, hogy ez a megközelítés nagyon ódivatú, de én ezt szeretem, mert az operák nem a szövegüknek köszönhetően maradnak meg akár évszázadokon át a mindenkori közönség emlékezetében, hanem a zenéjük miatt, tehát a zenében van az az esszencia, ami örökérvényűvé teszi azokat.

Amikor pedig jelenkori alkotásról van szó, az is lehet nagyon érdekes, mert például Tan Dun Buddha passiója úgy kortárs, hogy nagyon régi. Tan Dun Kína legismertebb kortárs zeneszerzője, aki önmagát a kínai Bartóknak tartja – hiszen úgy, ahogy Bartók, ő is szisztematikusan elkezdte gyűjteni a kínai népzeneit – és aki a Tigris és sárkány című film zenéjéért Oscar-díjat kapott.

A Buddha passiójának van egy nagyon érdekes magyar vonatkozása. Tan Dunt a mű megírásakor az egyik Dunhuang barlangban talált Buddha-festmények inspirálták. Ezt a Dunhuang barlangot pedig nem más fedezte fel, mint Stein Aurél.

Tan Dun ezt nem tudta, és amikor itt Budapesten tárgyaltunk arról, hogy kicsit dramatizálva előadjuk ezt az egyébként oratorikus jellegű művet – ami olyan, mint egy Bach, Telemann, vagy más barokk passió, csak Buddha életének hat képéből rakta össze –, a következő történet: Az étteremben, ahol találkoztunk, volt egy kiállítás a magyar Kelet-kutatókról és Tan Dun döbbenten állt meg a képek

előtt – Kik ezek? Ki ez az ember? Hogyhogy ő fedezte fel a barlangot? – a kutató személye ugyanis nem volt Kínában közismert, egyrészt mert Stein Aurél megbízatását a British Museumtól kapta, másrészt mert kémkedéssel vádolták, így a kínaiak nem népszerűsítették személyét. Ez egy hihetetlen találkozás volt, és a legizgalmasabb az volt benne, hogy ez a mai zene, ami régi, autentikus elemeken alapul, hogyan fejezi ki az ősi Buddha-világot. A festmények, amelyek a szerzőt inspirálták, nekem is nagy segítségemre voltak a mű színrevitelekor. Az előadás során ezeknek a képeknek kellett egy videógrafikai és dramaturgiai funkciót adni, és ezek próbálták – nem illusztrálni a zenét –, hanem átadni azt az inspirációs erőt, amit valószínűleg Tan Dun is kapott. És ez sikerült, mert neki és a közönségnek is nagyon tetszett, a lelkes fogadtatásnak köszönhetően az előadást Hongkongban is bemutatjuk.

■ *Bartók személyén keresztül esetleg ide kapcsolható, de műfaját tekintve nagyon különböző produkció a Tiszta forrás...*

– A Tiszta forrás egy régi szerelem. Diákkoromból indul, amikor egyetemistaként először mentünk Erdélybe és egy igazi erdélyi lagziba csöppentünk. Hihetetlen élmény volt, nem túlzás, ha azt mondom, hogy egy teljes szemléletváltást adott az életemnek. Ahogy olvasom a Bartók-levelezéseket, ő is ugyanezt érezte, amikor elkezdte a gyűjtéseit. A Tiszta forrás előadásnak a célja pedig nem más, mint bemutatni a bartóki „csak tiszta forrásból” gondolatmenetet. Összegyűjteni a még élő népzene – és tulajdonképpen néptáncot is, bár azt ő nem gyűjtötte, de ezek párban jártak –, azután ezen egy transzformációt végrehajtani, ami bemutatja, hogy ezek a gyökök, ez a tiszta forrás mivé alakul át a korunkban. A Tiszta forrás előadásban hallhatunk, láthatunk eredeti népzene, néptáncot, Bartók transzformációja is megjelenik – az egyiket az Állami Népi Együttes táncosai mutatják be, a bartóki mozzanatokat a győri balett táncosai –, majd mindezt Fekete-Kovács Kornél maivá varázsolja, a transzformációt áttemeli korunkba és kortárs zenét komponál belőle. A táncban pedig nagyon izgalmasan keveredik a népi, és a kortárs tánc. Ezt az ívet mutattuk és mutatjuk be több változatban: az első ilyen produkció például Bartók arab gyűjtéseiből készült.

■ *Nagyon kevesen tudják, hogy 1913-ban, Észak-Afrikában Bartók 110 arab dallamot jegyzett le; arab tudás híján csak a dallamot.*

A Dubaji Világkiállításra az erre a gyűjtésre épülő produkciót vittük ajándékba az araboknak, a saját zenénk mellett hallhatták az ő autentikus zenéjüket is. Elképesztő hatása volt, leginkább azért, mert ott hangzott el ilyen formában először. Úgy lehet ezt elképzelni, mintha nekünk nem lett volna Bartókunk, Kodályunk, Lajtánk, s egyszer csak valaki megjelenne, és azt mondaná, tessék, ez volt a ti zenétek. Viccesen mondtuk is, hogy Magyarországon senki nem fogja elhinni, hogy az arabok Dubajban Bartókra pogóztak.

■ *A párhuzamosan futó projektek között van-e olyan, amit kifejezetten a szívügyének tekint?*

– Mindegyik a szívügyem. A sevillei borbélyt, amit itt, a Műpában egyszer már megrendeztem, most a Margitszigeten, a nagyszínpadon adtuk elő, és később az Erkel Színházban láthatja majd a közönség. Imádom Rossinit és imádom ezt a világot, ezeket a karaktereket. Rossininál olaszabb nehéz kitalálni, minden benne van, ami az olaszokra jellemző. Kinyitja ezt a gyönyörű bel canto éneklési módot és hihetetlen humorérzékkel és kikacsintással működteti, miközben minden figura tökéletes, mindenki a saját szerepének megfelelően viselkedik, a néző pedig csak ül és hüledezik, nem hisz a fülének, hogy hogyan rúghatott fel minden létező és kötelezőnek hitt szabályt ilyen pimaszul a szerző? Bizonyos meneteket, amelyeket máskor lezártak, ő képes továbbvinni, mi pedig azon gondolkodunk, hogy vajon hova tűnt a világból ez a szellemesség? Mert Rossiniban és műveiben ott van a szellemesség és a szerethetőség is.

■ *Említette, hogy a Tiszta forrásnak több verziója született, de eddig csak a Dubaji Világkiállításra készült arab műsorról beszéltünk...*

– Bartók Anatóliában is gyűjtött népzene egy török kollégájával, Ahmed Adnan Saygun-nal, erre építettük a Tiszta forrás török verzióját, s ezt most mutattuk be a magyar-török kulturális évad keretében a Bartók Tavasz fesztiválon. Készült még egy nagyon érdekes változat, csak arról nem nagyon tudnak itthon: a magyar EU-elnökség nyitányára, július elsején a Bozarban – ez a brüsszeli Műpa – mutattuk be a Bach–Bartók estet. Célnak az volt, hogy felnyissuk Európa szemét arra, hogy Bach, aki talán a legeurópaibb zeneszerző, az európai zenekultúra hatalmas géniusza, amikor a táncszvitjeit, zenekari szvitjeit írta, akkor a különböző európai népek népzenejére hagyatkozott. Ebben az esetben tehát nem az egyesült Európáról beszélünk, mivel Bach az európai népek különböző dallamvilágára hagyatkozva alkotott, hiszen a gigue angol eredetű, a sarabande spanyol, a menüett francia, a polonéz lengyel. Mindezek mellé odaraktuk, hogy Kelet-Közép Európában milyen szerb, román, szlovák dallamokat gyűjtött Bartók. Elképesztő energiával hatott. Meglepődtünk, mert ez egy protokolláris jellegű koncert volt és a közönség állva tapsolt, annyira megfogta őket.

Nagyon fontos üzenet ez, amelyet közvetíteni kell, hogy a tiszta forrás a mai napig itt van, csak mindig újra fel kell fedezni, magunkévá kell tenni, átalakítani és továbbadni a következő generációknak. Ezt hívom én kulturális fenntarthatóságnak. A fenntartható fejlődés általában három alapon nyugszik, ez a környezeti, a gazdasági és a társadalmi fenntarthatóság.

■ *A kulturális fenntarthatóságról valahogy kevesebb szó esik, pedig az a rendszer társadalmilag legfontosabb része.*

Természetesen minden elem nagyon fontos, hiszen, ha nincs Föld, akkor nincs hol élnünk, ha nincs gazdaság, megtorpan minden, de ha nincs kulturális fenntartható-

ság, akkor mi lesz a gyerekeinkkel? Mihez fognak kezdeni, amikor a mesterséges intelligencia kitaszítja őket a munkahelyükről?

■ *Ha Müpa, akkor Bartók Tavasz, Liszt Ünnepe, Wagner-napok... miben mérhető az ilyen fesztiválok, rendezvény-sorozatok hozzáadott értéke? Emelik a nézőszámot? Fokozzák a sajtóérdeklődést? Könnyebben jut el a hírük külföldre?*

– A Müpának kétféle műsorszerkesztési gyakorlata van, az egyik az évados program, amelynek vannak csomópontjai, de ezek nem olyan jellegűek, mint a fesztiválok. Az évados programba jeles napokat építünk be, amilyen a karácsony, az adventi időszak. Mindenszentekkor minden évben elhangzik itt egy rekviem, ügyelünk arra, hogy mindig más zeneszerzőtől legyen, újkor Haydn Teremtés oratóriumát játsszuk, hiszen annál szebb újkori koncertet elképzelni sem lehet. Mindig más világhírű zenekar játszik és általában Fischer Ádám vezényel. Közben pedig az évad során megjelennek magyar sztárok, világsztárok.

A fesztiválok azért különösen fontosak, mert míg az évados programban főleg a nagy sztárok, jól bejáratott produkciók, ún. „blockbusterek” jelennek meg, a Liszt Ünnepen és a Bartók Tavaszon lehet kísérletezni, lehet merőben új dolgokat létrehozni és bemutatni. Mindezt támogatják a koprodukciós partnereink a világ minden tájáról, Amerikától Kínáig. Kétfajta fesztivál van, vannak a „műpás” fesztiválok, amelyek csak a Müpában zajlanak, mint például Wagner-napok, Régizene Fesztivál és még sorolhatnám, és vannak a városi fesztiválok. Sőt volt már országos is, mert a Bartók Tavasz egykor országos szinten zajlott, csak a forráselvonás miatt ez most nem jöhet létre. A városi fesztivál azt jelenti, hogy a Budapesten működő többi kulturális intézménnyel együttműködve valósul meg az esemény. Ilyenkor „használhatjuk” és használjuk is az egész várost, nem csak az intézményeit, hanem egyéb, különleges tereit is. Megjelenik a képzőművészet, a fotóművészet is, a Szépművészeti és a Ludwig Múzeummal nagyon jó kapcsolatot ápolunk – utóbbi kicsit amolyan „hazai” múzeumunk –, és kipróbálhatunk különleges műfajokat is, tehát itt sokkal szélesebb a spektrum. Igaz, hogy ilyen tekintetben egyébként sem panaszkodhatunk, hiszen a Müpa a hétköznapiakon is tizenkét műfajt képvisel – a komolyzene összes műfaját, a táncot... és most nem is sorolom végig – gyakorlatilag igazi előadó-művészeti központ vagyunk.

■ *Beszéljünk kicsit a Wagner-napokról. Hogy sikerült idén? Kitart a lendület? Töretlen az érdeklődés? Kell-e újítani?*

– A Wagner-napok 2006-ban Fischer Ádám ötletéből indult el, aki azt találta ki, hogy mutassuk be Wagnert egy újszerű megközelítésben, amire a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem akusztikailag tökéletesen alkalmas. Az, hogy kiteljesedett a fesztivál, először még Kiss Imre jóváhagyásával történt – én az operaprogramok szerkesztőjeként az ötlet mellé álltam, de ez az ő jóváhagyása nélkül nem valósulhatott volna meg, hiszen ez egy

nagyon komoly költségvetésű esemény. Aztán „megörököltém”, és akkor elkezdtük kicsit jobban fesztiválosítani, tehát kiegészítettük egyéb programokkal, többek között megvalósult a Wagner-plakát kiállítás, készült Ring gyerekeknek – egyórás előadás keretében elmeséltük az alaptörténetet és bemutattuk a híresebb dallamokat –, voltak előadóestek, de a központi produkciójává mégis a Ring-ciklus vált. Az eredeti wagneri gondolathoz ragaszkodva négy nap alatt játsszuk el a Ringet. Félig szcenírozott előadásokról van szó, ami azt jelenti, hogy a díszletet világítással, fénnel, vetítéssel jelezzük, nem nyomja agyon az előadást, a jelmezek is főleg jelzettek, sőt, a legtöbb szereplő szmokingban lép fel, mintha koncertkörülmények között lenne, és a kellékek is korlátozottak. Az ember pedig egyszer csak így elkezd koncentrálni a zenére. Fischer Ádám úgy fogalmazta meg, hogy a Müpa alkalmas arra, hogy intim módon közelítse meg Wagnert – sokkal emberibbé válik, leesnek róla azok a manírok, amiket a nagy színpad – akár mitológikus vagy akár modernebb rendezésekben – rápakol. Itt az ember el tud mélyedni a zenében és ez lett a Müpa specialitása. Máshol ezt nem lehet érezni. És ez nagyon sok külföldit vonz. Például mindig újabb nemzetközi Wagner-társaságok jönnek el hozzánk felfedezni a Wagner-napokat, aki pedig már egyszer jól érezte magát, ami gyakorlatilag garantált, az biztos, hogy visszajön.

■ *Ha 2006-ban kezdődött az eseménysorozat, akkor 2026-ban jubileumi, húszéves Wagner-napokra fog sor kerülni...*

– Ráadásul Ring jubileum is lesz... Sokat gondolkodtunk, hogy milyen új produkciók legyenek. Az az igazság, hogy a teljes Ringet, ami félig szcenírozottan is aránylag komoly díszletköltséggel készül, Budapesten mindössze tizenkét alkalommal láthatta a közönség Hartmut Schörghofer rendezésében. És nagy tetszést arat a mai napig, nem kopott meg, egyedül a videórészleteket újítottuk fel. Egy új Ringet kitalálni, mikor ez nagyon jól működik, pénz pazarlás lenne. Wagner életműve – ő nem Rossini, aki negyven operát írt – egy behatárolt terep, aminek a bemutatása nagy felelősség és büszkeség is egyben, ettől függetlenül a jövőben tervezzük, hogy új produkciókat is műsorra tűzünk, mert fontos, hogy a közönség érezze, hogy fejlődik a fesztivál. Mára a Wagner-napoknak igazi fesztiválhangulata van, az operákat hosszú szünettel játszunk, mint Bayreuthban, és a Wagner szereplőkről elnevezett sörtől kezdve van itt minden, ami a fesztiválhangulatot garantálja.

■ *Lépjünk tovább: a zenei életet leginkább foglalkoztató kérdésekkel kapcsolatban szeretném még kikérni a véleményét. Mi lesz a Zeneakadémiával? Szükség van-e a modellváltásra?*

– Nem kérdéses, hogy a Zeneakadémiának modellt kell váltania. Lehet mindenféle politikai álarc mögé bújni, de egyet azért vegyünk tudomásul: a Zeneakadémia attól lett Zeneakadémia, mert egy Liszt Ferenc nevű világhírű zeneszerzőnk Erkelrel együtt megalapította, majd az ő

világhírű tanítványai lettek a tanárok. A jelenlegi formában ezt nem lehet kivitelezni, mert a bértáblák meg egyéb kötöttségek miatt nem lehet a legjobb magyar zenészeket idecsalogatni, hogy itt tanítsanak, míg egy harmadosztályú német egyetem ezt könnyedén ki tudja fizetni. Ez így egy nagyon primitív és egyszerű érv, de már csak ezért is kell a váltás, illetve azért is, hogy az intézmény sokkal szabadabb legyen. Ráadásul a Zeneakadémiának még egy nagyon komoly küldetése van: ott van a Régi Zeneakadémia, Liszt ereklyéinek gyűjteménye, és ott van ez az épülettömb, amit át kellene alakítani. Azt is csak egy alapítványi egyetemen keresztül lehet megoldani, hogy ez egy nemzetközi Liszt-kutatóközponttá és múzeummá válhasson, ahová örömmel elzarándokolnak az emberek. Mert most mindez nem látható, sokan nem is tudják, hogy itt, a Terror Házával szemben van Liszt Ferenc hagyatékának egy része.

Amint pedig már említettem, a diákok a mesterek miatt jönnek, tehát, hogyha nem tudjuk megfizetni a mestereket, akkor nem ide jönnek, ez ilyen egyszerű. A másik szempont az, hogy az előadóművészeti piacra minél jobb tudással érkezzenek, ehhez új módszertanok és új stratégiájú képzés szükséges, mert ha látják, hogy az akadémiáról kikerülők könnyebben tudnak zenekaroknál, együtteseknél elhelyezkedni, a szólisták karrierje gyorsabban indul, akkor az szintén arra ösztönzi őket, hogy Budapestet válasszák.

Tudom, hogy az átalakítás bonyolult, de a Zeneakadémiának muszáj meglépnie, hogy versenyben tudjon maradni a világpiacon a zeneakadémiák között és hogy ezt a liszti hagyományt – kulturális DNS-t – továbbvigye. Gondolhatnánk, hogy a kottában minden le van írva, de azt látni kell, hogy az például nincs leírva, amit Liszt Ferenc a növendékeinek megtanított, hogy hogyan kell lenyomni azt a zongorabillentyűt – milyen érzéssel, milyen töltettel. Ez a DNS pedig addig létezik, amíg ez a liszti hagyomány működik, ha nincs, akkor kihal, és ezt jó lenne nem megvárni.

Van-e arra remény, hogy a szakminisztériumban a területet jól ismerő zenei szakemberek kerülhessenek döntési pozícióba, mert a szakma úgy érzi, hogy sem a Nemzeti Kulturális Tanács, sem az MMA nem rendelkezik megfelelő rálátással a szakmára, nincs élő kapcsolatban vele.

– Hankó Balázs személyében új miniszterünk van és a miniszter úr nagyon jó irányba indult el, amikor azt mondta, hogy megvannak a kulturális intézményeink, ezek a kulturális intézmények elérték egy szintet, rangot, meg kell vizsgálni a stratégiájukat és azt, hogy hogyan fejlődhetnek tovább.

A minisztérium feladata segédkezni ezeknek a stratégiáknak a megvalósításában.

A régi szocialista modell az volt, hogy a minisztériumban benn ültek az úgynevezett szakértők, és ők menedzselték a dolgokat. Most azt érzékelem, hogy ez egy új struktúra lesz, ahol az lesz a döntő, hogy milyen stratégia mentén építkeznek egy intézmény vagy akár egy zenekar, mi az, amivel új közönséget vonz be, mi az a karakter, amit kizárólag ő képvisel, és ezzel kell majd előrelépni, dolgozni.

Mindez még kidolgozás alatt van, ezért nem tudok részleteket mondani.

Tehát a működőképes modell ön szerint az, ha a minisztérium segíti az intézmények által kidolgozott stratégiák megvalósítását, támogatja az intézményekben zajló tevékenységet. De a minisztérium és az egyes intézmények között kell-e léteznie egy jól funkcionáló közvetítő fórumnak?

– A kulturális tanácsnak ebben a folyamatban egy közvetítő fórumnak kell lennie, amihez az MMA-nak is érdemes becsatlakoznia, hiszen az ugyanúgy a minőségi garanciáért felel. Az MMA élén Turi Attila személyében szintén egy új vezető van, aki új stratégián gondolkodik – a minisztérium és az MMA össze szeretné fésülni a két stratégiát, hiszen mindkettő ugyanazért a célért lép fel. Én ezt üdvözlőnek tartom, mert egymást erősítené és segítené a kettő.

Végezetül azt szeretném megkérdezni, mi az, ami a következő évadban a legnagyobb várakozással tölti el?

– Jövő év március 14-én húszéves lesz a Műpa, ennek kapcsán egy nagyon komoly programmal, hogy úgy mondjam, tűzijátékkal készülünk. Tényleg fantasztikus művészek érkeznek – magyarok és külföldiek egyaránt. Eljönnek azok, akikkel az elmúlt húsz évünket töltöttük, és hála istennek ez egy elképesztő választék, szinte nehéz volt válogatni belőle.

Ami pedig a személyemet illeti, még az előző ománi szultán kért föl, hogy az ománi operaházban rendezzem meg az első arab operát, és ha minden jól megy, akkor ezt a jövő év október másodikán be is tudjuk mutatni. Ez is egy koprodukció lesz a Műpa és az Ománi Királyi Operaház között. Nagyon érdekes történet, Szindbád története, de nem az Ezeregyéjszaka meséiből, nem is a rajzfilmből ismert Szindbád történetből készül, hanem egy szép szerelmi történetet láthatnak majd a nézők. Ez mindenképp egy izgalmas kihívás. A későbbiekben a magyar közönségnek is elhozzuk, Magyarországon is bemutatjuk. ■

Új utak, új lendület a Szegedi Szimfonikusoknál

FOTÓ: SOMORJAI PÉTER

A hagyományokhoz hűen idén nyáron is több produkcióban szerepeltek a Dóm téri fesztiválon, fellépéseik mindegyike telt házat vonzott, s ahogy a szeptemberi, szezonnyitó sajtótájékoztatón is elhangzott, különleges műveket, művészeket is megtalálni a Szegedi Szimfonikus Zenekar most indult évadában. Az együttes terveiről Gyüdi Sándor igazgatóval és Dubóczy Gergely művészeti vezetővel beszélgettünk, szó esett kamarazenekari sorozatról, próbajátékokról, határon túli turnékról, valamint arról, hogy elodázhatatlan a komolyzenei terület magas művészi színvonalon teljesítő szereplői közötti égbekiáltó jövedelmi különbségek csökkentése.

Réfi
Zsuzsanna

Hogyan telt a Szegedi Szimfonikusok nyara? Milyen fellépéseket, turnékat emelnének ki ezekből a hónapokból?

– **Gyüdi Sándor:** Évadzáró társulati ülésünk estjén már próbáltunk a nyári szezonunk első koncertjére, a hagyományos, a Szegedi Szabadtéri Játékok nyitányaként rendezett Ajándékkoncertre, melyen Puccini és a szerelem címmel a 100 éve elhunyt szerző operáiból összeállított koncertünket az a négyezer szerencsés ember hallgatta, akinek sikerült jegyhez jutnia. Néhány nappal később újra telt házzal játszottunk ugyanott: Péter Bence zongoravirtuóz koncertjén működtünk közre. A fesztivál keretében zenekarunk játszott a Rebecca című musicalben, majd az Újszegedi Szabadtéri Színpadon Donizetti Szerelmi bájjal című operájában. A nyarat Szent István-napi ünnepi koncerttel zártuk Hódmezővásárhelyen, majd egy hétre rá megkezdtük új évadunkat.

A következő szezon koncertjei közül mely előadásokra, vendégekre, művekre hívnák fel a figyelmet?

– **Dubóczy Gergely:** Természetesen folytatódik a két nagy bérletünk, amelyek Fricsay Ferenc és Vaszy Viktor ne-

vét viselik. Ezek jellemzően a nagyzenekari repertoárt felölelő sorozatok. Folytatjuk a tavaly megkezdett Mahler-sorozatot; idén Mahler 2. szimfóniájával indítjuk az évadot. Kiváló magyar és külföldi vendégművészek jönnek hozzánk, nagyon örülünk, hogy a mostani évadban például Szergej Nakarjakovot és Wenzel Fuchst is a szólistáink között tudhatjuk. De nem kevésbé színes a hazai vendégeink köre sem: olyan nagyszerű művészek lépnek fel a zenekarral, mint Schöck Atala, Palótyai János vagy Hontvári Gábor. Részben belső igény, részben a közönségtől érkező jelzésekre hallgatva idén elindítunk egy kamarazenekari sorozatot, barokk–klasszikus repertoárral, Esterházy-bérlet címmel. A koncertlátogatók Kalló Zsolttal vagy Fenyő Lászlóval is találkozhatnak – Fenyő A halál és a lányka című Schubert- vonós négyes Mahler által készített vonószimfonikus változatát vezényli majd –, és természetesen nem hiányozhat a sorozatból Haydn, a nagy kedvenc: az idei bérletben az Oxford szimfónia, illetve a Krisztus hét utolsó szava a keresztfán című művének Esterházy Péter szövegével kiegészült változatát is előadjuk, Mácsai Pál és Kerekes Éva közreműködésével. A hét utolsó szó címre hallgató produkciót még a Budapest Sound Collective-vel mutattuk be

2014-ben, és nagyon boldog vagyok, hogy idén a Szegedi Szimfonikus Zenekarral is előadhatjuk a közönségünknek.

■ *A szezonnyitó sajtótájékoztatón elhangzottak közül mit emelnének meg ki?*

– **Gy.S.:** A koncertezésen túl feladatunk a Szegedi Nemzeti Színház szimfonikus zenekart igénylő, zenés produkcióiban való közreműködés. A most kezdődő évadban az opera műfajában két színpadi bemutatónk lesz, a Pillangókisasszony és A varázsfuvola, koncertszerűen fogjuk játszani a Bánk bánt, a Parasztecsületet és a Bajazzókat. Idei klasszikus operettünk a Marica grófnő és az új musical a My Fair Lady. Aktívak leszünk a szomszédos, határon túli magyar területeken: rögtön ősszel koncertezünk a vajdasági Magyarokarsán és Aradon. A Lázár Ervin Program keretében fogunk legtöbbször találkozni gyerek közönségünkkel; ez várhatóan vagy harminc koncertet jelent.

■ *Öt évvel ezelőtt készítettünk egy hosszabb interjút, amelyben szó esett arról, hogy mi mindent sikerült elérniük előző vezetői kurzusában, hiszen felújították a székházat, hangszereket vásároltak, és már kéthavi munkarendet láttak előre. Milyen előrelépésekről számolhat be a mostani időszakban és milyen a színházi kapcsolat?*

– **Gy.S.:** A székház felújítása már régebben, 2007–2008-ban volt, de azóta is sikerült több, apró lépésben fejlesztéseket végrehajtani. Ergonómiai szempontból sokkal jobb székeket szereztünk be, korszerűsítettük a világítási rendszert – mindkettő a zenekari művészek kényelmén túl egészségük megőrzését is szolgálja. A hangszervásárlások üteme – anyagi okokból – kissé lassult, de a beszerzések során nem kell kompromisszumokat kötnünk az új instrumentumok, tartozékok és egyéb felszerelések minőségét illetően. A beruházások terén jelentős tétel az elegáns női koncert formaruhák lezajlott cseréje és férfi kollégáink új frakkja. Miközben törekszünk arra, hogy a munkarendünk minél hosszabb időre tervezhető legyen, ennek megvannak a korlátai. A színház műsorrendje bizonyos mértékig a produkciók sikeressége szerint alakul, ezt el kell fogadni. Mi is kapunk évad közben új felkéréseket. A sok ifjúsági hangverseny időpontjának kitűzését az iskolák programja is befolyásolja. Vannak tehát fix pontok, a bérleti koncertek és a színházi premierjeink meghirdetett időpontja és műsora a tavalyi évadban sem változott. A feladataink összetettsége miatt az életünk nagyon bonyolult, így egyes időszakokban megvalósulhat a hosszabb időszakra szóló munkarend kiadása, máskor viszont akár hónap közben is változtatnunk kell valamely, előre nem láttott körülmény hatására.

■ *A próbajátékok során már több igazgató is említette a negatív tapasztalatait. Ön hogyan látja, mennyire jók az aspiránsok, mennyire könnyen lehet egy-egy új tagot találni?*

– **Gy.S.:** Minden zenekarnál azonos módon, egyes hangszerekből nagyon kevés és nem megfelelő színvonalú jelentkező érkezik a próbajátékokra.

A jobb anyagi lehetőséget kínáló együttesek a keletkező hiányokat más zenekarok tagjainak átcsábításával oldják meg; ezt kifogásolni nem lehet, de a többnyire lényegesen rosszabb jövedelmi helyzetben levő, Budapesten kívüli zenekarok számára a két dolog együttvéve jelentős problémát okoz.

■ *Akkor arról is beszélgettünk, hogy bár valamelyest sikerült emelniük a muzsikások bérét, így is nagyon alacsonyak a fizetések. E téren akad már valami fejlődés?*

– **Gy.S.:** Öt évvel ezelőtt nem volt olyan infláció, mint a közelmúltban. Kormányzati intézkedések történtek a területünkön ennek kompenzálására, de csak kapaszkodunk az árak emelkedése és a nemzetgazdaság más szféráiban valóban megvalósuló jövedelem növekedés után. A zenekarok önkormányzati fenntartói nincsenek abban a költségvetési helyzetben, hogy jelentős forrásokkal segítsék meg az együtteseket. Elodázhatatlan a komolyzenei terület magas művészi színvonalon teljesítő szereplői közötti égbekiáltó jövedelmi különbségek csökkentése. A fővárosi zenekarok némelyikénél a vidéki fizetés többszörösét lehet elérni, ez pedig jelentős elszívó hatást eredményez, ami nehéz helyzetbe hozza a gyengébb anyagi helyzetű zenekarokat.

■ *Milyen az anyagi helyzetük?*

– **Gy.S.:** Miközben az intézményi költségvetés főösszege egyre növekszik, forrásaink (támogatások, saját bevételek) növekednek, ez nem tart lépést az áremelkedéssel. A zenekar költségvetésének évről évre növekvő hányadát fordítjuk bérekre annak érdekében, hogy kollégáink anyagi helyzetét javítsuk, ebből az következik, hogy a szakmai feladatok teljesítésére (beruházásokra és dologi költségekre, a programokra fordítható kiadásokra) egyre zsugorodik a keret.

■ *Egy esztendeje Dubóczky Gergely az együttes művészeti vezetője. Milyennek látja az eddig eltelt időszak alatt a közös munkát?*

– **Gy.S.:** Komoly szakmai múlttal rendelkező, mégis fiatal és energikus karmestert szerződtettem. Fontos volt számomra, hogy tapasztalatait nagyon magas színvonalon dolgozó zenekarokkal, az NFZ-vel és a BFZ-vel, Kocsis Zoltán és Fischer Iván mellett dolgozva szerezte. Kértem is rá, hogy ne engedjen a tapasztalatainak megfelelő szakmai elvárásokból. Magasra teszi a mércét, és a megvalósításért óriási elánnal dolgozik. Ez meg is hozza a kívánt eredményeket, a kiváló előadásokat.

■ *Visszatérő kérdésem a koncertterem. Legutóbb nem volt bizakodó, s gondolom, a jelenlegi helyzet sem egy új hangversenyteremnek kedvez...*

– **Gy.S.:** Sajnos pontosan így van. A témát sem lehet napirenden tartani, nemhogy a megvalósulásban reménykedni. Azt is látni kell, hogy ilyen szintű beruházást egy

Atymó Ferenc Az év zenésze

város csak komoly kormányzati támogatással tud megvalósítani. Hogy milyen látványos fejlődést indíthat meg egy koncertterem, egy új színházépület, arra szép példákat láthatunk. Várjuk, hogy egyszer Szeged is sorra kerül...

I Ön is tagja a MSZZSz elnökségének. Hogyan látja az átalakult Szimfonikus Zenekari Szövetség működését?

– **Gy.S.:** Taglétszámunk csökkent:

kiléptek azok a zenekarok, amelyek anyagi érdekeiket nem az összefogás eszközével kívánják érvényesíteni. Ennek oka sajnos az is, hogy a Szövetségünk – országos szakmai szervezet mivoltához képest – nem mindig érezheti a valódi partnerséget a kormányzati döntések előkészítési folyamatában.

I Temérdek tervvel látott munkához művészeti vezetőként, erről beszélgettünk is tavaly a Zenekar lapba készült interjúban. Van, ami már megvalósult ezekből az elképzelésekből?

– **Dubóczky Gergely:** Természetesen mindig sokkal több a terv, mint amennyi egyszerre megvalósulhat, de azt hiszem, ez is így van rendjén. Általában véve nem lehet panaszra okom, a zenekar fantasztikus partner, a közönség nagyszerűen reagál, szóval a kitűzött művészeti célok megvalósításának ütemét tulajdonképpen nagyon szépen tartjuk. A helyzet kicsit bonyolultabb – persze ez sem túl meglepő – az infrastrukturális kérdésekben, fájó a koncertterem hiánya, illetve bizonyos finanszírozási kérdések olyan kompromisszumokra kényszerítik az embert, ami az álmok megvalósítását is akadályozza. De mindeközben küszöbön az új hangvető megépülése, elindult az új bérlet, és rövidesen megújul a honlapunk, szóval a nehézségek ellenére érzek egy olyan lendületet az együttesben, ami komoly reményekre jogosít a jövőre nézvést. Mindez persze

elképzeltetetlen lenne igazgatói támogatás nélkül, és nagy szerencse, hogy Gyüdi Sándorral ilyen olajozottan tudunk együtt gondolkodni. Ez egy fantasztikus tapasztalat, és hálás is vagyok érte.

I Most, hogy már jobban megismerte a társulatot, milyennek találja a Szegedi Szimfonikusokat?

– **D.G.:** Ebben a zenekarban hihetetlen potenciál van. Önmagában a létszám is olyan lehetőségeket rejt magában, amit sok más együttes nem engedhet meg magának, de a zenekar tele van izgalmas művészegyéniségekkel, és az egyik legfontosabb feladatomban az jelenleg, hogy megtaláljam azokat a lehetőségeket, ahol képességeiket, zeneiségüket kibontakoztathatják. Az a tény, hogy a zenekar tagjai – akárcsak a Wiener Philharmonikernél – vetésforgóban folyamatosan játszanak a színházban, páratlan teherbírással és rugalmassággal ruházta fel a muzsikusokat. Ezzel természetesen igyekszünk nem visszaélni, de ha belegondolok csak abba, hogy a tavalyi évad végén hányféle műsort adott elő magas színvonalon, elképesztően rövid időn belül a társaság, akkor nehéz nem a lehető leglelkesebben tekinteni a következő időszak kihívásai és hangversenyei elé.

I Említette, hogy arra törekszenek, minden műsorban hangozzék fel valami szokatlan darab is. Ezt az elképzelését hogyan fogadta a publikum?

– **D.G.:** A közönség rendkívül nyitott, és általa még sosem hallott művekre is lelkesen reagál. Azt tapasztalom, hogy örülnek annak, hogy szélesítjük a repertoárt, sőt, van, aki egyenesen azt is visszajelzi, milyen művet szeretne hallani. A zenész kollégákat leszólítják a buszmegállóban, boltokban, reagálnak az előadásokra. Igazi öröm, hogy a közönséggel ilyen erős a kapcsolat, és bár igaz, hogy nem Stockhausennel nyomjuk őket agyon, azt látom, hogy szívesen jönnek velünk új, esetleg még járatlan utakra.

I Hogy halad a zenekarépítéssel? Milyen változásokra figyelhet fel a publikum?

– **D.G.:** A repertoár általam korábban említett újdonságain túl talán láthatóbb a zenekar, rendszeresen jelennek meg beszámolók a zenekar koncertjeiről. Valószínűleg feltűnik a változás a szólisták–karmesterek terén, hiszen természetesen az is feladatomban, hogy a saját kapcsolataimat mozgósítva minél több olyan vendég érkezzen a zenekarhoz, aki esetleg korábban még nem fordult meg itt. Mindenesetre a reakciók rendkívül pozitívak, pedig ez még csak a kezdet...

I A Szegedi Szimfonikusok mellett milyen egyéb feladatok várnak Önre ebben a szezonban? Mit emelne ki ezek közül?

– **D.G.:** Szerencsére van több felkérésem más zenekarokhoz, lesz egy koncertem a Rádiózenekarral, megyek Miskolcra, további előadások várnak az Operában a tavaly bemutatott Artabanból. A Budapest Sound Collective-vel is folytatjuk a Haydn-sorozatot. ■

A japán kapcsolat

A MÁV Szimfonikusok a Suntory Hall-ban

Kobaken feliratú rajongói sálak, üdvözlő molinók, táblás házak és hosszú percekig tartó, zúgó taps. A felkelő nap országában vendégszerepelt nyáron a MÁV Szimfonikus Zenekar, ahol 12 városban, 13 koncertet adtak. A Kobayashi Ken-Ichiróval közös turné olyan sikerrel zárult, hogy már a folytatásról is tárgyalt Lendvai György igazgató, akivel nemcsak a huszonötezres közönségről, a japán élményekről, hanem az új székházukról is beszélgettünk.

✍ Réfi Zsuzsanna

I A távol-keleti turné nyitánya a május végi két budapesti koncert volt. Az utazás előtt ugyanis a Zeneakadémián és az Erkel Színházban Kobayashi Ken-Ichiro vezényletével adtak ünnepi koncerteket. Az első hangversenyre tényleg két óra alatt fogyott el az összes jegy?

– Igen, de így alkalmunk volt arra, hogy meghirdessük a második közös fellépést, amelyre szintén megtelt a II. János Pál pápa téren lévő színházterem. Ha ezeket a nézőszámokat összeadom a japán vendégszereplés adataival – hiszen mindenütt több ezres termekben léptünk pódiumra –, elmondhatom, hogy összesen több mint huszonötezren hallhatták játszani a MÁV Szimfonikus Zenekart a Maestro vezényletével.

Különleges a kapcsolatuk Kobayashi Ken-Ichiróval...

– Sosem mulasztja el megemlíteni, hogy a mi zenekarunk az, amelyet életében először vezényelt szülőhazája határain kívül. A győzelmét, az 1974-es MTV-s karmesterversenyt követően is rendszeresen visszatért hozzánk, szinte évente dirigálta az együttest. Mindig nagy öröm vele játszani, hiszen az őt jellemző elképesztő kisugárzás, ami hat a publikumra és a muzikusokra egyaránt, az eltelt évtizedek során még erősebbé vált. A mostani vendégszereplés előzménye egy 2019-es japán turné volt Kobayashi vezetésével, nagy tetszést arató koncertekkel. Akkor állapotunk meg a folytatásról, csak közbeszólt a Covid ... Így öt évvel később, a budapesti beharangozó hangversenyeket követően keltünk útra, és június közepétől július 7-ig, 12 városban,

összesen 13 hangversenyt adtunk. Az egykori, 50 évvel ezelőtti első találkozássra emlékezve Rossini: A sevillei borbély nyitányával indult a program, emellett Liszt, Csajkovszkij, Dvořák, illetve Brahms kompozíciói szerepeltek a műsorokban. A koncertek szólistája a Long-Thibaud Crespin Nemzetközi Zenei Verseny 2022-es győztese, Masaya Kanei volt, aki valóban kivételes, virtuóz zongorista. Nemcsak Kobayashi vezényletével játszottunk Japánban, három alkalommal a neves szlovák karmester, Mario Kosik is dirigálta az együttest. A koncertek sora Tokióban kezdődött. A főváros mellett – ahol két hangversenyt adtunk – Iwakiban, Kobayashi szülővárosban is pódiumra léptünk, továbbá Saitama, Yamagata, Omiya, Matsuyama, Takamatsu, Kanazawa, Morioka, Musashino, Nagoya és Osaka adott ott-hont a fellépéseinknek.

Mindenütt telt ház előtt játszhattak?

– Egyedül Kanazawában voltak kicsit kevesebben, ahol az év eleji, komoly földrengés miatt még nem szívesen mennek zárt térbe az emberek, de ott is majdnem tele lettek a széksorok. Elképesztő volt látni mindenütt a hipermodern termeket! Ezek a több ezer fős helyszínek nem mind-egyike kifejezetten hangversenyerem, mert színházi produkcióra, vagy akár konferenciára is alkalmasak. A fellépéseink előtt megkérdezték, hogy mekkora létszámmal érkezünk és annak megfelelően állították fel a hangvetőket. Komplettné sárendszerek futnak a színpad alatt, amelyeken mozgatják az elemeket, így bármekkora színpadot tudnak

Jorma Panula a karmesterkurzus hallgatóinak körében

kialakítani és fantasztikus akusztikát képesek teremteni. Ahogy itthon minden városnak van saját kultúrháza, Japánban a száz-kétszázézer lakosú „kisvárosoknak” ilyen egy-két ezer férőhelyes termeik vannak, ahol rendszeresen tartanak hangversenyeket akkor is, ha nincs a településnek saját zenekara. Mindenütt nagyon lelkes volt a közönség, és olyan szurkolói sálakkal érkeztek sokan, amelyre Kobayashi neve volt felírva, de lengettek olyan zászlót is, amely a telt-házat hirdette. A koncertek végén mindenütt hosszú percekig át zúgott a taps és addig nem is hagyták abba, amíg minden muzsikos el nem hagyta a színpadot. Nagy öröm volt ezeken a nagyszerű helyszíneken fellépni! Tokióban két koncertet is adtunk, ezek közül kiemelkedett a Suntory Hall-beli hangversenyünk, ahol a világ legkiválóbb együttese fordulnak meg. Kobayashi azzal búcsúzott a zenekartól, hogy szeretné ezt a turnét két-három éven belül megismételni, s a szervező ügynökséggel is abban állapodtunk meg, hogy 2026-ban visszatérünk a szigetországba.

■ *Az augusztus is tartogatott különleges programot önöknek, hiszen 10. alkalommal rendezték meg a Jorma Panula Nemzetközi Karmesterkurzust, és a nyilvános zárókoncertet, ahol a hallgatók vezényelték a zenekart.*

– Hollókői Hubának köszönhetően kerültünk kapcsolatba a világhírű finn karmesterrel, aki maga is a mester növekedése volt. Mivel kurzust akart szervezni egykori mestere számára Budapesten, így talált az együttesünkre. Nagy megtiszteltetés együtt dolgozni Jorma Panulával. Az idei kurzusára is rekordszámú volt a jelentkezés, 75 ifjú dirigens szeretett volna vele dolgozni szerte a világból, közülük választott ki a Mester kilencet, akikkel egy héten keresztül foglalkozott zenekarunk közreműködésével. Fontosnak tartjuk, hogy a világ minden tájáról érkező ifjú dirigensek megismerik az együttest, sokszor mi vagyunk az első nagyzenekari élményük. De alapítványként is fontos feladatunk a fiatal tehetségek támogatása, a pályán való elindítása, ez a kurzus ezt a célt is szolgálja. Nem beszélve arról, hogy

a hallgatók hazatérve elmesélhetik, hogy Magyarországon még a Vasúttársaságnak is van zenekara.

■ *Hol került sor a kurzusra?*

– A zenekar új székházában, Ferencvárosban, a Péceli utcában. Egy esztendeje működik itt a társulatunk. Örülünk, hogy a zenekar elhelyezésének kérdése végre hosszú távra megoldódott, és olyan épületben működünk, ahol koncerteket, lemezfelvételeket és egyéb rendezvényeket is tudunk tartani. Egykor a Ferencvárosi Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár működött itt, az épület kifejezetten zenekarunk számára lett átépítve. Szükség lenne még irodákra, az erre szolgáló épület átalakítására, felújítására viszont még keressük a forrásokat. Bízom benne, hogy előbb-utóbb erre is lesz megoldás. És persze abban is bízom, hogy jövőre, 2025 tavaszán, a MÁV Szimfonikus Zenekar alapításának 80. évfordulóját is méltón ünnepelhetjük majd a közönségünkkel együtt. ■

Fotó: Steirer Máté

A MÁV Szimfonikus Zenekar új évadának **szeptember 19-i** nyitóhangversenyén a Zeneakadémián kerül átadásra az **Év zenésze-díj**. A díjazott, akit a társulat a 2023/24-es évadzáró társulati ülésen titkos szavazással választott, **Farkas Olívia** csellóművész, szólamvezető. Az elismeréssel kiemelkedően magas szakmai tudását és szeretetre méltó személyiségét értékelték a zenekar tagjai.

Promenádtól az Aperitifig

Állva tapsolt a miskolci publikum azokon a különleges nyáresti operagálákon, amelyeken népszerű művek mellett ritkán hallható részletek is felcsendültek. Az előadások Itáliában is nagy sikert arattak, akárcsak a nyárvégi felvidéki koncertek, amelyeken a Miskolci Szimfonikusok pódiumra léptek. Elégedetten számolt be az eltelt hónapokról az együttes ügyvezetője, Szászné Pónuzs Krisztina, aki annak is örül, hogy a következő évadra kiemelkedően szép számban fogtak el a bérleteik.

 Réfi Zsuzsanna

Howan telt a nyár?

– Mozgalmasan, hiszen az évad végét követően, júniusban szép feladatokkal kezdtük a kánikulai hónapokat. A szezont szokás szerint a Promenádkoncerttel zártuk. Az utóbbi években mindig új helyszínt kellett keresnünk ennek a rendezvénynek a Jégpálya helyett, amely most tetőt kapott, így a miskolctapolcai Akropolisz Szabadtéri Színpad adott otthont a hangversenynek, amelyen egy zenei utazás részesei lehetett a publikum. Dalok, táncok, zeneművek idéztek meg egy-egy országot montázs-szerűen összeállított zenei anyagban, amelyet Balogh Sándor dirigált, az előadás narrátora és közreműködője pedig Hábetler András operaénekes volt. A közönség nagyon élvezte az évadbúcsúztató programot, két teltházas előadás volt belőle. Ezt követően pedig a Kaláka Fesztivál meghívottjai voltunk Egerben, ami azért is volt különleges, mert a zenekar idén ünnepelte az 55. születésnapját. Velük, s az 50 éves Szélkiáltó együttesel muzsikáltunk a Hangol már a zenekar című esten. Aztán júliusban a társulat tagjai is a jól megérdemelt szabadságukat töltötték.

Milyen volt az ezt követő itáliai turné?

– Több éve dolgozunk már együtt egy svájci ügynökkel, az ő szervezésében először Miskolcon került sor az operagálára, amellyel aztán olaszországi vendégzereplésre indultunk. Idén is Lorenzo Castriota Skanderbeg vezényletével muzsikáltunk, s két olasz énekes, a tenor Wal-

ter Fraccaro és a bariton Giuseppe Altomare lépett kíséretünkkel pódiumra, valamint egy török szoprán, Nurdan Küçükemekçi egészítette ki az előadói gárdát. Azt szeretem különösen ezekben a gálákban, hogy a népszerű művek mellett ritkán hallható operarészletek is felhangoznak, olyan áriák, duettek, amelyek kuriózumnak számítanak, nemcsak a közönség, hanem a zenekarunk számára is. Így mindig izgalmas kihívás ez a sorozat, s a publikum idén is nagy tetszéssel fogadta. Még engem is meglepett, hogy a miskolci és a szerencsi előadás végén – még júniusban – állva ünnepelt a közönség. Ezt követően az augusztusi itáliai fellépések során két fiatal koreai versenygyőztes énekeskel is kiegészült a fellépők sora, s három koncerten csendült fel ugyanaz a program. Ez már a negyedik alkalom volt, hogy turnézhattunk Olaszországban, s nagy öröm, hogy mindenütt nagy érdeklődéssel fogadtak. Cremonában és Veronában megtelt a koncertünkre a főtér, a Como-i tó partján fekvő Dongóban pedig a templom padsorai lettek tele. A mostani sikeres turnét követően bízunk hát benne, hogy a jövőben is folytatódik ez az együttműködés. Igazán meghatározó volt számomra az is, hogy Olaszországban nyaraló hazánkfit is a közönség soraiban ültek, s volt, aki gratuláló sorokat küldött, kiemelve azt is, mennyire jó érzés volt látnia, hogy egy magyar zenekar aratott ilyen nagy tetszést. Tulajdonképpen ezzel az augusztusi operagála-sorozattal kezdtük el a szezont.

Amelyben még kastélykoncertek is akadtak.

– Most már ezek is több éves hagyományra tekintenek vissza. Augusztus végén a borsi Rákóczi-kastélyban szerepeltünk, mióta a megnyitón négy esztendeje felléptünk, azóta évről évre visszahívják az együtttest. A szerencsi Rákóczi várban ugyancsak koncerteztünk, és Edelényben is szerepeltünk Vivaldi, Händel és Mozart műveivel, Dénes-Worowski Marcell vezényletével, a hangversenyek szólistája Szepesi Bence klarinétművész volt. A nyár végéhez tartozik a szezonunk beharangozója, az Aperitif koncert, amelyet szeptember 5-én adtunk, Hontvári Gábor dirigálásával Dvořák, Janaček, Smetana, Csajkovszkij, Sosztakovics és Prokofjev műveiből válogattunk a Szinva Teraszon. Ezután Tállyára, a Kerekdomb Fesztiválra hívták meg a zenekart, több éve visszatérő vendégei vagyunk a rendezvénynek, szeretnénk a felvidéki településeken jobban megvetni a lábunkat. A betléri Andrassy-kastélyban koncertezünk szeptember közepén, valamint indul a zenekar újjáélesztett sorozata: a Belvárosi Zenei Esték, melyek a Zenepalotában kapnak helyet és egész évadon keresztül öt koncertet látogathat a közönség. Még a városunk is szeretné, ha a hónap végén, a Szinva Örökség Napok keretében muzsikálna az együttes, melyet évről évre a Szinva teraszon hallgathat a közönség Miskolc belvárosában. A bérletes sorozataink is elindulnak ebben a hónapban, hiszen 23-án a budapesti Olasz Intézetben adunk koncertet, majd másnap ugyanezzel a műsorral Miskolcon hangzik fel a Vajda-, Kodály-, Rimszkij-Korszakov-darabokat felvonultató Maestro bérlet első hangversenye új művészeti vezetőnk, Török Levente dirigálásával.

Elégedett a nyári fellépésekkel?

– Sikeresek voltak a hangversenyeink, ráadásul annyi a feladatunk, hogy németországi, s ausztriai felkérést sem

tudtunk vállalni. Úgy vélem, meg lett a megfelelő egyensúly a megfelelő számú koncert és a nyári pihenés között. Változatos, szép évadot fejeztünk be, jól teltek a nyári hónapok is, sokszínű volt a kínálatunk, könnyűzenétől a barokk kamaraprodukcióig, s ezekben a programokban mind a kollégák, mind a közönség megtalálhatta az izgalmas, kellő kihívást jelentő műveket. A bérletértékesítésünk ugyancsak szép számokat mutat, aminek nagyon örülök, jelentősen többen vásároltak mint az előző évadban, úgy gondolom, hogy sikeres szezon vár ránk!

Szabadtéri hangverseny az Edelényi kastély udvarán

Egy felelős vezető mindennap készít számadást

Gamer Symphony 2024 fotó: Mocsonoky Péter

Szomorú, hogy mi zenekarok, illetve zenekarvezetők sem voltunk és továbbra sem vagyunk képesek érdemi párbeszédet folytatni arról, hogy egy közös nevező mentén hogyan tudnánk egy biztonságos, tartós és tervezhető támogatási rendszert javasolni a mindenkori kormánynak – fogalmazott lapunknak a 70 éves születésnapját a napokban hangversennyel ünneplő Hollerung Gábor, akivel az évadkezdésről, a Zempléni Fesztiválról és születésnapi koncertjének műsorválasztásáról is beszélgettünk.

✍ Kiss Eszter Veronika

■ *Hogyan indult az évad?*

– Nálunk a nyár mindig átcsúszik kicsit az évadba, idén is így volt, hiszen augusztus 19-én zártuk le a Zempléni Fesztivált, és 31-én már volt egy nyárbúcsúztató koncertünk Dunaharaszti-ban, szeptember 5-én pedig a szokásos évi hangversenyünkkel a budafoki borfesztivált nyitottuk meg. Jelen voltunk a Pozsonyi Pikniken, ahol örömkre nagy számú lelkes közönség előtt játszottunk. Szeptember 15-én lesz a 70 éves születésnapi koncertem a Müpában, 20-án a Zempléni Településszövetség rendezvényén adunk koncertet Sárospatakon. A BDZ szívügyének tekinti a zempléni régióval való kapcsolatot, így nemcsak a Zempléni Fesztiválon, hanem a környék egyéb ünnepein, eseményein is igyekszünk jelen lenni. Szeptemberben lesz két nagy koncertünk a Müpában, mindkettő Philip Glass-program, ezek nem a mi saját szervezésű koncertjeink, itt meghívottak vagyunk, közreműködik benne a Cantemus Vegyeskar és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság is. Egy rendkívül

Fotó Czímbar Gyula

különleges koncertre kaptunk meghívást szeptember végére, a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciának tartunk egy hangversenyt, ahol vallásos témájú filmzenékből állítunk össze műsort. Szeptember utolsó eseménye a BDZ-nap, ami szintén tradíció. Általában négy koncert adunk, most is így lesz: reggel „A megérthető zene” nyitja a napot, ahol a Szűts Apor által összeállított és hangszerelt Gershwin Porgy és Bess zenekari szvit lesz műsoron, utána az „Ezeregy éjszaka meséi” következik, ebbe különleges zenéket válogattunk össze, nemcsak a Sherezádéból, hanem több kevésbé ismert alkotásból is. A mi zenészeinkből álló Corpus Harsona Kvartettnek lesz koncertje délután, az esti hangversenyen pedig három ősbemutató is lesz: Vajda János Zongoraversenyét és Orbán György 5. szimfóniájának már elkészült első tételét mutatjuk be, illetve Guido Mancusi Egy nyári nap címmel írt számunkra egy kompozíciót erre az alkalomra, emellett Wagner, John Williams, Dvořák műveiből szólalnak meg tételek.

■ *Hosszú ideje fut már a Zempléni Fesztivál, aminek a BDZ rezidens együttese. Mit emelne ki az ideiből, ami különösen jól sikerült?*

– Maga a Zempléni Fesztivál sikerült nagyon jól. Elképesztő érdeklődéssel, rengeteg pozitív visszajelzéssel, hihetetlen lelkesedéssel és nagyon sok szeretettel fogadtak minket ebben az esztendőben. A bizonytalanságok miatt az utolsó pillanatban hoztuk össze a programot, szerencsénk is volt, mert néhány egészen pazar produkciót meg tudtunk hívni a fesztiválra, és még többet is meghívhatunk volna, ha hamarabb tudjuk, hogy pontosan mennyiből gazdálkodunk. Összességében én úgy érzektem, hogy a közönség nagyon elégedett volt, hatalmas szeretet és odaadás vette körül az idei rendezvényt. Lehetséges, hogy a bizonytalanságok és azok megoldása amúgy is pozitív irányba korbácsolja fel az érzelmeket, de mindenesetre ez egy nem szokványos rendezvény volt számunkra, szinte minden percét élveztük. A pozitív visszajelzések nemcsak a közönség felől érkeztek, hanem a települések vezetőitől is. Számomra különleges meglepetés és nagyon értékes elismerés volt, hogy Sárospatak díszpolgárává választottak. Ez a régió nagyon nagyra becsüli ezt a rendezvényt, aminek igyekszünk megfelelni a jövőben is.

■ *Ha már szóba került a bizonytalanság és a megoldása, akkor hadd kérdezzem meg, az elmúlt időszak ilyen típusú nehézségei után mennyire látszik stabilnak és valamennyire tervezhetőnek a jövő?*

– Őszintén szólva jelen pillanatban egyáltalán nem látom ennek jeleit. Örömteli hír volt, hogy a Zempléni Fesztivál idén is megkapta az új minisztertől, Hankó Balázstól azt a támogatást, amit tavaly is biztosított a minisztérium, ugyanakkor nem látszik az alagút vége. Ha optimistán számolok, akkor is két havi bérünknek megfelelő összeget vontak el a zenekartól a tavaszi kiegészítő támogatás csökkentésével, és tudomásom szerint a jövő évi kiegészítő támogatásnak még a ténye sem eldöntött ebben a pillanatban.

Ha nem történik valamilyen szintű kiegészítés, akkor sok együttes költségvetése omolhat össze, gondolok itt elsősorban önkormányzati zenekarokra, hiszen az önkormányzatok biztosan nincsenek abban az anyagi helyzetben, hogy nagyvonalúan kipótolják a hiányt.

Szomorú, hogy mi zenekarok, illetve zenekarvezetők sem voltunk és továbbra sem vagyunk képesek érdemi párbeszédet folytatni arról, hogy egy közös nevező mentén hogyan tudnánk egy biztonságos, tartós és tervezhető támogatási rendszert javasolni a mindenkori kormánynak. Mindenki megy a maga útján. Vannak olyan együttes vezetők, akikkel beszélő viszonyban vagyok én is, de párbeszéd egyáltalán nincs.

■ *Hetven éves lett, az ember készíti ilyenkor számadást?*

– Azt gondolom, hogy egy – adott esetben százhusz családért felelős – vezető mindennap készíti számadást. Valamilyen mértékben minden egyes nap végiggondolja, hogy az adott pillanatban mit igen, mit ne, és egyáltalán hogyan tegyen. Én egy önmagammal és adott esetben a kollégáimmal is párbeszédet folytató ember vagyok, úgyhogy mind a veszélyhelyzetekben, mind a csak egyszerűen hétköznapi helyzetekben igyekszem megtalálni a helyes válaszokat a kihívásokra, és bizony nekünk azért most csak ebben az évben is bőven jutott ebből. Emiatt nem feltétlenül szükséges számomra, hogy a számadás az ember kerek születésnapjához kapcsolódjon. Azt is fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy maga a születésnap koncert sem az én kezdeményezésemre merült fel már annak idején, ötven éves koromban sem, akkor a kórus ötlete volt, mostanra pedig tradícióvá vált, hogy 10 évenként megünnepeljük ezt az alkalmat. Nagyon jóleső érzés egyébként, hogy ezt azokkal az együttesekkel tehetem, amelyekkel évtizedek óta összekötöm nap mint nap a sorsomat, sikeres, szeretettel teli együttműködésben dolgozunk egy közös célért.

■ *Mi alapján választotta ki a műsorát ennek a születésnap koncertnek?*

– Tíz éve azt gondoltam, hogy Bartók és Beethoven legyen, most pedig

valamiért úgy éreztem, hogy a Psalmusra van szükség. Ez a Kodály-mű reményeink szerint időről-időre felrázza a nemzetet, és nagyon aktuális ma is mindaz, amit ebben a darabban Kodály megfogalmaz.

Mahler 1. szimfóniája minden művész és alkotó tevékenységet folytató ember számára egyfajta ráismerés. Ebben a darabban hihetetlen küzdelmek és az élet különböző fíntorain keresztül jutunk el egyfajta beteljesüléshez, a hihetetlen erejű, tartalmú és erősségű fináléban. ■

Szklanár Ferenc nyári sikerekről, évadtervekről, kitartó küzdelemről

„Jól döntöttünk, amikor együtt maradtunk”

ELTE AULA MAGNA

Telt házaskoncertekkel telt a Duna Szimfonikusok nyara, japán zenekarral is muzsikáltak, s különleges helyszínek, sztárvendégek is jócskán akadtak a sorban. A nagysikerű filmvetítéses estjeik nemcsak folytatódnak, hanem új mozifilmekkel bővültek, sőt még egy Papp László Arénás fellépésre is készülnek. Szklanár Ferenc, az együttes művészeti vezetője arról is beszélt, hogy az utóbbi időszakban sikerült megtöbbszöröznük a közönségüket, szépen fogynak a bérleteik, és izgalmas műsorösszeállítások is akadnak jócskán az évadukban. Ráadásul megújul, új tetőt is kap az otthonuk, amitől még komfortosabbá válik. Az elmúlt éveik pedig azt igazolják, jól döntött az együttes, hogy együtt maradt, bár azt is látja, a következő esztendejük nem lesz egyszerű, de ahogy eddig, most is mindent megtesznek azért, hogy tovább muzsikálhassanak.

✍ Réfi Zsuzsanna

■ Igazán nemzetközire sikerült a nyár eleje...

– Június elején fúziós koncerteket adtunk. Van ugyan is egy sorozatunk, amelyben külföldi kamarazenekarokkal játszunk együtt, amelyek önállóan is fellépnek, emellett pedig beülnek az együttesünkbe, együtt is muzsikálunk. Ezen a nyáron indiai és londoni ifjúsági társulatok mellett egy japán zenekar is érkezett, s az ELTE aulájában Horváth Gábor vezényletével adtunk koncertet, a szólista Kaneko Miyuji zongoraművész volt.

A programban Csajkovszkij, Rachmaninov, valamint Rentaro Taki – Atsuro Kono műve hangzott fel. Ezek az együttműködések kollégáknak, Blaskovics László programmenedzserünknek köszönhetőek, de egyre több a nemzetközi kapcsolatunk a különböző karmesterkurzusoknak vagy a gödöllői fesztiválnak is hála. A különleges helyszíneink sora is gazdagodik, s nagy öröm, hogy a Klebelsberg Kastélyban Miklósa Erika énekelt velünk, a Vidám dallamok című koncerten, és Szennai Kálmán vezényletével Mozart, Delibes, Rossi-

ni, Ponchielli művei is felhangzottak. Ugyancsak ő volt a dirigense a Mesterművek a Rózsakertben című estnek szeptemberben, amelynek Róser Orsolya Hajnalka volt a szólistája, a programban Mozart, Beethoven, Haydn műveiből válogattunk. De visszatérve még a nyárra, a Vidám dallamokból is duplázhattunk még júniusban, s a Horváth Gábor vezényelte estnek a Kőbányai Helytörténeti Múzeum kertje adott otthont, ami kiváló helyszín, teljes telt házat vonzott, akárcsak a sorozat előző hangversenye.

■ *Ez azt jelenti, hogy már Kőbányán is kialakult a törzsközönségük?*

– Egyre fontosabb részévé váltunk a kőbányai zenei életnek. Bár nyáron épp nem szerepeltünk a Kőrösi Csoma Művelődési Házban, de szezon közben fontos helyszíne az ifjúsági koncertjeinknek, mindegyik előadásra megtöltjük a termet, szép sikert is aratnak ezek az előadások. Fellépünk időnként a Kőbányai Szent László Templomban is, ahol nyáron is muzsikáltunk, a Kőbányai Búcsú Szentmiséjén játszottunk. Örülök, hogy nemcsak az új otthonunkban, a X. kerületben vannak remek koncerthelyek, hanem emellett felfedezünk újabb és újabb helyszíneket. Ilyen például a Városmajori Szabadtéri Színpad, ahol június 19-én volt a Kincsemvetítés, amely a mi zenei kíséretünkkel hangzott fel. Ahogy ezeknél a Cinema and Symphony-esteknél szinte mindenütt, itt is megteltek a széksorok. Igen, sikerült az elmúlt évek alatt többszörözni a fizető publikumunkat. A Vidám dallamokat elvittük egy másik régi kedves helyünkre is, a Gödöllői Királyi Kastélyban a Múzeumok éjszakáját gazdagította ez a program. Majd ismét egy újabb helyszín következett, júliusban a Szentendrei Skanzenben is levetítették a Kincsemet a közreműködésünkkel. Nagyon hangulatos az a szabadtéri hely is, jó volt telt házak előtt szerepelni. Ugyancsak keltek a jegyek Keszthelyen, a Festetics-kastélyban, ahol a Kincsemet láthatták az érdeklődők, ahogy aztán Hajdúszoboszlón is.

■ *Eközben azért még a Belügyminisztérium rendezvényén is felléptek.*

– Megmaradt továbbra is a régi, jó kapcsolat, most az augusztus 20-i ünnepségükön játszhattunk. Bár a minisztériumnak vannak fúvóegyüttesei, fontos számukra is a szimfonikus hangzás, évente többször kisebb-nagyobb együttesekkel szerepelünk a programjaikon, és mindig örülünk a felkérésnek.

■ *A Kincsem mellett azonban van egy új filmvetítésük is.*

– Nemcsak egy. Nyár végén mutattuk be az új programunkat, amely egy montázs, a legnagyobb hollywoodi filmekből válogat, jellegzetes zenei részletek hangzanak fel benne, s ennek is a szentendrei Amfiteátrum adott otthont. Majd ezzel a programmal Egerben is bemutakoztunk, Horváth Gábor vezényletével, s szeptemberben ezt a programot Gödöllőn is előadjuk. Emellett egy

új filmmel is bővül a kínálatunk, hiszen októberben hangzik fel a Szabadság, szerelem a mi kíséretünkkel, s ezzel a darabbal is járjuk majd az országot. Újdonság az együttesünk életében, hogy sokkal több vidéki fellépésünk van, mint korábban, ezek a vendégszereplések a filmes produkcióknak köszönhetőek. Egy hatalmas feladata is készülünk, a Shrek2 zenei kíséretére, ami a Papp László Arénában hangzik majd fel novemberben. Óriási vállalkozás, és teljesen új projekt.

■ *Mi mindent tartogatnak a most indult bérleteik?*

– Úgy vélem, izgalmas és értékes programokkal várjuk az érdeklődőket, Reinecke, Weber, Dvořák, Brahms, Beethoven, Haydn művei szerepelnek a programokban, a karmesteri pulpitusra vezető dirigensünk mellett Dobszay-Meskó Ilona és Kovács János lép. Az Uránia Filmszínház kiváló helyszíne ezeknek az esteknek, oda a régi Duna Palotás bérleteseink is örömmel jönnek, de a kőbányai közönség szintén szívesen vált jegyet. Emellett a szezonban járjuk az országot, Cinema and Symphony-előadások lesznek még Pécsen, Gödöllőn, Debrecenben, Miskolcon, Szegeden, Veszprémben. Nagy büszkeségünk, hogy októberben három kimagasló zongoraművész is muzsikál velünk a Törös Alapítvány javára rendezett, tizedik jótékonyági koncertünkön. Balázs János, Mihael Davidov, valamint Fujiwara Shinji Liszt, Beethoven és Chopin műveiből válogat a Marczibányi Téri Művelődési Központban, Kanai Toshifumu vezényletével. Szintén szakmailag izgalmas feladatot jelentett az is, hogy a Zeneakadémia felvételijén közreműködünk, ennek az együttműködésnek is lesz folytatása.

■ *Komfortosabb lesz az otthonuk is, hiszen megújul a tető.*

– Felül az irodák, alul pedig a próbatermünk helyezkedik el a kőbányai épületben, s az önkormányzatnak sikerült pályázati támogatást nyerni a cseréhez. Elektromos javításokra is szükség van, de utána még jobbá válnak a munkakörülményeink. Nagyon sok tervünk van még a szezonra, ami tudjuk, hogy nem lesz könnyű. Jelentősen csökkent az állami támogatásunk, ahogy sokaknak, de ez minket drámaian érint. A döntéshozóknak is át kellene látniuk, hogy a zenei élet támogatása is akkor fog jól működni, ha egészséges arányokat vesznek figyelembe, amikor elosztják a rendelkezésre álló összegeket. Fontos volna, hogy az elvégzett munka is számítsa, az, hogy milyen feladatokat lát el az adott együttes, mekkora a közönsége... Nem lesz hát egyszerű finánciálisan, de ami rajtunk múlik, azt megteesszük. Hiszen végre megtaláltuk a helyünket, lett próbatermünk, remek koncerthelyszíneink, sikerült megsokszoroznunk a közönségünket és a bérleteink is szépen fogynak. Közszolgálati feladatokat látunk el, a szerződésünket meghosszabbították, és sikeres az ifjúsági sorozatunk is a kerületben. Mindenképpen jó az irány, azt mondhatom, jól döntöttünk, amikor együtt maradtunk. A tag-ságunk továbbra is mindent meg fog tenni azért, hogy legyen Duna Szimfonikus Zenekar. ■

20 éve írtuk

Mit és hogyan lehet(ne) rendbe hozni?

Intézményvezetők és szakszervezeti tisztségviselők tanácskozása Zamárdiban

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete – együttműködve a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségével – kétnapos tanácskozásra, szakmai konzultációra és továbbképzésre hívta össze november végén az intézményvezetőket, valamint a szakszervezeti tisztségviselőket a zamárdi Művész-üdülőbe. Az első, nov. 22-i nap programjában Popa Péter a zenekari konszolidáció jelenlegi állapotát ismertette, majd a zenekarok, intézmények életében előforduló munkajogi kérdésekről tartott előadást és konzultációt dr. Gál Andrea. A második napon a 2005-ös költségvetés várható számadatairól beszélt dr. Gyimesi László, Kovács Géza pedig a munkahelyi érdekegyeztetés európai szintű kérdéskörét ismertette.

Dr. Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtítkára is kiemelte a BM-keret megszületésének fontosságát, hiszen a rendszerváltást megelőzően az együttesek teljesen központi finanszírozásúak voltak, s 1989 után pedig a zenekarok fenntartása önként vállalt feladattá vált. Az önkormányzatok tehát bármikor megszüntethetik együttesüket, így nagyon lényeges, hogy legyenek más források is, amelyek a zenekarok működését segítik. A főtítkár elmondta: sikerült elérniük, hogy ehhez szülessen egy keret, amely évről-évre egyre nagyobb lett. 2003-ban már 990 millió forintot oszthattak szét az önkormányzati együttesek között, s ehhez jön még hozzá - ráadás-ként - a minisztériumi keret több száz milliója.

Gyimesi kifejtette, mennyire fontos, hogy egy ekkora összeget átlátható rendszer alapján osszanak szét, hiszen eddig a normativitást az ajánló telefonok, levelek száma határozta meg, és a kijárási alapon működő támogatást senki sem szereti. A főtítkár azt is említette, hogy a következő évben már nem tájékoztató, hanem rendelet szabályozza a BM-keret elosztását, s ebben már ismét egy kuratórium véleményezhet, miközben a most kialakított kritérium-rendszer is komoly szerephez juthat.

Vita a kritérium-rendszerről

A zamárdi konferencián szó esett a kritérium-rendszer kialakításához szükséges adatlapról is. Ezt minden együttes megkapta már, hiszen a kitöltött adatlapok válaszaiból kívánja létrehozni a szövetség a saját adatbázisát is. A tanácskozáson kiderült, még sok a félreérthető kérdés. Némi vitát követően azonban mindenkinek el kellett fogadnia, hogy ha a szövetség nem alakítja ki szigorú szakmai szempontjai alapján saját kritérium-rendszerét, akkor lehet, hogy mások kevésbé körültekintően olyan támogatási rendszert hoznak létre, amely szakmai megalapozatlanság miatt hátrányosan érintheti az együtteseket. Volt néhány pont, amely az összes jelenlévő számára teljesen egyértelmű volt, de több pont csak hosszadalmas tárgyalást követően nyerte el végső formáját. Kérdéses volt, hogy egy évadban vagy az adott esztendőben teljesített szolgáltatásomat használják, és hosszasan tárgyaltak arról is, mi legyen a munkamennyiségi mutató.

Magyarország legrégebbi amatőr szimfonikus zenekara

Ebben az évben ünnepli fennállásának 175. évfordulóját. Az 1829-ben született Soproni Zeneegyesület (Oldenburger Musikverein), 1929-től Liszt Ferenc Zeneegyesület, szimfonikus együttesként működött, mai neve pedig — már városi keretek között — 1951 után formálódott véglegessé.

1929 őszén ország-világ színe előtt ünnepelte a Zeneegyesület centenáriumát, Bartók, Dohnányi, Stefániai Imre, dr. Székelyhídi Ferenc, Herz Ottó híres zeneművészek közreműködésével, bemutatták — vidéken elsőként — Kodály „Psalmus Hungaricus”-át, Bach, Haydn, Liszt szellemének hódoltak, Petőfi Sándorra emlékeztek Hubay zenéjével.

A harmincas évektől kezdődően a zenekar és énekkar élén, kitűnő szólistákkal, remekművek sorát vezényelte Horváth József, a Máté passiót (1941, 1942), Az évszakokat (1943), a h-moll misét (1944), a Psalmus Hungaricust (1947), többször adták elő Bartók III. zongoraversenyét.

Vezényelte a soproniakat Goldmark Károly, Dohnányi Ernő, Takács Jenő, Kórody András, Fejér György, Bolberitz Tamás, Peter Hollfelder, Nicholas Smith, Oliver von Dohnányi, Mary Ellen Kitchens, Christoph Nielbock, Wolfgang Rödre.

Híres szólisták mindenkor szívesen léptek fel a zenekarral: Kemény Dezső, Székelyhídi Ferenc, Basilides Mária, Fischer Annie, V. Simon Atala, Takács Jenő, Végh Sándor, Zathureczky Ede, Varga Tibor, Ricardo Odnoposoff, Országh Tivadar, Perényi Miklós, Báthy Anna, Sándor Judit, Zempléni Kornél, Kovács Dénes, Rados Ferenc, Tusa Erzsébet, Bächer Mihály, Dénes Vera, Lukács Pál, Garay György, Metzker Károly, Gyurkovics Mária, Botvay Károly, Kósa György, Antal Imre, Mező László, Tarjáni Ferenc, Fellegi Ádám, Onczay Csaba, Lehotka Gábor, Perényi Eszter, Szendrey-Karper László, Failoni Donatella, Jándó Jenő, Matuz István, Kovács Endre, Virágh Endre, Lantos István, Székely István, Szokolay Balázs, Kocsis Zoltán, Zempléni Mária, továbbá a soproni előadók és a Magyar Állami Operaház énekművészei. A kiemelt hírességek sora hosszasan folytatható, hisz az elmúlt 25 évben közel 200 hangversenyt adott és 250 művet mutatott be a zenekar.

10 éve írtuk

2014/4

A magyarországi zeneiskolákban zajló zenekari gyakorlat

A Zenekar hasábjain a hazai zenekari muzsikusképzésről napvilágot látott interjúsorozat nyilatkozói többnyire úgy vélték, a magyarországi hangszeres zeneoktatás közép- és felsőfokon alapvetően szólista-centrikus. Nem annyira kamaramuzsikusokat és/vagy zenekari zenészeket igyekszik képezni, mint inkább koncertező művészeket – holott a kiugróan jelentős tehetségek előfordulási aránya nyilvánvalóvá teszi, hogy felnőttként a legtöbb hangszeres növendék nem Beethoven, Brahms vagy Csajkovszkij

Hegedűversenyének szólistájaként találja meg működési területét, hanem azon szimfonikus zenekarok egyikének tagjaként, amelyek a szólistákat e versenyművekben kísérik. Akadt nyilatkozó nem is egy, aki a maga háza táján elért, igen biztató eredményekről tudósított, például Szecsődi Ferenc, a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának egyetemi tanára, aki elmondta, náluk milyen tervszerűen oktatják a szimfonikus alaprepertoárt, vagy dr. Vigh Andrea, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem rektora, aki a Zeneakadémián zajló sokrétű zenekari muzsikusképzésről számolt be. E kedvező példák ellenére a többség a szólistaképzés szemléletét véli uralkodónak.

A zeneiskolai zenekari oktatásról Ember Csaba, a balasgyarmati Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola igazgatója, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke: „Úgy gondolom, nem az a probléma, hogy szólistaképzéssel foglalkozunk. Arra nem figyelünk eléggé, hogy nem állhat mindenki a zenekar előtt. A zenekarban is kell ülni valakinek, és fontos, hogy aki ott ül, ne úgy élje meg a helyzetét, mint akinek valami nem sikerült, hanem boldogan zenéljen ott, ahová a sorsa helyezte. De ez nemcsak a zenekari képzésre vonatkozik – ugyanígy vonatkozhat a tanárképzésre is: fontos, hogy mindenki elhivatottan működjék, és ne azt érezze, hogy neki nem sikerült a Zeneakadémián olyan eredményeket elérnie, amelyek birtokában a szólistapályát választhatta volna. Biztosan jobban oda kellene figyelni arra, hogy ezek az irányultságok kialakuljanak. Valószínűleg az sem volt rossz elképzelés, hogy egy általános alapképzés után lehessen szakirányt választani, de nekem természetesen jobban tetszik az, hogy most is egységesen öt éves a képzés.”

2014/5

Új irányok, új programok az NKA-nál

Rengeteg az ötlete, pontrendszert kíván például bevezetni a kollégiumok döntéseinél, és saját játszóhelyet

is szeretne a Nemzeti Kulturális Alapnak, amellyel szintén a művészek bemutatkozását, jelenlétét támogathatná. Doncsev András az átlátható működést, a kulturális sokszínűség fenntartását ugyanilyen lényegesnek tartja. Mindezek megvalósításával azonban egyelőre várnia kell, hiszen a kormányzat azt tervezi, felülvizsgálja a kulturális finanszírozás rendszerét, s még kérdés az is, hogy milyen szerep vár a Magyar Művészeti Akadémiára. A döntés várhatóan ősszel születik meg.

„Lényeges az átláthatóság, és ez az NKA-ra teljesen igaz. Egykori pályázóként azt is fontosnak tartom, hogy az egyes kollégiumok kidolgozzanak egy olyan pontrendszert, amely által az esetlegesen elutasított aspiráns is könnyebben megérti, hogy hol és melyek voltak a hiányosságai. Ha többé-kevésbé a jelenlegi formájában marad meg a kulturális alap, akkor lényeges lenne az is, hogy legyen egy saját játszóhelyünk, ahol megmutatkozhatnak az alkotók és a művek. Ezáltal végre még láthatóbbá válna, 'arcot' kapna a szervezetünk...” „...Az egyik legfontosabbnak azt tartom, hogy kapjunk egy intézményt. Kérdéses például a Bárka Színház sorsa. Ha hozzánk tartozna, az sokat segítené abban, hogy a fiatal művészek több lehetőséghez jussanak. Az NKA játszóhelyén az egyik nap az irodalomé, a másikon a zenéé, a harmadikon a színházé lehetne a főszerep. Hiszen minden évben azt tapasztaljuk, nő a pályázók száma, és szerencsére a szétosztható összeg is. Egyébként e téren is nagy dilemma, hogy a kollégiumok hogyan döntsenek: kevesebben kapjanak többet, vagy sokan kevesebbet? Bizonyos összeg alatt ugyanis nincs értelme a támogatásnak, a kedvezményezett sem jár jól vele, a pénz szétszórása pedig döntésképtelenséget jelent. Sok hát a kérdés a jövőre vonatkozóan. Nem egyetlen, hanem több jó megoldás is létezik arra, hogyan, milyen módon és kik támogassák a művészeti életet. Az azonban biztos, hogy nem jó, ha egy kormány kiszervezi maga alól a kulturális finanszírozást...” ■

Fotóforrás:
Kaszás Tamás
Fidelio

Konrád György emlékére

Nincs senki a zenész társadalomban, aki ne szeretve tisztelte volna Konrád „Gyurit”, aki egyszerre volt csupa nagybetűs MUZSIKUS és EMBER, akit az Úristen legjobb kedvében teremtett. Fia, Konrád János összeállított egy portréfilmet a művészt búcsúztatók részére, amit augusztus 26-án a Zeneakadémia Solti termében levetítettek, többségében az idősebb korosztályhoz tartozó barátoknak és pályatársaknak. A művész életének mindennapjait, egyéniségének sokoldalúságát bemutató filmkockák vetítése közben azt éreztem, hogy a közönség a 100. életévében eltávozott polihisztorra, mint örök példaképre fog emlékezni. Hegedűsként kezdett, aztán a brácsánál kötött ki, amin a legnagyobb könnyedséggel játszott mindent, ami elé került. Örökérvényű mondását ma is igaznak tartják: „jó brácsás csak jó hegedűsből lehet.” Végigjárta gyakorlatilag az összes magyar zenekart szólóbrácsásként, de szólistaként is jeleskedett, tagja volt a világhírű Tátrai vonósnégyesnek, így művelve a legmagasabb rendű műfajt. Több volt, mint kiváló hangszeres, igazi polihisztor muzsikusként, aki minden zenei műfajban otthon érezte magát, s mindezt a legnagyobb természetességgel, egyszerűen, mégis magas színvonalon. Mindig játszott, mókázott. Irigylésre méltó módon teljes életet élt, sporttal fűszerezve, focizott, pingpongozott, teniszezett, kártyázott, nevetett és nevetettetett...

Isten Csodája, Gyuri, örökre köztünk maradsz!

Kovács János

„A klasszikus zene jelenléte a társadalom kulturális és szellemi minőségét befolyásolja”

A képzésnek alapfoktól a felsőfokig ívelő stratégiára van szüksége – fogalmazott lapunknak Baráti Kristóf hegedűművész. A Zeneakadémia vonós tanszékének vezetője sokkal szorosabb kommunikációt és együttműködést tart szükségesnek az egyes fokok között, de a zenei pálya presztízsének megteremtését is elengedhetetlennek érzi ehhez, hiszen ennek hiányában az egyébként tehetséges gyerekeket sem zenei pályára szánják a szülők. Baráti Kristóffal a szólistaképzésről, a próbajátékokról és arról is beszélgettünk, miért búcsúzott el idén a Kaposfest művészeti vezetésétől.

 Kiss Eszter Veronika

I A Zeneakadémia vonós tanszékének vezetőjeként rálátsz a teljes magyar zenei oktatásra. Mennyire működik párbeszéd a különböző iskolai szintek között? Felsőoktatásként nyilván elsősorban a középfokra, a konzikra látsz rá, hiszen a felvételin szembesülsz a jelentkezők tudásával, de annyira egymásra épül az alap-, a közép- és a felsőfok, hogy bizonyos értelemben nem is lehet ezeket külön kezelni.

– A magyar zeneiskolai rendszer más országokhoz képest Magyarországon élvonalban van. Erre épülve ideális esetben kellene legyen egy olyan merítés, amiből a konzik tudná-

Fotó: Marco Borggreve

nak válogatni. Ez viszonylag sokáig így is működött, de az elmúlt néhány évtizedben ez a gyakorlat folyamatosan erodálódott. A zeneiskolák működése is megérne egy beszélgetést, én erről most annyit mondanék, hogy nagyon jó, hogy van, és igyekeznünk kellene ezt a zeneiskolai képzést megtartani és minél magasabb színvonalon működtetni.

Sajnos a realitás az, hogy mostanában a szülők nem a zenei pályára vizionálják a gyerekeiket, még akkor sem, ha egyébként tehetségesek, így aztán a hangszeres óra is csak egy a sok foglalkozás közül.

Azok a gyerekek, akik mégis elgondolkodnak a zenei pályán, egyre gyakrabban nem konziban folytatják a közismereti tanulmányaikat, hanem egy általános gimnáziumban, fenntartva annak a lehetőségét, hogy más pályát választanak. Ez azt jelenti, hogy mire eljutnának a felsőoktatásba, addigra nagyon sok minden történhet, ami más irányba indítja el őket. Ideális esetben egy egység kellene legyen a teljes zeneoktatás alaptól a felsőfokig, és az lenne a jó megoldás, ha egy átgondolt koncepció mentén egyben lehetne tartani ezt a rendszert. Most a zeneiskoláknak is van egy szempontrendszere, a konziknak is van egy másik szempontrendszere, bár a konzik a túlélésért küzdenek. Igaz, lassan ott tartunk, hogy a felsőoktatásban is tulajdonképpen a túlélésért küzdünk, már ami a létszámot és az utánpótlást illeti. Csak egy példával illusztrálnám: brácsából összesen egy vagy két felvételiző volt az egész országban. Ez egy olyan szám, ami vészjósló, és nem csak a brácsára nézve, hanem jól mutatja az általános tendenciákat is. Sokkal szorosabb kommuniká-

ció és együttműködés kellene a különböző fázisok között. Remélem, hogy a Zeneakadémia esetleg átveheti ennek az irányító szerepét, de volt ez a nagyon zajos rektorválasztási próbálkozás, ami végül patthelyzetet teremtett. Most mindenki kívár, és ez a bizonytalan állapot megakadályozza az ilyen típusú építkezést. Mi is várakozó állásponton vagyunk, csak én azt hiszem, hogy ez tipikusan egy olyan szegmens, amiben az idő nagyon fontos tényező. Ha még néhány évet várunk, akkor lehet, hogy bizonyos folyamatokat nagyon nehéz lesz visszafordítani. Ettől függetlenül tehetségek most is vannak, akár az előkészítő osztályból, a fiatalabb korosztályban, akár a felvételizők között, de ez önmagában nem tud változtatni az általános képen.

■ Ez a tendencia összefüggésben van az ének-zene oktatás drasztikus lecsökkentésével, és az ének-zene tagozatos iskolák megszüntetésével. Akkoriban sokkal nagyobb volt a zeneiskolák meritése, és olyan gyerekek is látószögbe kerültek, akiknél a zenélés nem volt családi hagyomány. Az ének-zene oktatás degradálása szorosan összefügg a klasszikus zene presztízsének csökkenésével.

– Az igazság az, hogy a klasszikus zene egy olyan érték, ami leginkább generációs formában adható tovább. Ha a szülő, a nagyszülő vagy egy közeli rokon szereti a klasszikus zenét, akkor van arra esély, hogy olyan lemezélményt vagy koncertélményt tud a gyerekeknek adni, ami maradandó, ami beszippantja ebbe a világba vagy legalábbis nyitottá teszi a klasszikus zenére. Ha egy társadalomban ez nem egy erős középosztálynak a jellemzője – ha egyáltalán létezik most erős középosztály –, akkor nem tartom valószínűnek, hogy az iskola irányából meg lehet fordítani a dolgot. Persze, legyen több énekóra.

Fotó: Mudra László

■ *Csak legyen hozzá jó énektanár!*

– És honnan lesznek jó énektanárok? Ha egy szerényebb képességű, hiányos tudású, esetleg elavult pedagógiai módszerekkel dolgozó tanár tanítja az éneket, akkor lehet, hogy még azt a kis lelkesedést, nyitottságot is sikerül lerombolnia a gyereken, ami egyébként természetesen ott van benne. Ha innen közelítjük meg, akkor bizony a tanárképzés a központi probléma.

Tanárképzés viszont akkor lesz, ha lesz jelentkező. Jelentkező pedig akkor, ha újra vonzó lesz ez a pálya. Ez a huszonkettes csapdája.

Nehéz kérdés, és nem tudom, hogy lehet ezt megállítani, visszafordítani, abban viszont biztos vagyok, hogy a klasszikus zene értéke messze túlmutat azon, hogy hány gyerek tanul zenélni. A klasszikus zene jelenléte a társadalom kulturális és szellemi minőségét befolyásolja. Magyarországnak van is ezen a téren egy nagyon erős nemzetközi respektje, sőt, zenei kultúrkincsünk nemzeti identitásunknak egy nagyon fontos, elválaszthatatlan része, ezért bűn lenne hagyni, hogy veszítsen erejéből, hatásából.

■ *Korábban számos kritika érte a Zeneakadémiát, hogy a szolista-képzésre helyezik a hangsúlyt, nem pedig a zenekari tanulmányokra. Azóta rengeteg dolog megváltozott. Most hogy látod ezt a kérdést?*

– Erre nagyon gyorsan tudok válaszolni: nincs kifejezetten szolista-képzés. Nagyon sokáig én is azt képviseltem, hogy a zenekari képzés kell a középpontban legyen, vagy legalábbis nagyon erős fókuszban kell tartani, ahogy a kamarazenélést is, mivel ez a kettő tudja megalapozni azt, amit később a hallgatók 99 százaléka csinál. Ugyanakkor akár korrepetitor lesz egy zongoristából, akár zenekari muzsikussá lesz egy vonósból, egyértelmű, hogy a hangszeres és zenei tudásnak a legnagyobb részét mégis a szolista-repertoáron keresztül fogja megtanulni. Kizárólag zenekari szolista-mesteret tanulva nyilvánvalóan nem lehet fejlődni. Korábban, még tíz, tizenöt évvel ezelőtt jellemzőbb volt az a szemlélet, hogy a zeneakadémiai képzés elitképzés. Ez mára eléggé irreálisra vált és most sokkal kiegyensúlyozottabb a képzés, igyekszünk figyelni arra, hogy a hallgatók felkészültebben érkezzenek a próbajátékokra, illetve olyan tudást szerezzenek, amivel sikeresebben működhetnek a zenekari munkában. Ebből a célból távlati terv olyan vendégtanárokat meghívni mesterkurzust tartani, akik az európai csúszzenekarokban szolista-vezetők, koncertmesterek. Egy szolista biztos nagyon sok hasznosat tud mondani a hangszeres játékról, zenéről, de a zenekari lét nem feltétlenül tartozik a fő profiljába. A hallgatók is igénylik ennek a szemléletnek a képviselését.

■ *Néhány éve robbant a próbajátékos „botrány”, amikor a zenekarok vezetői azt állították, hogy a frissen végzett zeneakadémisták nem felelnek meg a próbajátékok követelményeinek. Mi az igazság? Mennyire követitek azt, hogy a végzett hallgatók hogy boldogulnak a zenei életben?*

– Visszakérdeznék, hogy kik is ülnek most a zenekarokban? Nemrég olvastam egy interjút, hogy rengeteg külföldi zenész van a hazai zenekarokban. Én nem ezt tapasztalom. A Fesztiválzenekarban talán van néhány külföldi vendégművész, de ott sem gondolnám, hogy ez a jellemző. És a jelenlegi zenekari tagok vajon hol tanultak? Ezzel meg is válaszoltam a kérdést. Természetesen a tendenciákat én is látom, és tudom, hogy előfordul az, hogy a próbajátékon nincs megfelelő jelentkező, de megjegyzem, ez külföldön is megtörténik, és minél jobb egy zenekar, annál gyakrabban előfordul. Ez nem feltétlenül a felhozatal gyengeségét mutatja, azt is mutathatja éppen sárgával, jellemzően inkább arról van szó, hogy nem találkozik a kínálat a kereslettel. Nemrég került be próbajátékkal az NFZ-be két hegedűs hallgatónk, egyik tavaly diplomázott, a másik most fog, azért ez nem rossz arány. A konstruktív vitákat, kommunikációt szerencsésebbnek tartanám a zenekarokkal, vezetőikkel. A felsőoktatásban is örülnénk, ha az utánpótlás nevelésében minőségben és mennyiségben egyaránt fejlődés mutatkozna, de ezt a bemeneti oldal tendenciái is erősen befolyásolják. Nem szeretném megbántani a hallgatókat. Akinek szerencséje van, és egy nagyon jó alapképzésből érkezik, az arra fordíthatja a felsőoktatásban töltött éveit, hogy szélesítse látókörét, de nagyon sokszor olyan alapvető technikai, zenei hiányosságokat kell pótolni, amelyeket legkésőbb konzis korban kellett volna elsajátítani. Ha egy kicsit mélyebbre ások ebben a kérdésben, akkor megint csak visszajutok oda, ahonnan indultunk, hogy a képzésnek alapfoktól a felsőfokig ívelő stratégiára van szüksége. Ha a zenei pálya presztízsét sikerül megteremteni, akkor ez az ív sokkal természetesebben jöhet létre.

■ *Mennyire versenyképes a Zeneakadémia? A legutóbbi rangsorban előkelő helyen végzett.*

– A rangsorok nem sokat jelentenek. Én elsősorban a hangszeres képzés szemszögéből nézem a Zeneakadémia működését. Ebben a diák és a főtárgy tanár kapcsolata elsődleges. Ha az jó, akkor az a hallgató versenyképes képzést kap, ha nem jó, akkor a diák előbb-utóbb keres magának valamilyen más alternatívát, másik intézményt vagy tanárt vált. Az is nagyon egyéni, hogy az egyéb órák mit jelentenek és mennyit adnak hozzá a diákok tudásához. Ha valaki a szükséges kötelezőt elvégzi kamarából és egy kamaracsoportban úgy-ahogy részt vesz, akkor az nyilván csökkenti az ő képzésének az értékét. Ha viszont mindent belead és két-három kamarában is aktívan részt vesz, akkor biztos, hogy többet profitál. Ugyanezt tudom mondani a zenekari képzésről, aki sokat gyakorol és alaposan megtanulja a zenekari anyagot, többet tanul, mint aki csak az utolsó pillanatban nézi át és így esik be a próbára. Úgy-ahogy a képzés értéke nagymértékben függ attól, hogy az adott hallgató maga mennyi munkát tesz bele. Persze, szoktam beszélgetni a diákjaimmal, és tisztában vagyok azzal, hogy az intézménynek is van egy szellemisége, a kollegialitás milyensége is számít, és van, akinek ez inkább pozitív, és van, akinek ez inkább negatív, utóbbiak szoktak Erasmus-szal külföldre menni, vagy a mesterké-

zésre másik intézményt, esetleg országot választani. Ezekkel együtt fontos, hogy folyamatos fejlődés mutakozzon az intézmény munkájában, továbbá szükséges egy hosszútávú stratégia, amely nem csak a magyar, de külföldi fiatal zenészeket is be tudja vonzani a Zeneakadémiára. Ehhez viszont kell egy erős, stabil anyagi háttér, és szerintem elengedhetetlen a jó kommunikáció és együttműködés a fenntartóval.

■ *Nem csak hegedűművész vagy, hanem gyakran vezényelsz is. Miben különbözik, ha a koncertre szólistaként vagy karmesterként készülsz? Mennyire befolyásolja a készülést, ha olyan művet dirigálsz, amit játszani is szoktál?*

Fotó: Marco Borggreve

– Ez utóbbi csak akkor történik meg, ha hegedűversenyt „kísérek”, és erre eddig kétszer volt alkalmam: két növendékem diplomakoncertjein vezényeltem a zenekart, Bartók- illetve Brahms-hegedűversennyel. Az volt a célom vezénylés közben, hogy azt próbáljam adni a zenekarral a szólista számára, amit én magamnak kívánnék. Vezénylés szempontjából a szimfonikus repertoár elsajátítása önmagában is vonzó, úgy érzem hasonlóképpen van mondanivalóm, koncepcióm, mint a hegedűirodalomban. Nagyon izgalmas feladat megérteni, megérezni, hogy mi mindent tartalmazhat az adott mű, és ezt megosztani a zenekari kollégákkal. Ideális esetben ez egy olyan interakció, amelyben közösen inspirálja egymást a karmester és a zenekar. Szólistaként erre sokkal kevésbé van lehetősége az embernek, amikor a főpróba előtti próbára beül, ahol másfélszer lemegy a mű és már csak arra van idő, hogy a legfontosabb technokrata kérdéseket megbeszéljük, például, hogy itt miért nem voltunk teljesen együtt vagy ott milyen tempó lesz. Persze vannak kivételes alkalmak, amikor szólistaként azonnal közös hullámhosszon értelmezzük a zenét a zenekarral és egy természetes együttjáték alakul ki.

■ *Milyen koncerteket emelnél ki a következő időszakból?*

– Két zenekar évadnyitó koncertjén is játszom, a Concertóval Beethoven C-dúr harmasversenyt Fenyő Lászlóval és Balázs Jánossal, Keller András vezényletével, és néhány nappal rá az NFZ nyitókoncertjén a Brahms hegedűversenyt Vashegyi György keze alatt. Érdekes, a Brahms hegedűverseny az NFZ-vel az utóbbi években többször is utolért. Egyáltalán nem bánom, az összes kedvenc közül számomra ez a legkedvesebb hegedűverseny. A Concerto Budapestnél Évad Művésze leszek, ami izgalmasnak ígérkezik. Nagyon várom a januári Hegedűgálát velük, ahol több hegedűversenyt is játszom, azután egy héttel lesz talán a legizgalmasabb játszos-vezénylős koncertem velük, ahol Strauss „Hősi életét” is vezényelni fogom. A Zuglói Filharmóniával is nagyszabású koncertünk lesz novemberben. Ebben az évadban többet fogok külföldön is koncertezni és örülök ezeknek a feladatoknak. Mostanában megint elkezdtem komolyabban gyakorolni, új műveket tanulni, ami nagyon jóleső érzés. A családommal is igyekszem minél több időt tölteni, kislányom most lett óvodás, nagyon sok szeretetet és energiát kapok tőlük.

■ *Ez volt az utolsó Kaposfest, amin művészeti vezetőként voltál jelen. Mi az oka a távozásodnak?*

– Minden történetnek van egy csúcspontja, és mi ezt talán néhány évvel ezelőtt értük el Várdai István művészeti társvezetésével a Kaposfesten. Azóta egyre kevésbé érzem, hogy egy irányba eveznénk, egyformán gondolkodnánk. A kettős vezetés nagyon jól is tud működni, amikor kiegészítjük egymást, és problémát is tud okozni, amikor nem így van. Talán annyi maradt bennem, hogy mindenkinek a kommunikációját nem egyeztetjük, nem kerekítettük le. Nagyon sokat kaptam a Kaposfest tíz évétől; sok szép koncertélményt adott és sok remek zenész kollégát ismerhettem meg. Nagyon hálás vagyok ezért. ■

Eljuttatni a zenét az emberekhez a szereteten keresztül

Juhász Bencével, a nemrég doktori diplomát szerzett, sokszínű és lelkes fiatal karmesterrel beszélgettünk a pályája alakulásáról: a kezdetekről, a tanuló évekről és a jelen kihívásairól, örömeiről.

Hörmöplö Anna

■ Mi inspirált arra, hogy a Zeneakadémián doktori tanulmányokat folytass?

– Távolról indulok: 2017-ben kerültem a Zeneakadémiára (előtte külföldi egyetemeken, Amszterdamban és New Yorkban folytattam a tanulmányaimat), ahol Somos Csabánál kezdtem tanulni, és mellette Kamp Salamonhoz jártam oratóriumvezénylésre. A második évenként Kamp tanár úr osztályába kerültem, ami a diplomaévem volt a mesterképzésen. Tőle kaptunk egy „szeretetsomagnak” nevezett kottakupacot – minden hallgatónak a saját erősségeihez illő darabokat válogatott össze. Valaki a reneszánszhoz értett, valaki a 20. századi zenéhez. Nálam azt vette észre, hogy a drámai, színpadi művekhez van érzékem, ezért olyan műveket választott, amelyekben ezt meg lehet mutatni. A kották között volt egy sárga, A3-as fény-

másolt lap, amelyre az volt írva: Dallapiccola Canti di prigionia (A fogság énekei) oratórium. Kamp tanár úr elmondta, hogy ezt még diákkorában másolta le. A lap cellulusszal volt ragasztgatva, ősrégi példány volt. Hazavittem a kottacsomagot és elkezdtem szortírozni a darabokat. Volt, ami tetszett, más meg nem, de ez a lap mindig ott maradt. Különösen megfogott a mű hangszerelése: két zongora, két hárfa, rengeteg ütőhangszer és egy hatalmas vegyeskar szerepel benne. Ez a mű inspirált, hogy a mesterképzés után folytassam a tanulmányaimat.

■ Ki volt Dallapiccola?

– Dallapiccola, 20. századi olasz zeneszerző, 1904-től 1975-ig élt. Bár valamiért nem ismerik itthon széles körben, ő volt a Puccini-Mascagni generáció után a következő

nagy operaszerző, aki tovább vitte az olasz zenei tradíciót. Három operát írt, zenei látásmódjának különlegessége, hogy a schönbergi 12-hangú technikát ötvözi az olasz dallamossággal. A zenéje intellektuális, mégis könnyen érthető és énekelhető. Ez a stílus először a Fogság énekei című darabjában jelent meg. Ezt persze csak akkor fedeztem fel, amikor komolyabban kezdtem kutatni a témában. A lényeg: ez volt az egyik darab, mellyel 2019-ben diplomáztam.

Howan vált kutatási témává a kezdeti érdeklődésed?

– Kamp Salamon javasolta, hogy ha tetszik nekem ez a darab, érdemes lenne ezzel felvételizni a doktori iskolába, mivel Magyarországon nincs Dallapiccoláról magyar nyelvű kutatás. Volt egy disszertáció, de az elveszett, így jelenleg az én doktori munkám az egyetlen kutatás erről a zeneszerzőről, valamint az egyetlen elemzés magyar nyelven, amely erre a műre fókuszál. Tehát ezzel a témával felvételiztem, és szerencsére az első pillanattól kezdve elfogadták, módosítás nélkül. Kamp Salamon nagy segítséget nyújtott abban, hogy megtaláljuk azt a „szegmensét” a szerzőnek, amelyet a Doktori Tanács is izgalmasnak talál.

A három tételes oratórium alapos vizsgálatára épült a munkám. Részletesen elemeztem a művet, kidolgoztam egy egyedi módszert arra, hogyan kezelte a szerző a tizenkét hangot, ami abban a korban egyedülálló volt. Ez lett a dolgozatom tézise, amelyen öt évig dolgoztam. Mivel nem állt rendelkezésre magyar irodalom, külföldi forrásokat kellett találnom. Többek között német és amerikai kutatásokat használtam fel, mivel Amerikában számos könyv született Dallapiccola alkotásairól. A zeneszerző sokat járt a tengerentúlon, korának ismert és mondhatni felkapott művésze volt. Mivel egy észak-olasz városkában született, tökéletesen beszélt németül és olaszul, később pedig angolul is megtanult. Nagy precizitású ember lévén mindent lejegyzetelt, így levelezései, véleményei és gondolatai is rendelkezésre álltak. Ez megkönnyítette a munkámat, de egyben korlátozta a szabad értelmezés lehetőségét. A „mire gondolt a költő” hozzáállás megszűnt, mert pontosan lehetett tudni, hogy mire gondolt. Viszont azt nem mindig mondta el, hogy a zenéiben mit hol lehet megtalálni, sokszor csak általánosságban tett kijelentéseket, ezeket próbáltam azonosítani.

Végig érdekes maradt számodra ez a téma?

– Igen! Nem csak a zene miatt, hanem mert kiderült, hogy Dallapiccola egyetemes zeneszerző. Nem csak zeneileg érdekelte a dodekafonizmus, hanem a költők versei, írók munkái inspirálták, különösen Joyce Ullysses-e. Érdekelte Dante és Homérosz is, ezekből merítkezett. Ha visszatérünk a konkrét műhöz, a Fogság énekeihez, az olyan, mint az Isteni színjáték. Három tételből áll, az utolsó tétel ütemszámai pedig a Pokolt idézik: van egy 0. ütem, és azt követi 99 másik. Dallapiccola ebben a dantei világban gondolkodott. Rendszerető ember volt, az antikvitástól kezdve a későbbi korokon át mindent összefuzionált, ami őt megfogta – ezért volt izgalmas az elemzés. Először csak nézegettem a kottát, és kíváncsi voltam, mire jövök rá magamtól. Ko-

rábbi jegyzeteim között találtam egyet, még 2020 tájáról, amire csak annyit írtam: „Dante”. Akkor még nem tudtam, mennyire jelentős számára. Kiderült, hogy Dallapiccola apja gimnáziumi tanár volt, így náluk az Isteni színjáték otthon folyamatosan beszédtema volt. Annnyira ismerte a művet, hogy fejből idézett belőle. Jó volt látni, hogy amit sejtettem a kotta alapján, az tiszta volt, mint egy képlet. Sok gondolatom igazolódott. Kicsit olyan volt a folyamat, mint egy krimi, ahol a detektív felgöngyölíti a szálakat, és a végén kiderül, hogy végig jó irányból nézte a dolgokat.

Howan befolyásolta a Covid a doktori tanulmányaidat?

– Az első félévben aktívan bejártam az órákra, de a második félévtől a járványhelyzet miatt már otthonról tanultunk. Bár érdekes kurzusaink voltak, hiányzott a személyes kontaktus. A doktori iskolában nagyon fontos lenne az érvek ütköztetése és a beszélgetés, amit az online térben nem lehetett megvalósítani. Hiába láttuk egymás arcát, nem tudtunk úgy a másik szavába vágni, kiegészíteni, közösen gondolkodni, mintha személyesen találkoztunk volna. Az oktatás frontálissá vált: a tanár „bejött” az online térbe és előadott. Elvesztett a lényeg, hogy ott ülünk a teremben, belezongorázzunk a darabokba és közösen vitassuk meg a felmerülő kérdéseket. A workshop jelleg hiányzott, pedig a kis létszámú doktori iskola lehetőséget adott volna erre, hiszen maximum tízen voltunk egy órán. Mire a Covid véget ért, a kötelező kétéves képzés is befejeződött. Már nem kellett tantermi órákra járni, a disszertációs szakasz következett.

A diplomakoncerteden három mű részlete hangzott el. Érzelmi oldalról melyiket mondanád leginkább meghatározónak?

– A műsor Verdi: A végzet hatalma nyitányával indult, majd Puccini Turandotjából adtunk elő egy részletet a 3. felvonásból Luciano Berio 2001-ben komponált befejezésével, végül Berlioz kevésbé ismert műve, a Lélío zárta a koncertet. Kiváló művészek – Szabóki Tünde, Csapó József, Vida Anikó, Forgács Péter, Bánó Barnabás, Galambos Ádám, Szarka Tamás, Vizi Dávid, Pál Botond és Balázs Norbert – közreműködésével valósulhatott meg ez az esemény. A hangszeres együttes a Szent István Gimnázium Jubileumi Szimfonikus Zenekar volt, amelynek jelenleg én vagyok a művészeti vezetője. Három kórus is részt vett a koncerten: a Vass Lajos Kórus (karnagy: Szűcs Dániel), a Vox Laurus Vegyeskar (karnagy: Bárd Judit) és a Városmajori Kós Károly Általános Iskola gyermekkara (karnagy: Barabás Edina).

Azért választottam a zenész pályát, mert gyerekként, talán 11 évesen a szüleim elvitték az énektanár ajánlására megnézni a Turandotot. Teljesen elvarázsolt a Kovalik-féle rendezés az Erkel Színházban, és akkor eldöntöttem, hogy egyszer majd ezt szeretném vezényelni. Amikor végre megszólalt a mű a diplomám főpróbáján, el is érzékenyültem kicsit. A közönség nagyon jól fogadta az összes darabot. Volt, aki a Puccinit szerette, másnak a Berlioz mű tetszett jobban, mindenki talált olyat, ami közel állt hozzá. Én tiszta szívemből lelkesedtem ezekért a darabokért, ez valószínűleg átütött. Ahogy a zenekar, az énekesek és a kórus teljes odaadással játszottak, az aztán átragadt a közönségre is.

A végén nagy vastapsot kaptunk, ami különösen szép, mert az első félidőben adtuk elő az ismert és közkedvelt darabokat. A szünetben még mondtam is, hogy talán most kéne hazamenni. A Berlioz egy 50 perces monstrum, és csodák csodája, azt is befogadta a közönség. Ez nagy visszaigazolás volt számomra, hogy az ismert szerzők kevésbé játszott műveit is érdemes elővenni. Berliozról tudjuk, hogy minőségi zeneszerző, ami a kevésbé ismert műveiből is érezhető.

■ Ez a mentalitás fontos neked akkor is, mikor az általad vezetett együttesek évadát állítod össze?

– Persze! Az előző évadban is törekedtem arra, hogy új és izgalmas műveket mutassunk be. Például Duruflé Requiem-jét, amely Angliában, Hollandiában és Franciaországban a kórusvilág sztenderd repertoárjának része, de Magyarországon a nagyzenekari változata még nem hangzott el. Úgy gondoltam, hogy ha van rá lehetőségem, és van egy jó együttes a kezem alatt, akkor próbáljuk meg. Mi voltunk az elsők, akik itthon bemutattuk ezt a darabot a Jubileumi Zenekarral, ami nagy dolog! Nem tudom, hogy véletlen egybeesés-e az, hogy a Nemzeti Énekkar is másorra tűzte a művet ebben az évadban, de határozottan jó látni, hogy más zenekaroknál és kórusoknál is elindult az a tendencia, hogy tekintsünk egy kicsit kifelé a jól bevált és bejáratott halmazból.

■ Mi inspirál még a nyitottságra, az újdonságkeresésre?

– Öt éve kezdtem el olaszul tanulni, szeretném a francia és olasz repertoárt itthon is elérhetővé hozni, még a nem hi-

vatásos zenekarok szintjén is. Az itthoni repertoár nagyon németes, ami nem probléma, mert fantasztikus, de érdekes meghallgatni, milyen mondanivalója volt a többi európai nemzet szerzőinek. A Jubileumi Zenekarral például Verdi Macbethjének részleteit adtuk elő az előző évadban, a közönség jól fogadta. Hasznos, ha tágítjuk a közös zenei látómezőnket, szerencsés vagyok, hogy erre van két együttesem: a már sokat emlegetett mellett a Musica Sonora Kamarazenekar. A Jubileumi Zenekar most 30 éves, néhány zenészük, akik szerették volna szorosabbra fűzni a kapcsolatukat, megalapították a Sonorát. Amikor 2019-ben átvettem a Jubileumit és 2022-ben a Sonorát, kialakult egy perszonálunió a két együttes között. A zenészek gyakran átjárnak egymáshoz segíteni, és ez a kapcsolat most talán jobban működik, mint eddig bármikor.

■ Nálad hol jelenik meg a Dallapiccola-féle rendszerezettség?

– Falom a repertoárt. Minden évad előtt letakarítom a zongorám jobb oldalát, oda gyűjtöm a partitúrákat. Szeretem látni, hogy miket sikerült megtanulni egy év alatt.

■ Mit gondolsz, eljött az ideje, hogy egy professzionális zenekar irányítását átvedd a közeljövőben?

– Úgy érzem, hogy már van annyi tapasztalatom, hogy el tudnám kezdeni egy szimfonikus zenekar vezetését, hiszek abban, hogy jól csinálnám. Természetesen segítségre lenne szükségem, mert én leginkább a zenéléshez

érték. Ez nem jelenti azt, hogy kinőttem azokat a helyeket, ahol most dolgozom, mert ezek a társaságok a magyar zenei élet fontos szereplői. A nagy szimfonikus zenekaroknak megvan a maguk rajongói bázisa, ami fantasztikus, de a nem hivatásos együtteseknél a közönség soraiban szinte kizárólag barátok, ismerősök és rokonok ülnek, ami hatalmas támogatást és szeretetet jelent. Ezen a szereteten keresztül lehet eljuttatni az emberekhez a zenét. Emiatt nagyon fontos lenne jobban támogatni és elismerni ezeket a zenekarokat. Bár lassabb tempóban dolgoznak, a produktum, ami kikerül a végén, mégis a zenélés csúcsa!

■ *Miben érzed leginkább, hogy nem végzett muzsikuskok ülnek egy ilyen együttesben?*

– Leginkább abban, hogy sokat kell mesélnem a stílusról és a technikai megvalósításról. Például, ha a darabban van egy állás, nem biztos, hogy tudják, hogyan kell azt játszani, formálni, tagolni, hol kell levegőt venni, vagy melyik vonóhelyen ideális játszani. Ami a diplomás zenésznek nyilvánvaló, az nekik nem biztos. Ez egy közös tanulási folyamat, néha a nulláról kell kezdeni, akár a hangok és ütemek szintjén is. Mivel hosszabb a próbafolyamat, az adott művek minden aspektusa felett kontrollt tudok gyakorolni. Ez azonban veszélyes lehet, mert ha véletlenül rossz dolgot tanítok, azt nehéz később kijavítani. Nekem is hatványozottan jobb zenésznek kell lennem, tudnom kell, hogy mit szeretnék, hogyan kérjem, hogyan magyarázzam el és milyen ütemben adagoljam az információt.

Ez egy kölcsönös tanulási folyamat: én is tanulok tőlük, ők is tőlem. Egy-egy koncert látélet arról, hogy hogyan végeztem el a feladatomat. Volt már olyan tapasztalatom is, hogy egy művet később újra elővettünk. Ilyenkor sok régi dolog elkopik, de az előző élményből építkezve tudom, hogy mit szeretnék, vagy mit kell másképpen csinálnom. Türelem, szeretet és kitartás kell mindehhez. Hatalmas öröm a zenészeknek is, ha valami összeáll.

■ *Hogyan határoznád meg magad?*

– Nagyon sűrű volt eddig a zenei életem. Egy éve kezdtem el tanítani a Kodály Intézetben, így van egy tanári énem. Karvezetést és szolfézt tanítok, ebben a félévben a zenetörténetbe is besegítettem. Az intézetben egyetemi korosztály tanul, sokan külföldről érkeznek. A cél az, hogy a Kodály-módszert nemzetközi szinten is tovább vigyük. Ez a tendencia a mai napig virul és működik, összekapcsolódva a Zeneakadémiával. Ez egy kis intézet, jelenleg nyolcvan hallgatóval, barátságos közeggel. Kutatónak nem mondanám magam, bár érdekel a téma, de bevallom, hogy nem volt egyszerű számomra a doktori időszak. Szeretek beszélni, de amikor le is kell írni mindent, az már nehezebb. Gyorsabban jönnek a gondolatok, mint ahogy írásban ki tudnám azokat fejteni. Mindig is a karmesteri pálya felé tartottam, de valahogy úgy alakult, hogy bármerre jártam, nem azt a szakot végeztem el, más lehetőség adódott. Most úgy látom, hogy inkább karmesterként könyvelnek el, mint kóruskarnagyként. Magamról is inkább azt mondanám, hogy karmester vagyok, aki kórusvezetőként végzett.

■ *Itt lehet visszanyúlni ahhoz, hogy már sok-sok éve veszel részt különleges kamarazenei produkciókban.*

– Az egész onnan eredhet, hogy engem nem vett körül gyerekkoromban a klasszikus zene családi szinten. Persze, énekeltünk otthon és az oviban, zenei általánosban. Viszont én annyira kitaláltam magamnak, hogy mit szeretnék csinálni, hogy elkezdtem tudatosan rakni bele a kilométereket. Elgondoltam, hogyan tudnék a legjobban fejlődni. Így jöttek az apróbb dolgok, például konziban volt egy „zenekarom”, az évfolyamtársaimat megkérdeztem, lenne-e kedvük eljátszani valamit a diáknapon és össze-raktunk egy műsort. Mindig volt egy kis önképzőköri.

Amikor hazatértem Hollandiából a BA képzés után, még szintén tanuló egyetemistákkal dolgoztam együtt, többek

között te (szerk: Hörömpöli Anna), mint koncertmester voltál az egyik állandó pont. 2017-ben A katona történetével kezdtünk, amihez tematikus rajzok készültek, Jaskó Bálint volt a színész / narrátor. Akkor még nem volt kiterjedt a kapcsolati hálóm, de a közös korábbi zenélésből megvoltak bizonyos ismeretségek, ezekből elkezdtek kinőni a további projektek, egyre nagyobb apparátusokkal.

A Sztravinszky után jó pár év eltelt, jött a Don Giovanni. Az opera és a különböző színpadi műfajok mindig nagyon érdekelték, és minden projektnél más formátumban, de volt színpad a produkcióban. A Don Giovanni egy nagy közös produktum volt, újrhangszereltem a művet, magyar nyelven énekeltük, ami extra vállalás volt. Nagyon nehéz út volt, de azt merem mondani, hogy pipa – a közönség döntse el, hogy hogyan csináltuk. Számtalan pozitív visszajelzést kaptunk, sok-sok barát, családtag jött el kétszer, háromszor is, mert annyira jól szórakoztak. Próbáltuk visszaadni azt a szellemességet és pimaszságot kulturált keretek között, amiről úgy gondoltuk, hogy Mozart sajátja volt, vagy lehetett volna.

A következő projekt a Gianni Schicchi (Puccini) volt, amely sajnálatos módon a közreműködésünkkel csak egy előadást élt meg a fundamentális nehézségek miatt. Ennek ellenére ezt is hatalmas tanulási folyamatnak éltük meg. Rengeteget kellett beszélnem a muzsikuskoknak a stílusról,

az adott korszakról és arról, hogyan kell az olasz zenét autentikusan előadni. Ez a projekt különösen nagy kihívást jelentett, mert nem egy fix kamaraegyüttessel dolgoztunk, hanem különböző fiatal zenészeket kellett összehozni. Így nemcsak a zenekar összeállítása volt feladat, hanem a huszadik századi opera stílusának elsajátítása is, ami korántsem könnyű. Az ilyen projektek során szerzett tapasztalatok mind hozzájárultak a szakmai fejlődésemhez. ■

„Ozawa”

TISZTELETJEGGYEL

Főzni tudó szakácsot keresünk

Tűnődés a mai zenekari vezénylés helyzetéről

Mostanában egyre többször találkozom olyan hangversenyajánlókka, amelyek így kezdődnek: „új oldaláról mutatkozik be a híres hangszeres muzsikusk, amikor is az X zenekart dirigálja”, „karmesterként is megismerhetjük a tehetséges zenészt/énekest”. A kritikai rovat is bővelkedik hasonló írásokban: „ahhoz képest, hogy most először irányított hangszeres együttest XY...”, „eddig csak a zenekarban ülve láthattuk Z-t, aki most a pulpitusra állt, és elvezényelte...”.

Tulajdonképpen boldognak kellene lennünk, hogy tehetséges muzsikusaink éreznek magukban ambíciót arra, hogy vezényeljék az ország legjobb zenekarait. Én mégis aggódva és kissé frusztráltan figyelem ezt a folyamatot.

Aggódva, mert ez a tendencia erősödni látszik. Aki képes rímelő sorokat írni, az manapság már költő. Aki a mesterséges intelligencia segítségével létre tud hozni egy meghallgatható dalla-

mot, az már zenészerző. Egy zenekar irányításához pedig nem kell más, csak egy karmesteri pálca (elhagyható), némi elszántság, tehetség (agresszióval bizonyos mértékig pótolható), és ha ez megvan, oda lehet állni 70 jól képzett muzsikusk elé, és irányítani lehet őket.

De vajon tényleg lehet? Akkor miért van az, hogy bizonyos „lúzerek” öt éven keresztül tanulnak vezényelni a Zeneakadémián, mielőtt kimerészkednek a színpadra? Szeretném Vajda Gergelyt idézni, aki a Zenekar 2022/5 számában erről a következőt mondta: „A dirigálás rendkívül összetett foglalkozás, és nagyon sok része nem, vagy csak nehezen tanítható. Annak ellenére, hogy a nagy számok törvénye alapján rengeteg „látszat-karmesterrel” lehet találkozni, én szeretem azt hinni, hogy ennek a szakmának is van egy minimuma – főleg, ami a kézmozdulatokkal való kommunikációt illeti –, ami ugyanúgy

átadható és testre szabható, ahogyan bármely hangszeren való játék. Ezt, és így igyekszem tanítani.” Teljesen egyetértek vele, én is szeretem azt hinni, sőt: meg vagyok győződve róla, hogy van egy tanítható minimum – és még nagyon sok réteg a fölött is. Nem véletlen, hogy karmesterképzés folyik a világ vezető zenei egyetemein; egy ilyen szakon óriási anyagismeretre, gyakorlatra lehet szert tenni, az irányítás minden csínját-bínját lehet elemezni és gyakorolni, meg lehet szerezni egy olyan alaptudást, egy mozdulatkincset, amivel szavak nélkül is képes irányítani a jó karmester bármilyen együttest. Lehet szólamcsoportokról beszélni, kiemelni azokat, lehet foglalkozni zenei arányokkal, akusztikával, hangszerkezelési sajátosságokkal, próbatechnikával, a különböző stíluskorszakok hangzsképeinek jellemzőivel. A zenekari zenészek órákig tudnak arról beszélni, milyen az érthető vezénylés, mennyire és hogyan segíti, vagy épp gátolja őket a játékban egy karmester.

A zenében nincs „ahhoz képest”, a koncertlátogató aznap, akkor és ott szeretné a legjobbat hallani. Főleg az ország legismertebb és legjobb akusztikájú hangversenytermeiben. Például azért, hogy legközelebb is kedve legyen elmenni egy koncertre. Az az igazság, hogy ha én, mint hallgató bemegyek egy hangversenyre, vannak bizonyos általános elvárásaim, mit szeretnék hallani – ha van zenei előképzettségem, ha nincs. Igenis észreveszem, ha nem indul el egyszerre egy passzázs, ehhez nem kell különösebben szofisztikáltnak lenni. Hallom és látom, ha lötyög a tempó, mert a vezénylő képtelen kézben tartani a zenekart. Érzem, észlelem, ha bizonytalan a játék, látszik a zenészek hangszerkezelésén a tétovaság, legfeljebb nem jövök rá az okára. És itt jön a képbe a már említett agresszió – ha a vezető nem tud egy mindenki számára értelmezhető ütezt adni, akkor jogot formál magának, hogy a próbán összeszidja a zenekart, és a saját képzetlenségét az előadókra vetítse: miért nem lépnek be egyszerre? Miért lassulnak? Miért túl hangos egy szólamcsoport? Nem, biztos nem azért, mert ő hibázik, vagy egyenesen alkalmatlan az irányításra – itt mindenki rossz, figyelmetlen és fegyelmezetlen, esetleg alulképzett; több tiszteletet, kollégák!

Hát igen. Több tiszteletet – pontosan erre lenne szükség. Tiszteletet egy létező szakterületnek. Tiszteletet azoknak, akik ezen a területen kiművelték magukat és nagyszerűen végzik a feladatukat. Hiába ül egy zenekari zenész évekig a pult

mögött, hiába vannak csodálatos elképzelései a zenéről egy szólistának, ne gondolják azt, hogy a zeneiségük pótolni tudja a tanulmányokat. Én még nem láttam olyan aneszteziológust, aki egyszer csak kedvet kapott ahhoz, hogy gyorsan kivegyen egy vakbelet (a kritikus olvasók kedvéért: féregnyúlványt). Pedig évtizedekig jelen volt a műtételnél, maga is elvégezte az orvosi egyetemet, alapvetően tisztában van az anatómiával, a műtét lefolyásával – mégsem veszi át a szikét a sebésztől merő ambícióból. Mert ez egy másik szakterület, más képességeket igényel, mások a szabályai. Miért gondoljuk, hogy ez nem ugyanígy működik a vezényléssel?

Tudom, van azért ellenpélda: csodálatos muzsikások, akik vezénylési stúdiumok nélkül is, ösztönösen jól irányítanak zenekarokat. Tudjuk, énekes is akad, aki a hangképzésben előtanulmányok nélkül elég magas szintre eljut. Vannak ilyenek, ha nem is rengetegen. Tisztelet nekik a tehetségükért. De miért akarják egyesek megspórolni a tanulást, ha egyszer itt van, hozzáférhető, elérhető? Miért akarják újra felfedezni azokat a technikákat – esetleg egy zenekar drága próbaidejét rabolva –, amiket gond nélkül megtanulhatnának, mire egyáltalán a zenekar elé állnak? Nem értem, miért várjuk, hogy a közönség megbecsülje az előadásokat, ha a szűken vett szakma sem becsüli meg a saját alapvetéseit, nem kéri számon az egyes pozíciókhoz szükséges tanulmányokat és kvalifikációkat. Mert az ország legjobb zenekarait vezényelni, a legjobban képzett muzsikásokat összefogni igenis rang, és ezt a feladatot nem lehet akárkire rábízni.

Ma már léteznek jó és közérthető írások a vezénylésről, példaként említeném Győriványi Ráth György Karmesteri kézikönyvét, ami a Parlando folyóirat internetes hasábjain is megjelent. Ám óva intenek attól mindenkit, hogy azt gondolja: elolvassok egy tanulmányt, és máris alkalmassá válok arra, hogy karmester legyek. A hegedűjátékról miért nem hisszük ugyanezt? Egy tanulmány a vonózásról, egy könyv a hangképzésről és a fekvésekről, aztán már mehetek is próbajátékra a Nemzeti Filharmonikusokhoz... Szomorú is lenne. És itt jutottam el a címben írt helyzethez: ha egy hirdetésben nevesíteni kell, hogy az általunk keresett szakácsnak értenie kell a főzéshez, az már régen rossz. Hiszen az, hogy valaki szakács, jó esetben feltételezi a professzionális képességet a főzésre. Nagy kérdés volna az a jövő koncertlátogatójától, hogy vezényelni tudó karmester irányítsa a koncerteken a zenekarokat???

Malina
János

A kísértetpalota

Szeptember eleji délután, ½ 4 és 4 óra között. Belépek az Országos Széchényi Könyvtárnak az oroszlanos udvarra nyíló főbejáratán, és a ruhatári szekrényekhez sietek. Hozzáérintem olvasójegyemet egy érzékelőhöz. Kigyullad a zöld fény, vagyis van szabad szekrény az adott soron. Ha nincs szerencsém, akkor egy piros lámpa gyullad ki, aminek leggyakrabban az az oka, hogy elfeledkeztem a rendszerint előző nap online beküldött kérése(i)mről (hogy ne a helyszínen kelljen kivárni a raktárból való kiszállítást). Ilyenkor ugyanis addig nem léphetek be, amíg a recepciónál – sokszor sorbanállás után – ki nem fizetem a könyvenként 100 Ft-ra rúgó adósságomat.

De vajon miért nem lehet a fizetést online intézni? Sőt, felmerül egy alapvetőbb kérdés is: miért kell az olvasónak külön, darabonként fizetnie azért, hogy a könyvtár nem 19., hanem 21. századi technikával kezeli az olvasói rendeléseket? Külföldi könyvtárakban jártomban-keltemben sohasem látom olyasmit, hogy az online megrendelésért fizetni kelljen.

És van még egy furcsaság az online könyvkérés folyamatában. Az előkészíteni kért könyveket az online katalógusban kell megkeresni: a megtalált könyvhöz tartozó „Pédányinformáció” ablakban a „DOKUMENTUM ELŐKÉSZÍTÉS” gombra kattintva előugrik egy „Könyvek, folyóiratok előkészítése” ablak. Meglehetősen abszurd, hogy – jöllehet a digitális katalógusban egy konkrét könyv konkrét adataiból és jelzetéről indultunk ki, tehát a rendszer tudja, hogy mit szeretnének kikérni – ebben az ablakban újra be kell pötyögni szerzőt, címet és jelzetet; s mivel ilyenkor persze nem látom a digitális katalóguscédulát, leg egyszerűbb ezeket az adatokat az eggyel korábbi lépésben egy papírra kézzel lemásolni, majd az előkészítés-ablakban bepötyögni. Nos, ez így pontosan annyira digitalizált folyamat, amennyire Kempelen Farkas sakkozójepe sakkozni tudott. Igazi kuriózum ez is.

Szeptemberi látogatásomhoz visszatérve, a könyvtárban a következő tájkép fogadott. A 7. emeleten, a könyvkiadás, a katalógusok és a nagy olvasótermek szintjén a központi katalógustérben öt olvasó tartózkodott. A központi olvasóterem bejáratára egy tábla került „LEZÁRT TERÜLET” felirattal. A központi olvasóterem funkcióját az egy légtérben található irodalom- és történettudományi olvasó, illetve a hírlapolvasó vette át, ezekben mintegy tizenkét olvasó dolgozott. A könyvkiadó pultnál egy olvasó állt. A Színháztörténeti és a Zeneműtár olvasótermében nem volt senki. Ez összesen 18 olvasó.

A Kézirattár, a Régi Nyomtatványok Tára és a Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár egyaránt zárva volt, utóbbi bejáratán a következő hirdetésnyújtott eligazítást: „Tisztelt Olvasóink! Október 18-tól a Kézirattár, a Régi Nyomtatványok Tára és a Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár kutatóit is a Színháztörténeti-, és Zeneműtár olvasótermében szolgáljuk ki”. Bizonyára ez a magyarázata annak, hogy a három külön-gyűjtemény már ki sem nyitott, bizonyára az átállásra készültek. Az egész könyvtárban összesen négy könyvtáros állt az olvasók rendelkezé-

sére. Itt kell hangsúlyoznom, hogy ez alkalommal is, mint mindig, a legteljesebb professzionális és segítőkészséget tapasztaltam a könyvtárosok részéről.

Vannak azután olyan súlyos problémák is, amelyek csak a használat során válnak érzékelhetővé. Ezek közül az első az OSZK egy további kuriózuma: a nyitvatartási idő. A külön-gyűjteményektől eltekintve (amelyek korábban zárnak) a könyvtár ugyanis a hét öt napján, hetente összesen 44 órán át, más szóval naponta átlagosan 6 óráig és 17 percig tart nyitva. Összehasonlításképpen ugyanez az adat az Österreichische Nationalbibliothek heldenplatzi központi olvasótermében hét nap, illetve 84, napi 12 (!) óra. A német nemzeti könyvtár szerepét játszó Staatsbibliothek zu Berlin ugyancsak mindennap nyitva van, de még nagyvonalúbb: hetente 92 órán át fogadja az olvasókat (napi 13 óra és 9 perc). De a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár központi könyvtára is a hét hat napján, összesen 56 órán át (napi 8 óra) van nyitva. Az OSZK nyitvatartási ideje tehát messze alulmúlja ezen véletlenszerűen kiválasztott referencia-könyvtárak mindegyikét; emellett az utóbbiak között olyan sem akad, amelyik két teljes napon át nem fogadna olvasót. Az OSZK-ban a látogató elé táruló kihalt táj – amely az év más szakaszaiban is ehhez hasonló – ugyanakkor éles kontrasztot képez a központi Szabó Ervin Könyvtárra vagy az osztrák nemzeti könyvtárra általában jellemző méhkasszerű nyüzsgéssel.

Az OSZK központi olvasótermének lezárt területtől nyilvánítása óta az ottani két szintes, jól felszerelt kézikönyvtár anyaga a helyén maradt, és azóta az olvasók kérésére a könyvtárosok készségesen kihozzák a megadott jelzetű könyveket. Ez azonban azt jelenti, hogy az alapvető kézikönyveket, monográfiákat, (szak)szótárakat, lexikonokat, a raktárban tartott könyvekével azonos feltételekkel használhatja csak az olvasó (azzal a különbséggel, hogy valamivel gyorsabban jut hozzájuk). A kézikönyvtárak azonban nem pusztán fizikailag-technikailag különböznek a raktári állományoktól. A jó kézikönyvtár (és az OSZK-é ilyen) rendkívül rugalmasan és inspiráló módon segítheti munkájában az olvasót vagy kutatót. Egy témakör jól megválasztott alapirodalma nem is egyszer szolgál meglepetéssel az olvasó számára, hiszen olyan kiadványokat találhat a polcon, amiről korábban nem tudott. A szaklexikonokra és szakszótárakra – mindig más-más kötetre – pedig adott esetben több tucatnyi is szüksége van a felhasználójának munkája során. Azáltal tehát, hogy a kézikönyvtár elvesztette kézikönyvtár jellegét, a helyzet messzemenően életszerűtlenné vált, lényegesen megnehezítve a kutatók, olvasók munkáját.

Hasonló, de talán még nehezebb helyzet állhat elő, ha a fent említett három tár használóit a színháztörténeti és zeneműtár olvasótermében szolgálják majd ki, hiszen ezzel őket is elválasztják a jóval kisebb, de a folyamatos munkához abszolút nélkülözhetetlen szak-kézikönyvtáruktól.

Nehéz ugyanis elképzelni, hogy a zene-színházi olvasóteremben még három másik tár alapvető kézikönyvtára is elhelyezhető lenne.

Ha már a külön-gyűjtemények kézikönyvtáránál tartunk: a zeneműtár kézikönyvtárának Haydn-polca egy további igen súlyos problémáról tanúskodik. Az OSZK Haydn-gyűjteménye világviszonylatban is rendkívül jelentős. Nos, ez a Haydn-polc a kézikönyvtárban ugyancsak rendkívül gazdag – volt egy bizonyos pontig, amikor bővítése, naprakészen tartása szinte teljesen elakadt: az utóbbi évtizedekben lényegében csak a hazai kiadványok köteles példányai és a különféle külföldi kapcsolatok, ismeretségek révén kapott, illetve megszerzett ingyenes példányok gyarapítják valamelyest; a tervszerű és teljességre törekvő bővítésre nyilvánvalóan nincs anyagi fedezet.

Van azután még egy körülmény, amely újabban megnehezíti a külön-gyűjtemények használóinak életét. Érvénybe lépett ugyanis egy olyan előírás, hogy a táruk anyagából kikért könyvek, kották, térképek, kéziratok a kérés napján nem hozhatók ki az olvasóknak – annak ellenére, hogy a külön-gyűjtemények darabjait jellemzően nem valamilyen távoli vagy külső raktárból, hanem valamelyik szomszédos helyiségből kell előhozni. Ez a teljesen értelmetlen és életszerűtlen intézkedés újabb mesterséges akadályt gördít a kutatók zavartalan munkája elé.

Írásom végére hagytam azt a feltűnő, és ma már egyre inkább kuriózumnak számító hiányosságot, hogy az olvasók nemcsak a központi olvasó kézikönyvtárától, de a fénymá-sológépektől is el vannak zárva. A kutatóknak gyakran fontos lenne egy fénymásolat akár csupán pár oldalról is. A külön-gyűjteményekben van ugyan fénymásoló, azt azonban a könyvtárosoknak sem szabad ilyen célra használni. Persze lehet – térítés ellenében – fénymásolatot, mikrofilmet vagy szkennelést rendelni, de az adminisztrációigényes és több napos vagy hetes folyamat. Ezzel szemben az említett berlini vagy bécsi könyvtárakban kártyás-pénzbedobós fénymásológó sora áll az olvasók rendelkezésére (a külön-gyűjteményekben is); ezzel – nem

mellesleg – rengeteg munkaórát takarítva meg az intézmény dolgozói számára. Az egyetlen lényeges pozitív változás, amelyet az utóbbi egy-két évben tapasztaltam az OSZK-ban, az az olvasók által ingyen igénybe vehető könyvszkennelő berendezések megjelenése. Ezek valóban kiváltják a fénymásolási igények jelentős részét. Közülük kettő a könyvkiadó pult közelében található – ezekkel a törzsgyűjtemény és a nagy olvasótermek állományából lehet digitális másolatokat készíteni –, egy pedig a Térképtárban; ez utóbbi volna hivatva a Zenemű- és a Színházművészeti Tár olvasójában felmerülő igények kielégítésére is. Legutóbbi otllétemkor azonban a térképtári szkennert nem működött, megjavításának várható időpontjáról nem sikerült információt szerezni. A Zeneműtár, illetve a Színház-történeti tár, illetve kézikönyvtárunk anyagát az egy szinttel feljebb található két szkennertől felvinni viszont ilyenkor is tilos.

Rövid élménybeszámoló célja nem az volt, hogy feltárjam a leírt jelenségek hátterét, vagy hogy megnevezem az esetleges felelősöket. Írásommal csupán helyzetképet szerettem volna felrajzolni, érzékeltetve azt, hogy az utóbbi idők változásai szinte mind egy irányban, az olvasókutatók dolgának megnehezítése irányában hatnak, és sokszor azt sugallják, hogy az élet- vagy szakszerűtlen vezetői döntések meghozatala során a kutatók és olvasók igényei legfeljebb másodlagos szempontnak számítanak. Kívételt jelent egy-két alapvető, hosszú távú probléma, mint a kirívóan szűkmarkú nyitvatartási idő (és bőkezűen adagolt nyári szünet) vagy a fénymásológó hozzáférhetlensége, amelyeket a könyvtár hosszú ideje hurcol magával. A látogatóknak mindenesetre az a benyomása, hogy a kifejezetten rögtönzésszerű megoldásokkal (mint a kézikönyvtári egységek könyvtárosok általi kihazatása vagy évtizedes múltra visszatekintő olvasótermek bezárása) a könyvtár mintha alkalmazkodni igyekezne a lassú elhaláshoz, s mintha bele is törődne ebbe, ahelyett, hogy megpróbálná megállítani és megfordítani a folyamatot. Én lennék a legboldogabb, ha kiderülne, hogy tévedek... ■

brácsa tutti próbajátékot hirdet egész állásra

Időpontja: 2024. szeptember 25. (szerda), 10 óra **Helyszíne:** a zenekar próbaterme (1097 Budapest, Péceli utca 2.)

A próbajáték anyaga:

- egy szabadon választott versenymű I. tétele kadenciával és zenekari részletek
- két szabadon választott eltérő karakterű tétel J. S. Bach hegedűre írott Szólószonátáiból és Partitáiból, vagy a Csellószvitekből és zenekari részletek

A próbajáték két fordulóban lesz megtartva, az elsőben függöny mögött kell játszani. A sorrend sorsolása a meghallgatás napján reggel 10 órakor lesz. Egyéni igényeket nem tudunk figyelembe venni.

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a HR menedzsernek levélben (1097 Budapest, Péceli utca 2.), vagy e-mailben (enagajtai@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2024. szeptember 20-ig. A zenekari állások listája és kotta anyaga a jelentkezést követően 2024. augusztus 22-től átvethető a Zenekar székházában (előzetes egyeztetést követően), vagy e-mailben kérhető.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít!

További információ a zenekari titkártól, Gyurkovics Csabától kérhető a (+3620) 539-9554 telefonszámon.

Kamarazene Pesten a reformkorban

Stanisław Serwaczyński

A rendszeres kamarazenei hangversenyek elterjedése Magyarországon a reformkor kezdetével esett egybe. A zenei műfajok rangsorában a vonósnegyes állt az első helyen, a „hangászati mulatságok” műsora azonban elég színes képet mutatott. Az alkalmi vagy többé-kevésbé állandó együttesek legkiválóbb tagjait a hivatásos zenekarok adták, és a nagy feltűnést keltett Tábornok-kvartett¹ mellett hamarosan egy másik társaság, Serwaczynskiék együttese kapcsolódott be a nemes versengésbe.

Gombos László

Egy igazán nagy volumenű, átfogó kutatás nyomán tudnánk csak felvázolni a 200 évvel ezelőtti zenei alkalmak jellemzőit, megismerni az előadói szokásokat, a játékosokat, a hallgatóságot, a konkrét eseményeket és a repertoárt, mivel a közvetlenül ezekre vonatkozó források csak elvétve maradtak fenn. A korabeli újságok adatait a levéltári hagyatékok, a magánlevelek, a gazdasági iratok, memoárok, irodalmi alkotások alapos vizsgálata egészítheti ki további információkkal. A mozaikszerű képet pedig a külföldi vagy külföldön őrzött feljegyzések, útinaplók, hírlapi tudósítások vizsgálata teheti még teljesebbé. Különösen érdekes lenne az egy ideig hazánkban működő idegen zenészek, illetve a tőlünk elszármazottak megismerése. A reformkori kulturális élet olvasztótégelyében számos nációnál talált egymásra, amint a zenészek is gyakran vándoroltak egyik országból a másikba. Segítette őket a zene vi-

lágnyelv-jellege: hangszerrel a kézben alig van szükség szavakra, németül pedig minden nagyobb városban megértette magát a muzsikusz Amszterdamtól Hamburgon, Varsón, Zürichen, Salzburgon, Prágán vagy Pesten át egészen Brassóig és Odesszáig.

Serwaczynski, a lengyel Paganini

Nem csoda, hogy a lengyel származású Serwaczynski Stanisław (Stanisław Serwaczyński, 1790–1859²) is azonnal otthon érezte magát a magyar fővárosban, amikor az 1830-as évek elején először idelátogatott. Nevét a Serwaczynski mellett gyakran írták Serwaczynskynak, Serwaczynskinek, Szervaczynskynak vagy éppen Szervaczynskinek. Lublinban született 1790-ben, Varsóban és Bécsben – néhány korabeli forrás szerint Pozsonyban³ – folytatta hegedűtanulmányait, majd a nagysikerű koncertkörutak idején

¹ Tábornok Jánosról és vonósnegyeséről lásd előző számunkban: Gombos László: A Tábornok-vonósnegyes hangversenyei Széchenyi Nemzeti Casinójában, *Zenekar* 31/4 (2024), 27–33.

² A legtöbb szakkönyv 1790-es születési dátumot ad meg (a Grove lexikon 1791-et), a művész sírkövén Lvivben viszont 1781 szerepel.

³ „A' Pozsoni hangász iskolában mint annak nevéndéke tanulta 3 esztendeig a' muzsikát ama híres Serwaczynsky hegedűs, ki olasz 's német országi utazásáról vissza jöven 1831. utolsó negyedében Bétsi Concertjeiben nagyon elbájtotta hallgatójait.” Rothkrepf (Mátray) Gábor: Második Toldalék a' Magyarországi Muzsika történetéhez. *Tudományos Gyűjtemény* 16/7 (1832), 3–38, ide: 37–38.

lembergi, varsói és bécsi zenekarok koncertmestere, szólistája és karmestere volt. A Pesten megjelenő *Der Spiegel* már 1830 májusában hírt adott róla „A lengyel Paganini” című írásában:

„A híres galíciai hegedős, Serwaczynski, aki megérdemli a lengyel Paganini nevet, áprilisban négy hónapos koncertkörútja után visszatért Lembergbe. Távolléte alatt ideje nagy részét Varsóban töltötte. A »Varsói Kurír« a következő megtisztelő ítéletet közölte érdekes hegedűjátékáról: »Elcsodálkozhatunk azon, hogy egy lengyel bátor volt hegedűkoncertet adni néhány hónappal Paganini után, aki itt olyan nagy hatást gyakorolt, de Serwaczynski úr minden várakozásunkat felülmúlta, és tomboló tapsviharban részesült. Néhány éve hallottuk már őt itt nálunk, de azóta óriási lépéseket tett művészetében. Játékát tiszta intonáció, ízlés és érzés jellemzi, staccatóját pedig még Paganinié mellett is mindig élvezettel hallgathatjuk.«”⁴

Serwaczynski még egy éve sem játszott a bécsi Theater in der Josefstadt zenekarában, amikor rendszeresen átruccant Magyarországra. 1833. április elején és közepén Pozsonyban lépett fel, és nyárig további feltucatnyi alkalommal hallhatta a magyar közönség. Nyilvánvalóan a letelepedését készítette elő az április 30-án, május 3-án, 12-én és 22-én adott önálló pesti hangversenyekkel, illetve június 6-án közreműködött egy Bécsből Pestre érkezett, de váratlanul elhunyt ifjú cseh hegedős, Josef Slawjk (Slavík) emlékhangversenyén, 15-én pedig a művész gyászmiséjén Mozart Requiemjének előadásában vett részt a Ferenciek templomában. Július 26-án a Budai Magyar Játékszínben rendezett koncerten lépett fel, és az év végén ismét többször szerepelt Pesten.

A lapokban csak szólószámokról, azaz versenyművekről, néhány variációról és egy lengyel egyvelegről találtunk említést, az 1833. december 5-i estjéről szóló kritikából azonban nyilvánvaló, hogy Serwaczynski ekkor már vonós négyesjátékosként is ismert volt a magyar fővárosban: „[...] Budán a' hét választó fejedelem című vendégfogadó' közép kiterjedésű de igen alkalmas teremben társasági hangversenyt adván, újabban meggyőze bennünket arról, hogy mindazon bélyeges tulajdonságok, melyeknek öszve a' gyakorló művészt virtuós névre egyedül érdemesítheti, [...] melyeknél fogva Serwaczynskit már több rendbeli külső újságlevelek az első-rangú gyakorló hangművészek sorába helyezték: benne voltaképp feltalátatnak; — és ha kinek alkalma volt őt több ízben, mind közönséges hangversenyekben mind kisebb társasági körökben, quartettekben, fortepiano-kísérésben hallani [...], illy

sok oldalú 's feltűnő miveltségü művésztől ama felyebbi [sic] tisztas nevet részrehajlás nélkül meg nem tagadhatja.”⁵

A kiváló lengyel hegedűművész 1833 őszén már minden bizonnyal Magyarországot tekintette fő tartózkodási helyének. Életrajzaiban többnyire ezt az évet tüntetik fel pesti alkalmazása kezdetének, arról azonban nincs információnk, hogy valóban mikor lépett a német színházként emlegetett Pesti Királyi Városi Színház kötelékébe. Tábornszky Jánossal az első hegedű szólamában játszott, több forrás hangversenymesternek nevezi, és ami bizonyos: 1836-ban és 1837-ben Erkel Ferenc másodkarmester (zweiter Kapellmeister) mellett Serwaczynski az operai zenekari igazgató (zugleich Orchestrerdirector der Oper) tisztét is betöltötte.

A Serwaczynski-kvartett indulása

A szakirodalomban többször említett Serwaczynski-vonós négyes összetétele, működésének ideje és helyszíne körül ugyancsak sok a bizonytalanság és a tévedés. Kereszty István például 1833-ra datálta a Serwaczynski-Merkel-Hóra-Perlasca-kvartett indulását és 1840-re a megszűnését,⁶ a Tóth-Szabolcsi-féle *Zenei lexikon* viszont mindössze 1834–1835-re tette ugyanezen személyek tevékenységét a „Magyar kamarazene-együttesek” szócikkben. A helyszín tekintetében csupán Papp Viktor 1927-es könyve igazít el (vagy teszi még homályosabbá a képet), miszerint Budán, a vízivárosi Fácánban tartották a hangversenyeiket.⁷ A későbbi írások az említettek információit ismétlik, miközben a korabeli lapokból valamivel pontosabb információkhoz is juthatunk.

Bár az 1833-as évből még nem találtunk adatokat a Serwaczynski-féle vonós négyes-sorozatokról, a fent idézett decemberi utalás, miszerint a művészt „quartettekben [...] hallani”, elegendő bizonyíték az egyedi, azaz nem bérletes kamarazenei fellépésekre és a szűkebb nyilvánosság előtti felkészülésre vonatkozóan. Az első bérletes sorozat megindulásáról 1834. március 6-án a *Honművész* tudósított: „Serwaczynski Szaniszló quartettjai Budán. Több ízben emlékeztünk már folyóiratunk lapjain Serwaczynski úrról, ezen minden tekintetben jeles violinistáinkról, kinek nálunk tartózkodásán eléggé örvidenünk nem lehet. Mult febr. 27-én kezdé-meg számos hallgatók jelenlétében Budán a' Fortunánál érdekes quartettjait Haydn (G-dur), Beethoven (C-moll), és Spohr (D-moll) quartettjaival, 's ezen művészeti gyönyörteljes mulatságokat még három csütörtökön, mindenkor dél után 5 órakor, ugyan ott fogja folytatni, melyeket a' budapesti műbarátoknak pártoló figyelmökbe ajánlani sietünk.”

⁴ Der polnische Paganini. *Der Spiegel*, 1830. május 12. (ford. G. L.)

⁵ Hasznos Multságok, 1833. december 14.

⁶ Kereszty István: A fővárosi hangversenyek története 1919-ig. In: *A magyar muzika könyve*, szerk. Molnár Imre. Budapest: 1936, 200–227.

⁷ Papp Viktor: *Beethoven és a magyarok*. Budapest: 1927, 93.

A Fortuna fogadó napjainkban

Íme, megvan tehát az első est pontos műsora, valamint az első négy esemény időpontja és helyszíne. A Fortuna fogadó (ma Fortuna utca 4.) a Budai Várnegyed egyik legrégebbi és a 19. század elején legszínvonalasabb szállodája volt, amely az első budai kávéháznak adott otthont. A budai országgyűlésekre érkező urak gyakran itt szálltak meg, így a társasági élet egyik fontos központja lett. Istállójába 50 lovat lehetett bekötni, ami a rendezvények számára több tucatnyi művelt résztvevőt biztosíthatott a helyi lakosokon kívül. A kvartettek előadóiról a *„minden rendű ’s igen számos budapesti hallgatók előtt”* zajlott második est beszámolója szolgál némi információval: *„Nagy köszönetre méltók mind Serv. ur, mind különösen hangkísérőji, kik többnyire dilettansok lévén illy szép intézetnek előmozdítását ön fáradozásai és munkálódásaik által eszközlék, és Budán hihetően eddigelé az első nyilvános quartett-mulatságot hozák létre.”*⁸

A Serwaczynski-kvartett hangversenyei 1834-ben

1834.02.27. Haydn G-v4, Beethoven c-v4, Spohr d-v4

1834.03.06. Romberg F-v4, Keller D-dúr Polonaise-rondo fuv. + v4, Onslow e-v5, Lipinsky G-var. op.4 (heg. + v3)

1834.03.13. Mozart d-v4, Beethoven F-v4, Mayseder G-v4 op.23

1834.03.20. Haydn C-v4 op.76-3, Tulou Fant. fuv. + v4, Beethoven C-v5 op.29, Benesch Var. heg. + v4

1834.04.03. Onslow g-v4 op.9, Spohr G-v5, Maurer F-var. heg. + v3

1834.04.10. Romberg g-v4, Haydn F-v4 op.77-2, Pechatschek (Pecháček) Var. Schubert gyászkerengőjére heg. + v4

1834.04.17. Mozart G-v4, Spohr G-v5, Mayseder A-v4 1. és 4. t.

1834.04.24. Romberg F-v4, Mozart D-v5, Adler e-moll magyar var. heg. + v4, Batka Fantázia aeolodicon, X. Y. polonéz heg. + aeolodicon

1834.11.15. Spohr G-v4, Haydn B-v4, Neukomm c-v5

1834.11.22. Mozart B-v4, Scholl Var. fuv. + v4, Onslow g-v4, Mayseder A-polonéz heg. + v4

1834.11.29. Beethoven A-v4 op.18-5, Schmiedigen Magyar var. heg. + v4, Onslow h-v5

1834.12.06. Haydn D-v4, Spohr E-v4, Beethoven B-v5

A sorozat a sikernek köszönhetően április 3-án újabb négy eseménnyel folytatódott a Fortuna fogadó termében. Az évad utolsó, nyolcadik koncertjén lényeges változás történt: április 24-én a műkedvelőket egyetlen alkalomra hivatásos muzsikuskok, a Tábornok-kvartett tagjai váltották fel: a 2. hegedű szólamát Adler György, a brácsát Pfeiffer (Antal vagy József) és a csellót Wagner József játszotta. Mozart kvintettjében Merkl József szólaltatta meg a 2. brácsát, a koncert végén Batka úr a harmóniumszerű aeolodikonon működött közre.

Serwaczynskiék újabb sorozatai

1834 novemberében, a következő évad négy adventi koncertjére ismét megváltozott az együttes összetétele. Tudomásunk szerint ekkor szerepeltek először azok a játékosok, akiket az utókor ismer: Serwaczynski Szaniszló, Merkl József, Hóra János és Perlasca Domonkos. A helyszín ezúttal az *„ország-ház termei mellett levő ruhatárnak tágas terme”* volt a Budai Várban, az Országház utcában. A jobb áttekinthetőség végett felsoroljuk az első másfél évad 12 koncertjének impozáns műsorát (lent a keretes anyagban), hogy világos képet kapjunk a kvartett tevékenységéről (a hegedűszólót mindig Serwaczynski játszotta, fuvalán Scheibl – vagy Scheibler, Scheibel – József működött közre).

A vonósnégyes tagjai

Kik is voltak a kvartett 1834 végén szereplő tagjai? A Tolnán született Merkl József (1811–1887) zeneszerző, hegedű- és zongoratanár bécsi tanulmányait követően Pesten telepedett le az 1830-as évek elején, és a főváros egyik legkeresettebb magántanára lett. Zongoradarabok, hegedűszonáta és egy zongoratrió mellett színpadi kísérezését is komponált. Hóra (Hora) János (1800–1857), a brácsás, fiatalon a német színház zenekarában hegedült, vidéken volt zongoratanító, majd ismét a fővárosban élt, és talán ő volt az a „Herr Hora”, aki a 30-as évek közepén a színház ütőjátékosai között szerepelt. 1834 és 1836 között a Gesellschaft der Frohsinn, magyarul Vidámság Társulata ne-

⁸ Honművész, 1834. március 9.

vű intézményt vezette, amelyet a Pestbudai Hangászegyesület (a későbbi Zenede) közvetlen elődeként tartanak számon. Neve a Zenede évkönyveiben többször előfordul az igazgatóválasztmány tagjaként és egyes növendékek tanulmányait finanszírozó részvényesként. 1839-től a belvárosi plébánia orgonistája volt, és számos egyházi művet, közöttük két népszerű misét komponált.

Az 1830-as évek koncertbeszámolóiban gyakran szereplő Perlasca (Perlaska) úr keresztnévét nem tartották szükségesnek kiírni, nyilván mindenki tudta, hogy kiről van szó. Csupán néhány véletlen elszólásnak köszönhetően azonosíthatjuk a kedvelt rézmetszővel, Perlasca Domonkossal (1801–1846). Egy 1836-os *Teremtés*-előadás kapcsán teljes nevén említették, „*ki mint műkedvelő violoncellista oly gyakran segíté már elő az illyes hangászati vállalatokat saját munkás részvételével*”, a következő év végén pedig egy új szépművészeti folyóirat elindítójaként és tulajdonosaként nevezték meg a „*rézmetsző 's műkedvelő hangművész*”-t.⁹ A kamarazenében csellistaként részt vevő Perlasca a 30-as évek végén zenedei „*pénztárnok és egyesületi hangászkar igazgató*” lett, és az intézeti zenekar hegedűseinek is többször az élére állt (illetve ült az első pultban Kaiser vagy Urbany mester mellett), 1841-ben pedig nagy hangversenyt szervezett egy rajziskola felállítása érdekében. A sokoldalú és tevékeny művészt alig 45 évesen ragadta el a halál.

Nem tudjuk, hogy a Serwaczynski-vonósnégyesben 1834 végén szereplő művészek közül hányan játszottak már az első évadban is, hiszen a világlklasszis lengyel hegedűshöz képest a többiek műkedvelőnek számíthattak a kvartettjáték szempontjából, azaz a „többnyire dilettans” előadókról szóló fenti idézet alapján őket sem zárhatjuk ki a lehetséges játékosok közül. A kvartett tagjainak kamarazenei tevékenysége nem merült ki a felsorolt koncertekben. Valamennyien többször felléptek a Nemzeti Casinóban Tábornszkyék rendezvényein is, és hol helyettesként, hol pedig a több előadót igénylő darabokban (kvintett-től

az oktettig) segítették ki a sokkal inkább baráti, mint konkurens társulatot.

A további évadok

Az 1830-as évek második felében nem találtam nyomát Serwaczynskiék bérletes kamarazenei sorozatainak, ez azonban korántsem jelenti, hogy azok megszűntek volna, csupán azt, hogy egyes lapok nem tartották fontosnak a híradásokat, illetve hogy nem volt szükség reklámra. Különös lett volna a kvartett-hangversenyek feladása, amikor az 1834 végi kritikák mind telt ház as eseményekről tudósítottak. Ahogy most Serwaczynskiékről, úgy néhány évad után a Nemzeti Casino koncertjeiről is megszűntek a beszámolók, az 1840-es években pedig már a műsort sem mindig közölték a lapok. Olykor csak elejtett utalásokból derült ki, hogy Tábornszky sorozata a primárius halála után is, egészen 1846 nyaráig, változatlanul folytatódtott. A Serwaczynski-kvartettnek ugyanígy lehetett állandó közönsége a Fortunában, a budai Országház kisebb termében, esetleg a Papp Viktor által említett Fácánban vagy a Merkl József nekrológiájában szereplő Vadászkürt fogadóban.¹⁰

Utóbbi helyen 1835 végén Serwaczynski és Merkl valóban meghirdetett egy bérletet a december 5. és 26. közé eső szombatokra, azonban a korábbiaktól eltérő jellegű műsorral. Amint december 3-án a *Honművészben* megjelent felhívás írta, „*Az említett két jeles művész ur [...] a' folyó advent ideje alatt négy nagy hangversenynyel akar-nak kedveskedni a' budapesti műértő közönségnek, melyekben dal, szavalmány, és hangszeres előadások kötetnek egybe. A' két vállalkozó urnak közösen elismert művészi tehetségök és izlésök kezeskednek, hogy e' hangászati multságok valódi műéleményt fognak nyújtani, és így a' t. közönség pártfogására minden esetben méltók lesznek. Sietünk tehát előre is mindenkit figyelmeztetni reájok, 's azokat köz pártolásra ajánlani, annyival is inkább, minthogy illy nagyszerű vállalat egészen új a' maga nemében.*”

Nem tudjuk, hogy miben volt új a Vadászkürt 2. emeletén megrendezett sorozat, mivel korábban is szép számmal voltak szólódarabokat, zongorával kísért ének-, hegedű- vagy fuvola-számokat felsorakoztató, vegyes műsorú hangversenyek a fővárosban. A cikkíró megjegyzése ugyanakkor egyértelműen utal a divat változására: valóban egyre nehezebb volt közönséget találni egy csak vonósnégyesekből álló eseményre. Serwaczynskiék a korábbi repertoárból csupán Romberg F-dúr kvartettjét és Pechatschek Schubert gyászkeringőrére írt variációit vették át, ezeket december 12-én a primárius mellett Merkl, Khünl és Batka urak szólaltatták meg. Kamarazenei darabjaik sorában Spohr op. 77-es Esz-dúr oktettje jelent meg újdonságként, amelyhez december 26-án két teljes vonósnégyest kellett kiállítaniuk.

Serwaczynski és Merkl energiáinak egy részét elvonhatta a kvartettezéstől, hogy Dömény Sándorral együtt 1834 vé-

A Vadászkürt fogadó az 1830-as években

⁹ *Honművész*, 1836. január 17., illetve *Rajzolatok a társas élet és divatvilágból*, 1837. december 17.

¹⁰ „Az elhunyt Merkl József zenetanár a 20-as évek végén telepedett meg fővárosunkban és a legtevékenyebb részt vett a következő évtizedek itteni zenészi mozgalmában. Maradandó érdemet szerzett a kamarai zene-estélyek meghonosításával, melyeket a 40-es [30-as] években Serwaczynski [Serwaczynski] neves hegedűssel kezdeményezett. A »Vadászkürt«-ben tartott ez élvezetes estélyeket sűrűn kereste fel a jobb polgári osztály. [...]” *Fővárosi Lapok*, 1887. február 19.

gétől egy magánzeneiskola felállításán fáradoztak. Az iskola 1835 elején kezdte meg alig hároméves működését, és a három vezető tanár az intézmény támogatása érdekében több hangversenyt is szervezett (Merkl és Hóra zongorázott, Serwaczynski hegedült, közben közreműködtek Perlasca saját szervezésű jótékony hangversenyében is). A lengyel művésznek emellett hegedű- és zongora-magánórák adására is volt ideje, legalábbis erről tanúskodik a *Honművészben* 1834. október 12-én megjelentetett hirdetése.

Közben pedig a Budán megkezdett vonósnégyes-hangversenyek a főváros pesti oldalán folytatódtak volna? Nem tudjuk, hogy a precíz, tanárként és tankönyvek szerzőjeként ismert Siklós Albert száz évvel később milyen források alapján írhatta a következő sorokat, amelyek ha igazak lennének, az együttes működésének és egyben a magyar kamarazene-játéknak is egy új, jelentős fejezetére utalnának: „Régi folyóiratokban sokat olvasunk a Szervacinszky-Perlasca-kvartettéről. Működésiük színtere eredetileg Buda volt s csak később keltek át a Duna balpartjára. Ők mertek legelőször Beethoven százon felüli opuszaival a közönség elé lépni, s ők hozták ki a romantikusokat is: Schumann, Schubert és Mendelssohn.¹¹ A primárius biztosan nem játszott hazánkban Schumann-kamaraműveket (mivel azok az ő itt-tartózkodása idején még el sem készültek), és talán Schuberttől sem ismert mást a *Trauerwalzer* nyomán írt változatokon kívül, az együttes további tagjai viszont a 40-es években már előadhatták az említett mesterek darabjait.

Serwaczynskinek a kvartettjáték iránti elkötelezettségét mutatja 1837 eleji turnéjának programja. Wagner József, zenekari kollégájával (és egyben Tábornszkyék csellistá-

jával) Aradon, Kolozsvárott és Nagyszebenben adott kilenc hangversenyt, amelyek közül csak a három aradi műsorát sikerült fellelnem. Itt azonban minden második számként vonós kamaramű hangzott el, feltehetően helyi művészek közreműködésével (köztük lehetett Hendl János, Novatschek György és Wessely János). Január 19-én a megyeházán Haydn G-dúr kvartettje után Wagner, Onslow C-dúr négyese után Serwaczynski játszott szólószámokat, és másnap ugyanígy szólalt meg Beethoven kvartettje és Onslow-kvintettje, harmadnap pedig Romberg négyese és Mozart vonósötöse. Valószínű, hogy a turné további állomásain is ugyanezt a műsort adták elő.

Jelképes értelmű, hogy Serwaczynski egyik *utolsó* ismert magyarországi fellépése (néhány héttel később még játszott a húsvét vasárnapi nagymiséen) a vonósnégyes-játék legnagyobb alakjának, a Beethoven- és Brahms-kvartettek prófétájának *legelső* szerepléséhez kapcsolódik. 1839. március 17-én, a Nemzeti Casino 5. bérleti hangversenyén történt, hogy miután Tábornszkyék eljártak Onslow 15. kvintettjét, a hangászegyesület tagjai pedig néhány férfinégyst énekeltek, Serwaczynski bemutatta tanítványát, Joachim Józsefet (1831–1907). A *Honművész* írta március 21-én: „Eck Fridr. kettős versenye két hegedűre; játszik ötös kíséret mellett a' jeles Servaczynski Szaniszló és 8 esztendőös tanítványa[.] Joachim József. Ez utóbbi csudagyermekről egyebet nem mondhatunk, mint hogy benne valóságos csudát látunk, 's hallottunk. Előadása, pontos tisztasága, 's a' nehézségekkel megvívása, tactus-szilárdsága annyira elragadta a' hallgatókat, hogy a' tapsok egyre hangozván, belőle mindenki második Vieuxtemps-ot, Paganinit, Ole Bullt jövendölt.”

Serwaczynski több szakkönyv szerint is 1836 és 1840 között tanította Joachimot hegedülni. Bár már 1839-ben sem tartozott hivatalosan a Városi Színház kötelékébe, attól még egy ideig Pest lehetett a lakóhelye, mielőtt 1840-ben végleg visszaköltözött volna szülőhazájába, ahol hamarosan a század másik nagy hegedűsét, Henryk Wieniawskit tanította. Pesten alkalmat lehetett arra, hogy Joachimot a kamarazene rejtelmébe is bevezesse. Sággh József írta *Magyar zenészet lexiconjában* (1879), hogy Hóra János „Szervacinszky kitűnő hegedűművésszel s ennek tanítványával[.] Joachimmal játszott quartetteket, triókat stb.” Ha így történt, nyilvánvalóan zárt körben, arra Pesten (esetleg Bécsben, ahová Joachim költözött) csak 1838 és 1840 között kerülhetett sor. Sikeres debütálásának köszönhetően Joachim megismerkedett Brunszvik Ferencsel és Terézzel, illetve Rosty Alberttel, a Nemzeti Casino kvartett-sorozatainak szervezőjével. Mindkét ház híres volt a rendszeres vonósnégyes-előadásokról, amelyeken az ifjú művész életre szóló élményekkel gazdagodott.¹² Igen valószínű, hogy ezekre a zenés összejövetelekre olykor tanára, Serwaczynski is elkísérte, sőt mindketten csatlakozhattak is az előadókhoz.

Vonósnégyes-szerepek a fővárosban

Joachim első hangversenyén, amikor tanárával együtt Johann Friedrich Eck kettősversenyét játszotta, a zenekart vonósötös helyettesítette, mint oly gyakran a kor kamara-

Joachim József gyermekkorában

¹¹ Siklós Albert: A Hubay–Popper-vonósnégyes. *A Zene* 18/10 (1937. március 16.), 203–205.

¹² Andreas Moser: *Joseph Joachim. Ein Lebensbild*. Berlin 1908, 9–10.

koncertjein. Így történt ez Erkel Ferenc pesti bemutatkozásán is, amelyre 1834. május 4-én került sor a Nemzeti Casinóban, Spohr E-dúr vonósnyégyese és Onslow Esz-dúr kvintettje között. Tábornokkéval Kalkbrenner *Grande Marche, Orage & Polonaise* című darabját „*quintett-kiséret mellett (violonnal) fortepianón ritka ügyességgel, mind a' jobb mind a' bal kéznek egyirányos fürgeségével játszva a' Kolosvárról jött s éppen Pesten keresztül utazó, Békés-Gyulán született, hazánkfija, 's klavirtanító, Erkel Ferencz ur. Valamint jeles előadását méltán megtapsoltuk, úgy méltán s kétszeresen örülhetünk, hogy ezen érdekes intézetünk megismertete velünk olly honi 's tisztán magyarul beszélő hangász-művészt, kiben méltán büszkék lehetünk, annyival inkább, mivel ő csupán magyar és erdély országban tökéletesíté magát remek-játszóvá.*”¹³

A versenyművek zenekari szölamait valószínűleg alkalomlag rögtönözve osztották szét vonósötösre vagy vonósnyégyesre és nagybőgőre – utóbbi hangszernek állandó alkalmazásban álló játékos volt a Nemzeti Casino soroza-tain. Ez a megoldás akkoriban igen kedvelt volt, szemben a ma megszokott zongorakísérettel. A korabeli szokások eltérő jellegét erősíti meg a *Honművész* cikkírójának megjegyzése egy 1835. decemberi koncerttel kapcsolatban: „*A' hangszeres előadások csupán fortepiano-kisérettel történtek, mi az egészet némi egyhangú ürességgel bélyegzé.*” Az előzőleg említett esetekben a kvartett vagy kvintett használatának szélső esetéről van szó, amelynek ellenpólusát a nagy mesterek szigorúan szerkesztett vonós kamarazeneje jelentette, amelyben – élesen elkülönülve a divertimento-jellegű szórakoztató műfajoktól – fel sem merülhetett a szölamok duplázása, a basszus oktávkettőzése vagy a hangszerelés bárminemű megváltoztatása.

A két véglet között számos átmenet található, közöttük Franz Pechatschek Schubert gyászkerengőjére írt, Pesten különösen kedvelt variációsorozata (Serwaczynski Kassán is nagy sikerrel játszotta), amelyben a szólóhegedűt eredetileg is kvartett kíséri. Karol Lipinsky említett op. 4-es vonósnyégyes-variációiban pedig az első hegedű szólószereűen kiemelt, virtuóz szölamot kap, amíg a többi játékos csupán a harmóniai-ritmikai hátteret biztosítja. Haydn érett műveinek mércéjével mérve e két darab nem tartozik a kvintett vagy kvartett műfajába, ahogy valószínűleg Karl Scholl és Pfeiffer fuvalára és vonósnyégyesre írt variációi sem nevezhetők fuvalötösnek csupán az előadói apparátus miatt.

A vonósnyégyes-együttesek tagjai elsősorban *variációs* művekben szerepeltek ilyen eleve megkomponált kísérő funkcióban (például Herztől Esz-dúr darab zongorára és vonósnyégyesre, Hranilovichtól fuvalára és vonósnyégyesre, Benesch-től és Schmiedigentől hegedűre és kvartettre, Maurertől hegedűre és vonóstrióra). Egészében is érdekes esemény volt a bécsi Franz Freistädter 1834. szeptember 12-i muzsikai akadémiaja, amelyen a „hangversenyelő úr” Ernest Krähmer variációit oboán játszotta kvintett, Czerny darabját pedig zongorán kvartett kíséretével, a vonósok pedig önállóan – Tábornok Jánossal az élen – Mozart c-moll vonósötösének első tételét szölamoltatták meg. Hasonló műfajhoz tartoznak

a szólóhangszeres *fantáziák* (Paccinitól például klarinéra és kvartettre, Toulontól fuvalára és vonósötösre) és egyéb darabok (Mayseder: *Polonaise* hegedűre és vonósnyégyesre, Crusell: *Pastorale* klarinéra és kvartettre, Romberg: *Cantilena* csellóra és négy vonósra). A kedvelt *potpourrik* egyikét, Treichlinger József darabját Arnstein Antal, a pesti színház zenekarának hegedűse játszotta 1833. december 25-i saját hangversenyén, vonósnyégyes közreműködésével. Előtte azonban Heinrich Wassermann g-moll kvartettjéből is előadtak egy tételt, Arnsteinnel az első hegedűnél.

Külön említést érdemelnek a vonós szeptettek és oktettek, valamint a zongorás és fúvós kamaraművek. Előbbiek esetében általában a Tábornok- és a Serwaczynski-együttes tagjai egyesültek vagy további kísérekkel egészültek ki. 1834. március 30-án például a Nemzeti Casinóban Spohr d-moll kettős kvartettjét játszották Tábornokké, két hegedűs (Ro...y – feltehetően Rehórovsky Miklós, illetve Re...y urak), valamint Serwaczynski kvartettjéből Merkl és Perlasca. Előző áprilisban Ferdinand Ries szeptettjét játszotta a városi táncteremben Tábornok, Adler, Jáborszky, Pfeiffer, Hóra, Wagner és Perlasca. A zongorás kamarazene köréből az 1830-as években elhangzott Pixis és Hüntér triója, Beethoven, Kalkbrenner, Hummel és Spohr kvintettje, valamint Winkler Károly szextettje. A ritkább összeállításuk közé tartozik Onslow Esz-dúr szextettje, amelyet 1834. december 3-án a 11 éves Fáy Gusztáv zongoraművészi bemutatkozása alkalmával játszott Tábornokkéval és Adlerrel (hegedű), illetve Pfeifferrel (brácsa), Wagnerrel (cselló) és Nowákkal (nagybőgő).

Tábornokké és utódaik évente néhány alkalommal fúvósokkal is társultak: a 30-as és 40-es években többször is műsorra tűzték Beethoven op. 20-as szeptettjét Preisser (klarinét), Czwrcek (kürt), Stoll (fagott) és Nowák (nagybőgő) közreműködésével. De játszották Krommer és Ries fuvalötösét, számos alkalommal Mozart klarinét-kvintettjét, Winkler hegedű-cselló-klarinét-fagott-zongora összeállítású darabját, Krommer nonettjét, illetve Spohr népszerű oktettjét és nonettjét. Utóbbi darabot egy alkalommal Serwaczynskiék is megszölamoltatták Perlasca saját hangversenyén.

Az 1840-es évekre lényeges változások történtek a kamarazenejátékban a közönség és a koncertszervezők elvárásainak megfelelően. A zenei találkozások legnagyobb részét kitöltő, tisztán vonós kamarazene – amennyire ezt az elérhető források alapján látjuk – a házimuzsikálás területére szorult vissza. A nyilvános hangversenyeken, nemcsak a jótékony célú vagy egyes művészek érdekében rendezett eseményeken, hanem a vonósnyégyes-együttesek koncertjein is többnyire csupán egyetlen kvartett vagy kvintett előadására került sor, jellemzően a program elején. A műsorok többi része egyre inkább versenymű-tételekből, zongoristák, valamint zongorával kísért hangszeres szölisták és énekesek produkcióiból állott. Az újabb fellendülésre a következő évtized elejéig kellett várnia a legnagyobb igényű zenekedvelőknek. ■

¹³ *Honművész*, 1835. május 8. Erkel másfél évvel később, 1835. november 1-én került hasonló helyzetbe, amikor Chopin e-moll zongoraversenyét mutatta be Magyarországon. Ekkor Tábornokké kvintettje mellett két kürt (Czwrcek József és Havlich Jakab a német színházból) és fuvala (Scheibl József) is játszott.

2024 nyár: A sevillai borbély és az Aida a veronai Arénában

✍ Kovács Ilona

Lombardia és Veneto tartományok határán, a Garda-tótól nem messze fekszik Olaszország észak-keleti részének harmadik legnagyobb városa, Verona. Itt született a legtehetségesebb római költők egyike, Caius Valerius Catullus (i. e. 84?-ben), és feljegyzték, hogy Julius Cesar is szívesen töltötte pihenőnapjait az Adige folyó partján. A szerelmesek városának is nevezett település a régió egyik legkedveltebb turistacélpontja, többek között az ókort, középkort, a reneszánszkor hangulatát megőrző épületei – csodás várai, palotái, középületei, tornyai – miatt. A város tele van bámulatba ejtő bazilikákkal, melyek közül monumentalitásával is kiemelkedik a San Zeno Maggiore-bazilika (Basilica di San Zeno Maggiore), mely a veronai építészet egyik legnagyszerűbb alkotása. A jelenlegi építmény már a harmadik ezen a helyen és Szent Zénó – Verona patrónusa és első püspöke – sírhelyét rejt. Történelmi épületeinek értéke és fontossága miatt az UNESCO 2000-ben a világörökség részének nyilvánította Veronát. Kétség sem fér hozzá, hogy ez Európa egyik legromantikusabb városa, ebben pedig nem kis szerepe van William Shakespearének, annak ellenére, hogy ő maga valószínűleg soha nem is járt arrafelé. Nemcsak a Két vero-

nai nemes című vígjátékában szerepel a város, de Verona lakosa volt A makrancos hölgy Petruchiója is, innét indul, hogy meghódítsa az ő Katáját. És persze minden idők egyik leg híresebb szerelme, Rómeó és Júlia tragikus története is Verona falai között játszódik. A város egyik legnagyobb látványossága Júlia háza (Casa di Giulietta), az a Via Cappello 23. szám alatt álló 13. századi épület, ami a legenda szerint egykoron a Capulet-családé volt. A házat az évszázadok folyamán többször is átépítették, és talán illúzióromboló megírni, de Júlia hálószobájának nevezetes erkélyét, melyet nap nap után oly nagy áhítattal szemlélnek meg a turisták, csak az 1930-as években építették meg. (A lelkiismeretes odalátogatók néhány kilométerrel arrébb Júlia sírhelyét is megnézhetik, persze, ennek is csak annyi köze van a Capulet-lányhoz, mint az erkélynek.)

Verona másik legismertebb nevezetessége az Aréna. Az ókorból fennmaradt amfiteátrumot i. u. 30-ban építették és ez a harmadik legnagyobb ilyen jellegű épület Itáliában, csak a római Colosseum és a valószínűleg mind közül a legkorábban épített Capuai Aréna előzi meg. (Ókori emlékekben egyébként Róma után Verona a második leggazdagabb Olaszorszá-

ban.) A méretei lenyűgözőek: 139 méter hosszú, 110 méter széles, és 44 soros márványülései révén 25.000–30.000 néző befogadására alkalmas (a becsült nézőszám – úgy tűnik – idegenvezető-függő).

Még tinédzser-koromban volt alkalmam először erre járni (azóta sem), és emlékszem, hogy már akkor lenyűgözött az épület. Ugyanakkor kissé sóvárogva is néztem, annak biztos tudatában, hogy nagy valószínűséggel nem fogok itt egy operaelőadást sem látni. Az Élet azonban úgy hozta, hogy ez év júniusának végén nemhogy egy, de rögtön két előadást is megnézhettem a veronai Arénában: a színház történetének 101. évada során június 27-én Rossini operáját, A sevillei borbélyt, egy nappal később pedig Verdi Aidáját. Utóbbin nincs is mit csodálkozni, hiszen az Arénában legtöbbet előadott operáról van szó. Már 1913-ban, a nyári operaelőadások első évadában is szerepelt a programban, és 1980-tól kezdve 1991 (akkor ki tudja, miért?) és 2020 kivételével minden évben hallhatta a közönség (2020-ban nyilvánvalóan a Covid miatt nem). Eddig 749 alkalommal adták elő, 41 különböző rendezésben. Verdi egyébként az Aréna legtöbbet játszott szerzője. Rossini a 15. helyen áll A sevillei-val, ezt eddig nyolc évadban tűzték műsorra, tőle még a Mózeszt játszották 1925-ben. A műsorlap szerint a Rossini-opera idei második előadását láttam, míg az Aida június 28-i előadása már a negyedik volt az idén. Az Aidának ezzel az évaddal nem szaporodik a statisztikában az eddigi negyvenegyféle színrevitele, mivel az idén is a tavalyi centenáriumi rendezést láthatta-láthatja a veronai közönség. Lehet, hogy ez is közrejátszott abban, hogy a két opera közül az Aidát sokkal kiérleltebbnek éreztem.

Bár nyári szabadtéri előadásoknál természetes a késői kezdés, mégis, kissé meglepő volt, hogy este ½ 10-ig várni kell Veronában, hogy beintsen a karmester. (Összehasonlításképpen: a Margitszigeten a legtöbb program este 8 órakor kezdődik.) Persze, nemcsak a besötétedés miatt várnak ennyit, hanem a hőség enyhülése miatt is, még ekkor is nagyon meleg volt, a vastag kosztümökben így is nehéz lehetett énekelni. Szűnyog nem volt (ami sokszor megkeserítheti a szabadtéri előadást), voltak viszont „zeneértő” denevérek.

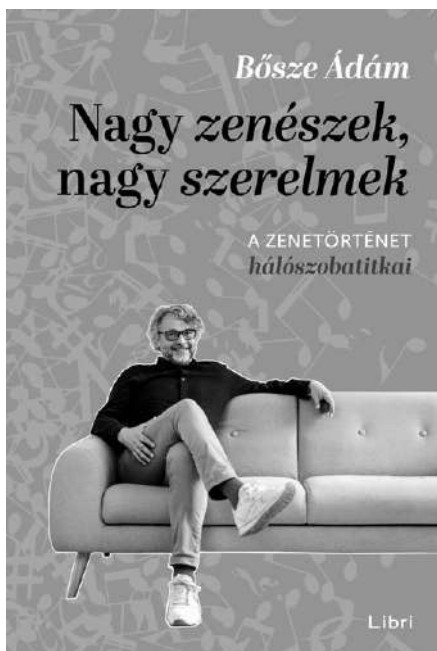
Mindkét estén a Veronai Aréna Alapítvány Zenekara, Énekkara és Tánckara lépett fel. Mivel a vaskos műsorfüzet végén név szerint felsorolják a közreműködő együttesek művészeit, kíváncsian néztem át a névsort, vajon talállok-e benne magyar nevet. És lőn, megint bebizonyosodott, hogy magyar zenészek mindenhol vannak: a két koncertmester közül az egyik Szántó Péter (az internet adatai szerint 1982-ben szerezte diplomáját a budapesti Zenekadémián), az I. hegedű szólamában pedig Csányi Viktor nevére bukkantam (internetes életrajzából annyi tudható, hogy zenészcsaládból származik, és 1997-ben kitüntetéssel végezte el a Firenzei Konzervatóriumot). Mindketten számos olasz zenekarban játszottak már, nyaranta pedig az Aréna előadásainak közreműködői.

Már a Rossini-nyitányban feltűnt a zenekar fegyelmessége, precizitása, és még az sem vonta el a figyelmet a játékukról (karmester: George Petrou, lásd a műsorlapot), hogy már a nyitány alatt intenzív mozgás volt a szín-

padon, a táncosok rokokó ruhákba öltözve helyezték el időben a történetet, és teremtették meg az opera hangulatát. Az oboa- és a kürtszólók párbeszéde is nagyon szépen megformált volt, igazi élmény volt hallgatni a játékukat. Egyáltalán nem hallatszott, hogy tulajdonképpen alkalmi társulatról van szó, melynek tagjai folyton változnak és csak nyaranta találkoznak egymással.

A színpadon gigantikus vörös rózsákat láthattunk, melyek bizonyára a történet szerelmi szálát jelképezték. Érdekes, hogy az Aréna előtti nagy térre is jutott a rózsákból, így befelé menet és kifelé jövet is találkozott a virágokkal a látogató. Előtte ráhangolódásként, az előadás végeztével pedig még őrizték az élményt a nagyméretű rózsák. A díszletek mellett a jelmezek is igényesek voltak, sőt, a történet happy end-jét kisebbfajta tűzijáték tette látványossá. Az énekesi teljesítményeket nem tartottam kiegyenlítettnek. A főbb szerepek megformálói közül a grófort alakító énekes bizonyult a leggyengébb láncszemnek, Figaro alakítója viszont parádézott a szerepében, mind vokálisan, mind pedig színészi teljesítményét tekintve. Bartolo hasonlóan kiemelkedő volt, míg Rosina karakterének megformálását inkább korrektnek éreztem.

Az Aida előadásából sem spórolták ki a látványelemeket. Rengeteg statisztával dolgoztak, akik szinte állandó, vontatottan lassú mozgásban járták be a színpadot. Először a feketeruhások jelentek meg, aztán jöttek a fehér ruhások és a szürkék is, sőt, láthattunk narancs-sárga-vörös színűeket is. A rendező kihasználta azokat a színpad mögötti tereket is, ahol nem ült közönség. A szereplőket sokszor ellepte a füst, és különböző lézereffektusok is megjelentek a színpad felett. A legtalányosabbnak a játszó tér közepén elhelyezkedő felfűjt óriáskéz bizonyult (a kéz-motívum a statiszták által hordozott botok végén is megjelent). A nagy ujjak olykor lekonyultak, olykor felegyenesedtek. Lehet, hogy tévedek, de mintha Aida és Radames boldogságának ábrázolására szolgáltak volna a kinyújtott ujjak, a tragikum kibontakozásakor pedig összecsukódott a kéz. Persze, nem biztos, hogy ez így van, éppen ezért szívesen elbeszélgetnék a rendezővel az értelmezésről, a darabban alkalmazott szimbolikáról. Az énekesi teljesítmények egymáshoz képest sokkal kiegyenlítettebbek voltak, mint előző este, a főszereplők mindegyike meggyőzően alakította a szerepét. A zenekar élén ezúttal Marco Armiliato állt, aki biztos kézzel irányította és végig magas színvonalon tartotta kezében az éjszakába nyúló előadást. (Őt Offenbach Hoffmann meséi című operájának dirigenseként láthatja majd a MŰPA közönsége október 5-én, a Metropolitan Opera Live in HD közvetítések keretében.) A Veronai Arénában zajló programok mindig is feledhetetlen élményt nyújtottak. Valamikor talán gladiátorok harcoltak itt a közönség szórakoztatására – a panem et circenses elvét követve. Ha az öreg kövek mesélni tudnának, bizonyára olyan történeteket osztanának meg, amit Respighi a Római ünnepek 1. tételében mesél el. Jó érzéssel töltött el, hogy – immár több mint száz éve – a tartalmas kapcsolódást nem a gladiátorok, hanem a művészetek, például a nagyszerű operaelőadások nyújtják a közönségnek. ■

A zenetörténet hálószoatitkai

Bősze Ádám: Nagy zenészek, nagy szerelmek

Az elmúlt időszak egyik legsikeresebb zenei témájú publikációja Bősze Ádám *Nagy zenészek, nagy szerelmek* című kötet. A kiadvány megjelenése után nem sokkal egy körúti könyvesboltban böngészve estem ámulatba. Két alkalommal is tanúja voltam, hogy a vásárlók az (eleddig) első Bősze-opuszt kérték az eladótól. Klasszikus zenével foglalkozó könyvnél még soha nem tapasztaltam, hogy ilyen kapós legyen. A zenéhez kapcsolódó könyvek esetében egy másik népszerűségi mutató, hogy a Zeneakadémia aulájában mit árulnak a hangversenyek szünetében és mennyi ideig. Itt is elvitte a pálmát a könyv. Vajon mi lehet a siker titka?

✍ Kovács Ilona

A szerzőt bizonyára nem kell bemutatni a Zenekar olvasóinak. Bősze Ádám a budapesti Zeneakadémia zenetudományi szakán végzett zenetörténész, tizenöt éven át a Bartók Rádió műsorvezetője, ehhez kapcsolódóan többek között a Bécsi Filharmonikusok újévi koncertjeinek és a MET operaközvetítéseinek kommentátora – jól ismert a zenét kedvelők körében. Korábban számos televíziós vetélkedőben is felbukkant, vezette a Virtuózok komolyzenei tehetségkutató versenyt, de leginkább a Bartók Rádió Muzsikáló reggel című műsorával vált ismertté a neve. Sokan erre a műsorra, az ő hangjára ébredtek, ekkor itták reggeli kávéjukat és majszolták el még félálomban reggeli croissant-jukat, közben pedig hallgatták a műsorvezető konferálásait. Igaz ugyan, hogy Bősze Ádám nem mindig nyerte el a hallgatók tetszését, ezt többek között stand-up komédiáiból is lehet tudni, de nem vette szívére a negatív kritikákat és még ott helyben, reggeli rádióműsoraiban sokszor felolvasott ezekből az üzenetekből. Aztán másfél évtized után elbúcsúzott a rádiózástól, és voltaképpen ennek köszönhetjük, hogy talált időt arra, hogy könyvet írjon. A média után ugyanis zenei témájú ismeretterjesztő előadásaival járta és járja az országot. Interjúiból tudható, hogy a legkülönbözőbb tematikákkal. Például, hogy hogyan és milyen betegségben haltak meg a zeneszerzők. (Ez – elmondása szerint – a vártnál kevésbé lett sikeres.) Aztán pedig egy sokkal életigenlőbb, olykor pikáns témával, a zeneszerzők szerelmi életével hódította meg a közönséget. Első könyvében ezen előadások egy részéből válogatva tíz komponista legbensőbb érzelmeit tárja fel a szerző. A tíz zeneszerző időrendben a reneszánsz végétől a 20. század közepéig tartó időszakot fedi le, van köztük egy hölgy is, aki bár tehetsége alapján akár professzionista zeneszerző

is lehetett volna, ám a kor konvenciói szerint inkább a fakanálnál kellett, hogy maradjon. Így Fanny Mendelssohn és Wilhelm Hensel boldog házassága mellett Carlo Gesualdo és Donna Maria, Joseph Haydn és Maria Anna, W. A. Mozart és Constanze, Beethoven és A halhatatlan kedves, Schubert és Therese, Debussy és Emma, Puccini és Elvira, valamint Benjamin Britten és Peter Pears kapcsolatáról olvashatunk.

Bősze Ádám nem az a fajta kutató-zenetörténész, aki elefántcsonttornyában eredeti kéziratokat vizsgálva von le következtetéseket, hanem a minőségi zenei ismeretterjesztés kiváló képviselője. (Bár olykor ő is vizsgál eredeti kéziratokat, lévén zenei antikváriusi végzettsége is van, mi több, saját antikváriummal büszkélkedhet.) Könyve nem tudományos jellegű, nincsenek benne hivatkozások, lábjegyzetek, a felhasznált irodalmat is csak érintve adja meg, a legfontosabbakat a kötet végén, viszont sokkal szélesebb olvasói réteget szólít meg, mint egy tudományos tanulmány írója. A kiadványt valóban olvasásra, sokak minőségi kikapcsolódására szánta. Kézbe véve a publikációt, az minden tekintetben, a legkisebb részleteit tekintve is – külsőleg, belsőleg egyaránt – gondosan megtervezett. Úgy tűnik, hogy még a pasztell- és az olívaöld színvilág is. A pasztellzöld a könyv gerince mellett a belsőben is fontos szerepet kapott: e színnel vannak jelölve az eredeti dokumentumokból idézett szövegek, melyek többségét maga a szerző fordította. Ezek nyelvezete nem korhű, inkább a mai beszélt nyelvet használja. Fanny Mendelssohn édesanyja például biztosan nem ezekkel a szavakkal utasította rendre levelében lánya udvarlóját, leendő vejét, Wilhelm Henselt, aki pedig semmi illetlent nem követett el, csupán levelezni szeretett volna Fannyval:

„Most komolyan, kedves Hensel úr, ne legyen már rám ennyire mérges amiért nem járulok hozzá a Fannyval való levelezéshez!” A korábbi ismert fordítástól eltérő változatban olvashatjuk Beethoven híres, A halhatatlan kedveshez írt levelét is, szintén a szerző fordításában. A lényegi tartalom valójában nagyon hasonló, mint a korábbié, csak a nyelvezete lett korszerűbb, 21. századi. A könyv szövege meglehetősen változatos, mondhatni eklektikus. Mozart anyósáról például az állítja a szerző, hogy „aktív kavarógép” volt, Aloisiába „belezúgott” Mozart, és ugyanezen az oldalon azzal az információval is gazdagabbak lehetünk, hogy a viceházmester nem ugyanaz, mint a Vizekapellmeister... (11.). Olykor nem ennyire hétköznapi a szóhasználat, éppen ellenkezőleg: az 56. oldalon például azt olvashatjuk: „a szimplicitásra való törekvés”. A szimplicitásnak van magyar megfelelője, ezért – talán – az „egyszerűsége való törekvés” éppen ilyen jó lett volna. A megfogalmazás módja közérthető, leginkább a világhírű csellóművész Steven Isserlis írásaival tudnám összevetni, aki hasonlóan közvetlen stílusban rajzol portrét könyveiben híres zeneszerzőkről. (Egyesek Nyáry Krisztián-hatást vélnek felfedezni Bösze Ádám soraiban, eddigi munkásságát pedig illették már „a zenetudomány Mága Zoltánja” kifejezéssel is.) A könyv fogalmazásmódja gördülékeny, szókincse gazdag, nem jellemzők rá a Pázmány Péter-féle körmondatok, ami talán a rádiós-múltnak is köszönhető, ahol rövid, érthető mondatokban kell beszélni. A könyvben van néhány olyan utalás, melyek kifejezetten felidéznek az egykori rádiós néhány olyan „beszólását”, ami nem feltétlenül tetszett mindenkinek. Ilyen például a „vándorserleg” szó használata, mellyel a csapodár, férfifaló Emma Bardac-ot jellemezte a szerző (32.), vagy éppen a kurtizán és a kitartott státusza közötti hasonlat a váltós és nemváltós biciklivel (utóbbi kifejezés ráadásul többértelműségével még félreérthető is, 41.). Nem olvastam klasszikus zenével foglalkozó könyvben olyan párhuzamot sem, mint amit a 141. oldalon: „Amikor egy férfi nem azzal határozza meg magát a többiek előtt, hogy méregdrága autót vagy órát vásárol magának (a kis pénzüek beérik fünyíróval, és/vagy flexszel, amit aztán vásárnap bőgögethetnek), hanem szonettírással, lanton való játékkal szeretné elkápráztatni a körülötte állókat”. A személyes jelleget több saját élmény megosztásával éri el a szerző. Utal például arra, hogy valamikor ferences szerzetes volt (48.), vagy hogy a családi hagyományt megszakítva a fia nem az Ádám nevet kapta (142). Így azt a hatást éri el (mint egyébként az előadásain is), mintha csak az utcáról jönne be érdekeseket mesélni történetei hőseiről. Pedig nyilvánvalóan kemény munka eredménye ez a könnyedség, és bár nincsenek lábjegyzetek, azért a történelmi tényeknek-eseményeknek és életrajzi adatoknak nagyon is lelkiismeretesen utánanézett a szerző.

A korszerű nyelvezet mellett a 21. századi technika is jelen van az oldalakon. Minden fejezet előtt egy QR-kód mutatja meg a szerző leghíresebb művét és a későbbi lapokon néhány, a szöveghez illő zenei idézetet is elővarázsolhatunk az okostelefonunk vonalkód-leolvasójának segítségével. Érzésem szerint az egész könyv kissé nagyvonalú-

an, vagy inkább túl bátran bánik a szuperlatívuszokkal. Például, nem gondolom, hogy mindenki egyetértene azzal, hogy Haydn leghíresebb műve a Kaiser-kvartett 2. tétele, vagy Beethovené az 5. szimfónia nyitótétele. Kétségtől mindkét említett mű szerzőjük leghíresebb alkotásainak egyike, de nem biztos, hogy a leghíresebb. (Lehet ezt egyáltalán mérni? Valószínűleg nem.) Meglehet, hogy másvalaki a Búcsú-szimfónia 1., vagy az Üstdob-szimfónia 2. tételét, Beethoventól pedig mondjuk a Holdfény-szonátát, esetleg a Für Eliset gondolja a leghíresebbnek. Ezek mindig szubjektív vélemények, nem árt óvatosabban fogalmazni, ugyanígy a többi zeneszerzőnél is érdemesebb az egyik leghíresebb műre hivatkozni.

A fentieket összegezve a könyv sikerének egyik titkát mindenképpen a közvetlenségében kell keresnünk. Olyan, mintha baráti társaságban, kávé mellett mesélne a szerző a nagy zeneszerzőkről. A másik titok pedig maga a téma-választás, hiszen ki ne szeretné a híres emberek életének, mi több, a szerelmi életének legapróbb részleteit is megtudni. (Ebből, az emberek mérhetetlen kíváncsiságából élnek az újságstandokat elborító pletykalapok is.) Ugyanakkor elgondolkodtató – és ezt már több életrajzi könyv olvasásánál éreztem –, hogy tesz-e hozzá valamit egy komponista alkotásának jobb megértéséhez – más-képp, Vörösmarty után szabadon fogalmazva –, megy-e az alkotói magánélet titkainak megismerésével a világ elébb, ha bennfentesként tudhatunk a művészek mindennapi szokásairól, rigolyáiról, sőt, hálózobatitkairól. Illendő-e magánleveleikbe, naplójukba, noteszeikbe beleolvasni? Csak egyetlen kiragadott, nem is annyira új példa a korábbi szakirodalomból: Barry Millington zenetörténész méltán elismert Wagner-könyvéből megtudhatjuk például, hogy a Ring komponistája a rózsaszín selyem és szatén fehérneműkért bolondult, maga tervezte alsóneműit és háziköntőseit, „amilyeneket Madame de Pompadour viselhetett, és még Bayreuth-ban is párizsi divatmagazinokat olvasott, hogy lépést tartson a legújabb trendekkel”.¹ Más lesz ettől a Wagner-recepció, másképp hallgatjuk – mondjuk – a Ringet, ad ez a zenéje megértéshez valami plusz információt? A híres embereknek is joguk van mindennapi életet élni, bár elismerem, kutatói szemszögből nézve sokkal árnyaltabb e kérdés megválaszolása, ráadásul jelen írás tárgya sem jött volna létre, ha nem lenne erős társadalmi igény az intimszférát feltáró irodalomra is.

A Bösze-rajongók egyébként örülhetnek: még ez év júniusában is volt könyvbemutatója a szerző első kötetének, nemsokára pedig jön a második opusz, melynek témáját ezúttal a muzikális bestiák – boszorkányok, manók, tündérek, gonosz és jószágos mesebeli lények – szolgáltatják majd. (A szerző adott már ízelítőt ebből az elvárásolt világból, például Vashegyi György vendégeként a Bartók Rádió *Régizenei kalandozások* című műsorában, valamint országszerte előadásai során is.) Aki tehát még nem olvasta Bösze Ádám „szerelmes könyvét”, tegye meg minél gyorsabban, összel pedig siessen a könyvesboltba, nehogy lemaradjon a következő Bösze-bestsellerről. (Bösze Ádám: *Nagy zenészek, nagy szerelmek*. Budapest: Libri Könyvkiadó, 2023. 228 oldal. ISBN 978-963-604-302-5)

¹ Barry Millington, *Richard Wagner, Bayreuth varázslója* (Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 2013), 153.

Grand Prix du Disque 2024

Egy csodálatos ifjú feltűnése az új csodahangszeren

2024 júliusában zajlott a Liszt Ferenc Társaság 43. lemeznagydíj versenye (Liszt Ferenc International Grand Prix du Disque), és ezúttal nemcsak az előadók és a hangfelvételek készítői kerültek reflektorfénybe, hanem egy különleges hangszer is feltűnést keltett. A szereplők között sajnos nem volt zenekar, az említett hangszer viszont érdekes lépést jelent azon az úton, amelyen Liszt Ferenc elindult, hogy zongoráján egymaga szólaltassa meg a szimfonikus együttes színeit. A nagydíjas CD-lemez keretei között egy olasz ifjú lépett a mester örökébe, az instrumentum pedig szintén olasz mestermű, amely bár kiváló tulajdonságai ellenére sem helyettesítheti a zenekart, azzal együttműködve mégis új távlatokat nyithat a versenyművek megszólaltatásában.

 Gombos László

Lássuk először a pusztá tényeket: a Régi Zeneakadémián összeült zsűri tagjai zongoraművészek: Ács József, Kassai István és Kerek Ferenc voltak, elnöke pedig e sorok írója, Gombos László zenetörténész, a Liszt Társaság budapesti tagozatvezetője. A nagydíjat **Giovanni Bertolazzi** 2022-ben megjelent Liszt-lemeze nyerte el, emellett elismerő oklevelet kapott BállDávid *Grosses Konzertsolo* című albuma. A zsűri a díjazottakon kívül további két művésznek fejezte ki gratulációját: Borbély Lászlónak *Major Works by Franz Liszt* című lemezéért és Miriam Gómez-Moránnak az *Années de pèlerinage* teljes felvételéért. Elismerést szerzett a japán Takuya Niinomi „*Schmachtend / A Tribute to Richard Wagner*” és az Auer Trio *Temperament* című kiadványa is. A díjátadóra és a gálakoncertre 2024. október 22-én kedden, Liszt Ferenc születésnapján kerül sor a Régi Zeneakadémián.

A győztes, Giovanni Bertolazzi 1998-ban született Veronában. Velenében és Cataniában szerzett diplomát, és számos versenyen ért el előkelő helyezést. A magyar közönség egy része már ismeri, mivel 2021

szeptemberében második lett Budapesten a nemzetközi Liszt-versenyen, és azóta több alkalommal szerepelt hazánkban. Ott a döntőben és a gálakoncerten Liszt A-dúr zongoraversenyét játszotta a Nemzeti Filharmonikusokkal, Vajda Gergely vezényletével (ezek felvétele még elérhető az interneten), 2022 februárjában szólóestet adott a Régi Zeneakadémián, 2023 nyarán pedig a Somogyi-Tóth Dániel vezette Kodály Filharmonikusokkal lépett fel Debrecenben Csajkovszkij b-moll zongoraversenyének szólistájaként. Jövő januárban a Zeneakadémián Liszt Esz-dúr zongoraversenyét fogja játszani a Szent István Filharmonikusokkal és Ménesi Gergellyel.

a *Haláltánc*, a *Spanyol rapszódia*, a 2. és 12. *magyar rapszódia* mellett számos rövidebb darabot tartalmaz (12. *transzcendens etűd*, *Recueillement*, 3. *Paganini-etűd*, *Weinen*, *Klagen*, *Pusztá Wehmut*, *Izolda szerelmi halála* stb.).

A művész mindkét albumon a különleges, Borgato Grand Prix 333 elnevezésű modellen játszik, és ketten együtt „páratlan” párost alkotnak. A hangszernevben rejlő szám a hossz méretre utal (333 cm!), a világ legnagyobb koncertzongorájában azonban nem a méret a lényeg, hanem a lenyűgözően szép hangzás. Bármelyik darabba hallgatunk bele, már az első pillanatban feltűnik, hogy kivételes játékos játszik kivételes hangszeren, ráadásul a hangfelvétel minősége is kivételes. A Borgato felhangdús basszusai, amelyek a hallgató egész testét megborzongatják, csak a *Bösendorfer Imperial*éval mérhetők össze. A játékos ráadásul annyi új lehetőséghez jut valamennyi regiszterben, hogy tucatnyi fül sem lenne elegendő a sokrétű hangzás befogadására.

A zongora alkotója Luigi Borgato, a világ egyik utolsó nagy kézműves mestere, aki feleségével, Paola Bianchival együtt dolgozik Sosanóban, Padova közelében található műhelyében, valamennyi hangszert saját kezűleg készítve. A lemezen szereplő 700 kilogrammos műremek 15 ezer alkatrészből áll, faanyaga Passau erdeiből származik, és húrjai mintegy fél méterrel hosszabbak a megszokottnál. Bemutatójára 2017-ben Padovában került sor Giovanni Bertolazzi közreműködésével.

Az ifjú művész a budapesti verse nyen a Steinway-n is kiválóan játszott, a szóban forgó lemezekon azonban a Borgato valósággal szárnyakat adott neki. A *h-moll szonáta* egyes helyein például, ahol gyakran csak erőlködnek az előadók, ezúttal zökkenőmentesen haladt előre a zenei folyamat, néhány szándékosan szétszakított vagy szárazon játszott hely kivételével (a 270. ütemnél például annyira eluralkodtak a *staccatók*, hogy pedál hiányában ugrabugrás lett a *stringendóból*). A *grandioso* téma súlyos akkordjainál a legkevésbé sem volt szükség a hangerő forszírozására, mivel a hangszer már a kar súlyától képes a *fff*-ra, a *cantando espressivo* szakasz pedig szinte a légáramlattól is megszólalt és szín-gazdagon énekelt.

A Borgato–Bertolazzi együttműködés egyik fontos jellemzője, hogy a kiemelt hangerejű szakaszoknál a *fff* eléréséhez elegendő a mélyebb, „sűrűbb” billentés, az átható fizikai tapintásérzet és a megfelelő lelki-szellemi hozzáállás. Sehol sem durva és torz a hang, és még a legintenzívebb helyeken is az az érzésünk, hogy a Borgato ennél is jóval többre képes. Bertolazzi játékában az egész darabban folyamatosan lélegzik a zene, különösen a 2. tétel éneklő pillanataiban, elindulásaiban és megállásaiban. A *fugatónál* (460. ü.) a *staccato* hangok még gyors tempóban is rugalma-

san szólalnak meg, minden hang egyenként dalol és táncol: szinte gumiból vannak, és ördögien pattognak több szólamban úgy, hogy még Mefisztó is beleszédülne. Az ezt követő fokozások kiválóan épülnek fel, örök elégedetlenségként csupán azt jegyzem meg, hogy a csúcspontokon valamivel több tombolást is el tudnék viselni. Érdekes megoldást hoz a főtéma visszatéréseinek erőteljessé alakított zárata (531–3. ü.), amelyben a művész mintha oktávban kettőzné a basszus hangjait, és az alaphangnem visszatérése úgy szólal meg, hogy a föld is megnyílik alattunk. A mű legvégén hasonlóval találkozunk: az *Allegro moderatónál* (729. ü.) az ördögi téma a mélyben ismét oktávban hallatszik a Borgato csodálatos mély regiszterében, hogy annál fenségesebb lehessen a megváltást hozó, éterien magas akkordok kicsengése.

Luigi Borgato

a hangszer felhangbeli gazdagsága. Az akkordok minden egyes hangja telten és egyénien szól, a szabadabb ritmikájú szakaszok pedig beszédszerűen muzsikálnak, számos élvonalbeli művészt felülmúlva. Bertolazzi játékának általános jellemzője, hogy kerüli a szélsőségeket: az üres technikai csillogást, az édeskés-szентimentális és a végletekig felfokozott játékot egyaránt. Talán az egyéniségéből fakad, hogy nem akar igazán démoni lenni. Ahogy a *h-moll* és a *Dante-szonátában*, úgy a *Haláltáncban* is megmutatja, milyen a pokol fortyogó tüze, de nem égeti meg magát és a hallgatót, és zongorájának sem kíván fájdalmat okozni (még Izolda szerelmi örületének utolsó, *fff* pillanataiban sem, pedig – amint utaltunk rá – a Borgato más hangszerhez képest jóval több dinamikai lehetőséget kínál). Szíve joga, hogy eldöntse, mely határokhoz kerül közel, és melyeket lép át a hatás érdekében.

Úgy véljük, hogy a *Borgato Grand-Prix 333* különleges képességeit a zongora-zenekari művekben még inkább kamatoztatni tudná, mivel akármilyen zseniális egy mű hangszerelése, óhatatlanul előfordulnak olyan helyek, ahol az együttes némiképp elfedi a zongora szólamát, illetve aránytalanság keletkezik ott, ahol a többszörös fafúvósokkal és rezekkel megtámogatott tuttik sűrűn (akár néhány ütemenként, Bartók első zongoraversenyében olykor nyolcadonként) váltakoznak a szólistával. A hangfelvételeken a mikrofon és a vágóasztal szinte bármit megold, élő előadás esetén azonban olykor annyi próbára lenne szükség a tökéletes hangzás megteremtéséhez, amennyire talán sosincs lehetőség. A Borgato nem elsősorban hangerőbeli adottságai miatt lehet képes arra, hogy minden pillanatban jól hallható legyen, hanem kivételesen differenciált, felhangdús és intenzív színeinek köszönhetően. Segítségével Brahms, Csajkovszkij, Rahmanyinov, Sosztakovics vagy éppen Bartók versenyműveiben olyan futamok vagy harmóniak válhatnak hallhatóvá vagy kerülhetnek reflektorfénybe, amelyek mindig is ott voltak a kottában, de élő előadásban még nem sokan figyelhettek fel rájuk. ■

MAGYARORSZÁGI HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
+36 30 217-3411
Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92
Email: ruff.tamas@arso.hu • www.arso.hu

Budafoki Dohnányi Ernő

Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

1225 Budapest, Nagytétényi út 280.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Tel.: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
www.bpo.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levélcím: 1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem: 1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: +36 70 652-5591
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttesei Szimfonikus Zenekar- Énekkar- Gyermekekórus

Székhely: 1037 Budapest,
Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel.: +36 20 487-1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest, Laktanya u. 35.
(I. em., 2-es kapucsengő).
Tel.: (+36-1) 373-0228 • (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hum • utazenehez.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu/hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symp-h-szeged.hu
www.symp-h-szeged.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu
www.sztif.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér
Tel.: +36 20 926-0424
E-mail: szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS/ FÉLVIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Tel.: +36 20 4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
www.bekesszimf.hu

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com
www.dszz.hu

Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knéich K. u. 8.
Tel.: +36 20 964-1518
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté
egriszimfonikusok.hu

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton
www.gso.hu

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Tel.: +36 20 3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.

9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
Tel.: +36 30 9656-453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levélcím: Tatabánya Art Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Tel.: +36 30 692-6489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

A magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **Zenekar Művészeti Bt.**

1222 Budapest, Fenyőfő utca 6. E-mail: info@zenekarujzag.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **Popa Péter**

Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2024-ben is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ - 17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom